

MARTYNA DESZCZYŃSKA*, ANNA SALINA** – WARSZAWA
URSZULA ZACHARA-ZWIĄZEK*** – LUBLIN

**KATALOG ZBIORU DOKUMENTÓW PERGAMINOWYCH
I PAPIEROWYCH Z ZASOBU ARCHIWUM
ARCHIDIECEZJALNEGO WARSZAWSKIEGO**

**CATALOGUE OF THE COLLECTION OF PARCHMENT
AND PAPER DOCUMENTS FROM THE HOLDINGS
OF THE WARSAW ARCHDIOCESAN ARCHIVES**

Abstract

The catalogue of parchment and paper documents from the holdings of the Warsaw Archdiocesan Archives is an archival aid, the lack of which has so far prevented the introduction into scholarly circulation of diplomas held by the institution. The 79 documents, representing 76 archival units, dated from 1289 to 1870/1907 (two documents from the 20th century are certified translations of a 1676 diploma). Despite the rudimentary and to some extent haphazard nature of this collection – comparing to the state before the burning of the Warsaw church archives by the Germans in 1944 – it presents considerable historical value, especially for the history of the Gniezno Archbishopric and the Collegiate Chapter in Łowicz.

* Martyna Deszczyńska – dr hab. historii, adiunkt, Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej

e-mail: mrain_20@interia.pl

<https://orcid.org/0000-0001-6969-9970>

** Anna Salina – dr historii, adiunkt, Instytut Historii im. T. Manteuffla PAN, Warszawa

e-mail: asalina@ihpan.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0002-1491-3543>

*** Urszula Zachara-Związek – mgr historii, asystent, Centrum Studiów Mediewistycznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

e-mail: urszula.zachara-zwiazek@kul.pl

<https://orcid.org/0000-0002-9183-7417>

Keywords: church archives; parchment documents; paper documents; seals; Warsaw Archdiocese; Gniezno Archdiocese; Łowicz Collegiate Chapter

Translated by Marek Robak-Sobolewski

Streszczenie

Katalog dokumentów pergaminowych i papierowych z zasobu Archiwum Archidiecezjalnego Warszawskiego jest pomocą archiwalną, której brak nie pozwalał do tej pory na wprowadzenie do obiegu naukowych dyplomów przechowywanych przez tę instytucję. Dokumenty w liczbie 79, stanowiące 76 jednostek archiwalnych, pochodzą z okresu od 1289 roku do 1870/1907 roku (dwa dokumenty z XX wieku to poświadczone tłumaczenia dyplomu z 1676 roku). Pomimo szczątkowego i do pewnego stopnia przypadkowego charakteru tego zbioru – w porównaniu do stanu sprzed spalenia warszawskich archiwaliów kościelnych przez Niemców w 1944 roku – przedstawia on nie małą wartość historyczną, szczególnie dla dziejów arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły kolegiackiej w Łowiczu.

Słowa kluczowe: archiwa kościelne; dokumenty pergaminowe; dokumenty papierowe; pieczęcie; archidiecezja warszawska; archidiecezja gnieźnieńska; kapituła kolegiacka w Łowiczu

Wstęp

Prezentowany katalog dokumentów pergaminowych i papierowych z Archiwum Archidiecezjalnego Warszawskiego (dalej: AAW) jest pierwszą opublikowaną pomocą archiwalną dotyczącą tej partii zasobu ww. instytucji. Wydanych drukiem katalogów czy inwentarzy brakowało również dla przedwojennego zbioru dyplomów, dalece bogatszego od współczesnego. W większości uległ on zatruciu wraz z lwiał częścią materiałów przechowywanych w stołecznych archiwach kościelnych (pomijamy tu archiwa zakonne) – Archiwum Kapituły Metropolitalnej oraz Archiwum Prymasowskim połączonym z Archiwum Kurii Metropolitalnej (wcześniej pod nazwą Archiwum Konsystorza Warszawskiego). Od reorganizacji w roku 1934 funkcjonowały one jako Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie, z podziałem na Archiwum Akt Dawnych i Archiwum Akt Nowych. Zniszczenie ich zasobu było wynikiem celowych działań Niemców w czasie powstania warszawskiego i bezpośrednio po jego upadku. Dzisiaj o znacznej części spośród nieistniejących już akt czerpiemy wiedzę tylko z publikacji ks. Władysława Kwiatkowskiego oraz ks. Ludwika Królika¹.

¹ W. Kwiatkowski, *Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie” (dalej: WAW), 26 (1936) nr 5, s. 283-295; tenże, *Powstanie kapituły św. Jana przy zamku xx. mazowieckich w Warszawie*, Warszawa 1938; tenże, *Biblioteka Archidiecezjalna przy seminarium św. Jana w Warszawie*, WAW, 28 (1938) nr 4, s. 214-227; tenże, *Królewska katedra św. Jana w Warszawie*, Warszawa 1939; tenże, *Łowicz prymasowski: w świetle źródeł archiwalnych*, Warszawa 1939; tenże, *Prymasowska kapituła i kolegiata w Łowiczu (1439-1938)*, Warszawa 1939; tenże, *Archiwum Metropolitalne Warszawskie*, WAW, 35 (1951) nr 9, s. 259-266; nr 10, s. 315-321.

O niewielkiej części zasobu informują nas także edycje źródłowe sprzed 1939 roku, uwzględniające warszawskie archiwalia proveniencji kościelnej. Zaliczyć można do nich: zbiór ustawodawstwa synodalnego autorstwa ks. Krzysztofa Żórawskiego, uzupełniany do 1808 roku, wydany po kilkudziesięciu latach przez ks. Zenona Chodyńskiego, ponadto kodeks dyplomatyczny Mazowsza Jana Tadeusza Lubomirskiego, publikacje ks. Bolesława Ulanowskiego oraz dodatki źródłowe do opracowań wspomnianego już ks. W. Kwiatkowskiego².

Z niektórych akt konsystorskich i wizytacyjnych oraz zapewne dyplomów ko-
rzyszał ks. Władysław Knapiński (1838-1910), który podjął próbę napisania historii
parafii położonych w archidiecezji warszawskiej. Rękopisy jego notat z wynikami
kwerendy są przechowywane w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie. Krótco po
wojnie Zofia Boczkowska z Państwowego Instytutu Historii Sztuki sporządziła
z pomocą Jerzego Zathey maszynopisowy odpis notat dla parafii archidiecezji
warszawskiej, tak więc *Notaty do historii kościołów warszawskich* ukazały się

Ksiądz Ludwik Królik w swojej książce na temat warszawskiej kapituły kolegiackiej powołuje się na *Index archivarius Reverendissimi Capituli Varsaviensis* z końca XVIII wieku, jednakże pozycja ta nie figuruje w obecnych inwentarzach AAW (L. Królik, *Kapituła kolegiacka w Warszawie do końca XVIII wieku*, Warszawa 1990, s. 15, 171-172, 235) Zob. też: K. Dowgiało, *Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie – rys historyczny*, w: *Wkład archiwistów warszawskich w rozwój archiwistyki polskiej. Zbiór studiów poświęconych warszawskiemu środowisku archiwalnemu*, red. A. Kulecka, Warszawa 2012, s. 124-139; tenże, *Warszawa – Archiwum Archidiecezjalne*, w: *Rękopisy w zbiorach kościelnych*, t. 2, oprac. T. Makowski, Warszawa 2014, s. 337-343.

² *Codex Ecclesiae Polonae ex constitutionibus Apostolicis praesertim pro regno Poloniae editis, nec non Consiliorum provincialium ac Synodorum dioecesanarum tum antiquioribus tum modo adiectis ordinationibus compositus*, [oprac. K. Żórawski], opublikowany pt. *Decretales Summorum Pontificum pro Regno Poloniae et constitutiones synodorum provincialium et dioecesanarum Regni eiusdem ad summam collectae cum adnotationibus, declarationibus et additionibus ex historia, iure ecclesiastico universali et iure civili Regni*, wyd. Z. Chodyński, E. Likowski, Poznań 1881-1883; *Kodeks dyplomatyczny księstwa mazowieckiego*, wyd. J.T. Lubomirski, Warszawa 1863; *Statuta capitulorum Gnezniensis et Poznaniensis ecclesiarumque collegiatarum Varsoviensis et Lanciciensis*, wyd. B. Ulanowski, w: *Archiwum Komisji Prawniczej PAU*, t. 5, Kraków 1897, s. 451-546; *Acta iudiciorum ecclesiasticorum dioecesis Gnesnensis et Poznaniensis (1403-1530): Acta iudicii ecclesiastici Varsoviensis*, wyd. B. Ulanowski, w: *Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta*, cz. 2 (Monumenta Medii Aevi Historica, t. 16/2), Kraków 1902, s. 873-898; *Acta ecclesiae collegiatae Varsoviensis* (dalej: AECVars.), wyd. B. Ulanowski, w: *Archiwum Komisji Prawniczej PAU*, t. 6, Kraków 1897-1926, s. 1-90. Kwerendę w Archiwum Kapitulnym i Konsystorskim prowadził także J.K. Kochanowski, jednak pierwszy tom opracowanego przez siebie kodeksu dyplomatycznego doprowadził do 1247 roku, a po negatywnej recenzji W. Semkowicza przerwał dalsze prace edytorskie. Swoje materiały przekazał A. Wolffowi, lecz również one zostały spalone przez Niemców po powstaniu warszawskim [(*Codex Diplomaticus et Commemorationum Masoviae Generalis (Zbiór ogólny przywilejów i spominków mazowieckich)*), wyd. J.K. Kochanowski, t. 1, Warszawa 1919]. Na temat okoliczności zarzucenia prac nad kodeksem oraz losów materiałów Kochanowskiego i Wolffa – *Nowy kodeks dyplomatyczny Mazowsza* (dalej: NKDMaz.2), t. 2, 1248-1355, wyd. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś, we współpracy z K. Pacuskim i H. Wajsem, Warszawa 1989, s. IV.

w postaci druku powielaczowego³. Do zbadania pozostają natomiast spuścizny po kierownikach AAW, księżach Władysławie Kwiatkowskim (1907-1968), który w powojennych publikacjach informował o swoich odpisach z materiałów przechowywanych w Archiwum Prymasowskim, z akt archidiaconatu warszawskiego, diecezji i archidiecezji warszawskiej oraz Janie Wysockim (1921-1988), w którego posiadaniu były wypisy z akt kapituły warszawskiej sporządzone przez biskupa pomocniczego warszawskiego Władysława Szcześniaka⁴.

Warszawa i Łowicz jako ośrodki administracji kościelnej

Zasób warszawskich archiwów kościelnych kształtował się od średniowiecza, pośrednio być może już od XIII wieku. W 1939 roku najstarsze ze zgromadzonych dyplomów pochodziły z przełomu XIV i XV stulecia, kiedy to obszar późniejszej archidiecezji warszawskiej należał do archidiecezji gnieźnieńskiej, diecezji poznańskiej i płockiej. Nie chciałobyśmy podejmować w tym miejscu szeroko dyskutowanej przez historyków kwestii początków podległości południowego Mazowsza jurysdykcji biskupa poznańskiego⁵, czyli zaistnienia tzw. enklawy mazowieckiej, oddzielonej od diecezji poznańskiej ziemiami należącymi do archidiecezji gnieźnieńskiej, w tym południowo-zachodnią częścią dzielnicy mazowieckiej. Wypada natomiast podkreślić, że w 1252 roku pojawia się pierwsza wzmianka źródłowa o archidiaconacie czerskim⁶. Archidiaconat erygowano najprawdopodobniej krótko przed tą datą, zapewne nie bez związku z działalnością księcia mazowieckiego Konrada I, który pod koniec życia obrał Czersk na swoją siedzibę i dziedzictwo (z Łęczycą i Sieradzem) dla najmłodszego syna Siemowita, pozostałe części swego władztwa przekazawszy starszym synom – Bolesławowi i Kazimierzowi⁷.

³ Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, rps 6923 IV, 6945 II, 6946 II, 6947 II, 6948 II. Kopie maszynopisu notat (ss. 956) znalazły się w kilku stołecznych placówkach archiwalnych i naukowych, m.in. w Instytucie Historii im. T. Manteuffla PAN. *Notaty do historii kościołów warszawskich*, oprac. Z. Boczkowska, J. Zathey, Warszawa 1949, ss. 227. Zob. W. Malej, *Archiwum Konsystorza Warszawskiego*, WAW, 35 (1951) nr 4, s. 118-121.

⁴ W. Kwiatkowski, *Zachowane odpisy dokumentów i akt Archiwum Prymasów Polski*, „Ateneum Kapłańskie” (dalej: AtKap.), 40 (1948) nr 48, s. 385; J. Wysocki, *Biskupstwo warszawskie. Erekcja diecezji w świetle stosunków politycznych i kościelnych na ziemiach polskich końca XVIII i początku XIX stulecia*, „Nasza Przyszłość”, 35 (1971) s. 71.

⁵ T. Jurek w najnowszej publikacji na ten temat (*Między Poznaniem a Czerskiem i Warszawą. Geneza i początki mazowieckiej enklawy diecezji poznańskiej*, „Kronika Miasta Poznania”, 80 (2012) nr 1, s. 25-41) omawia poglądy poprzedników, prezentuje własne tezy oraz publikuje spis archidiaconów czerskich.

⁶ NKDMaz. 2, nr 11. Rok później w źródłach wystąpił pierwszy archidiacon czerski, Teofil (*Rocznik kapituły poznańskiej*, wyd. B. Kürbis, w: *Monumenta Poloniae historica, nova series*, t. 6, Warszawa 1962, s. 32).

⁷ O archidiaconacie czerskim w XIII-XIV wieku już po 1945 roku pisali: J. Umiński (oprac. na podstawie rękopisu W. Malej), *Archidiaconat Czerski*, WAW, 35 (1951) nr 7-8, s. 213; J. Nowacki, *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. 2, Poznań 1964, s. 35-39, 44-51, 236-239, 297-304; Z. Król, *Archidiaconat czerski*, w: *Szkice do dziejów archidiecezji warszawskiej*, red. W. Malej, Rzym 1966, s. 19-33; T. Kiersnowska, *Czersk w XIII i XIV wieku. Ośrodek władzy książęcej na południowym Mazowszu*, Warszawa 1986; też, *Najstarsze kościoły archidiaconalne południowego Mazowsza*,

Już wcześniej, w latach 40. XIII wieku, niewielkie jeszcze kolegium kanoików pod przewodnictwem prepozyta funkcjonowało w Grodźcu (późniejszym Grójcu)⁸. Przeniesione następnie do Błonia, a przed 1288 rokiem do Czerska⁹, po kolejnych 110 latach znacznie poszerzone dzięki nadaniom księcia Janusza I – władcy Mazowsza wschodniego – znalazło z woli tego władcy swoją ostateczną siedzibę w szybko rozwijającej się Warszawie¹⁰. Dla pełniejszego ukształtowania stołecznej funkcji tego miasta konieczne było bowiem podniesienie miejscowego kościoła farnego pw. św. Jana Chrzciciela do rangi kolegiaty (wiązało się to z przebudową gmachu świątyni¹¹). Ponadto dwór książęcy potrzebował wsparcia merytorycznego duchownych wchodzących w skład kapituły kolegiackiej, a jednocześnie stanowiła ona – z powodu uzyskanego uposażenia – rezerwuar beneficjów dla współpracowników książęcych¹².

Nieusankcjonowane przez władze duchowne przeniesienie siedziby kolegium kanoniczego z Czerska do Warszawy przez Janusza I Starszego, co *de facto* równało się zmianie głównego ośrodka archidiaconatu, miało miejsce ok. 1398 roku. Zostało ono zaakceptowane bullą papieża Bonifacego IX z 12 XI 1399 roku. W dniu 22 IV 1402 roku, po rozpatrzeniu sprawy z papieskiego polecenia, kanclerz płockiej kapituły katedralnej Ścibor z Pilchowa ogłosił swą decyzję o przekształceniu warszawskiej fary w kolegiatę. Wreszcie 5 I 1406 roku stosowny przywilej wydał miejscowy ordynariusz, biskup poznański Wojciech Jastrzębiec¹³.

Warto odnotować, że właśnie Wojciech Jastrzębiec, już jako arcybiskup gnieźnieński, 25 IV 1433 roku założył kolegium kanoników przy podniesionym do rangi kolegiaty kościele pw. Najświętszej Maryi Panny w Łowiczu, ośrodku dóbr arcybiskupich na Mazowszu. Decyzją abp. Jana Łaskiego z 23 IV 1522 roku to

w: *Kościół – Kultura – Społeczeństwo. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych*, red. S. Bylina i in., Warszawa 2000, s. 49-54; Jurek, *Między Poznaniem a Czerskiem i Warszawą*; P. Dembiński, *Archidiakoni warszawscy w poznańskiej kapitule katedralnej*, „Kronika Miasta Poznania”, 80 (2012) nr 1, s. 42-53.

⁸ *Codex Diplomaticus et Commemorationum Masoviae*, nr 410, 428.

⁹ NKDMaz. 2, nr 44, 80; K. Pacuski, *Ziemia gostynińska od XII wieku do 1462 r. na tle dziejów Mazowsza płockiego i rawskiego*, w: *Dzieje Gostynina i ziemi gostynińskiej*, red. M. Chudzyński, Gostynin 1989, s. 67-165.

¹⁰ AECVars., s. 5-7; J. Wysocki, *Organizacja kościelna Warszawy w XIV i XV wieku*, aneks źródłowy, w: „Studia Warszawskie”, 19 (1975) [*Warszawa średniowieczna*, z. 2] s. 247-250.

¹¹ R. Kunkel, *Architektura gotycka na Mazowszu*, Warszawa 2006, s. 343-345.

¹² Dzieje warszawskiej kapituły kolegiackiej w epoce staropolskiej, pomimo wydania przez ks. L. Królika wspomnianej wcześniej książki pt. *Kapituła kolegiacka w Warszawie do końca XVIII wieku* oraz podjęcia tematu jej fundacji przez A. Salinę (*Polityka książąt mazowieckich wobec władz Kościoła od początku XIV w. do 1526 roku*, Poznań 2011, s. 94-107), wciąż czekają na wnikliwsze opracowanie, m.in. pod względem prozopograficznym i organizacyjno-prawnym, z szerszym wykorzystaniem bardzo rozproszonych materiałów źródłowych i uwzględnieniem pozycji zajmowanej przez członków kapituły w elicie władzy, najpierw w Księstwie Mazowieckim, a następnie w Królestwie Polskim.

¹³ Kwiatkowski, *Powstanie kapituły św. Jana*, aneks źródłowy, nr 1-3.

miasto stało się siedzibą archidiakonu wydzielonego z archidiakonu łęczyckiego¹⁴. Ponieważ z czasem Łowicz stał się także najczęstszym miejscem rezydencji metropolitów gnieźnieńskich, będących zarazem prymasami Polski, to dokumentacja wytwarzana i gromadzona w kancelarii arcybiskupiej przez kapitułę i konsystorz łowicki stworzyła pokaźny zbiór archiwaliów¹⁵.

W 1818 roku archidiakon łowicki przestał istnieć. Okolice Łowicza weszły wtedy w skład nowo utworzonej metropolii warszawskiej (o czym piszemy niżej), a stojący na jej czele arcybiskup uzyskał tytuł prymasa Królestwa Polskiego. Po likwidacji konsystorza łowickiego w 1862 roku archiwum konsystorskie (bez archiwum kapitulnego), wraz z tamtejszym dawnym archiwum arcybiskupów gnieźnieńskich, znalazło się w Warszawie¹⁶.

Jeśli chodzi o archidiakon warszawski, to jego ostateczne granice ukształtowały się w połowie XVI wieku, po stuleciu sporów granicznych między biskupstwami płockim i poznańskim¹⁷. Mimo pełnienia przez Warszawę od 1596 roku roli stolicy państwa, archidiakon nie doczekał się dalszego postępu na szczeblach organizacji kościelnej – nie przekształcono go w diecezję, choć takie plany snuli poszczególni władcy aż do króla Stanisława Augusta Poniatowskiego¹⁸. Niemniej prestiż archidiakonu nadal wzrastał, a po śmierci Stefana Wierzbowskiego (zm. w 1687 w Górze Kalwarii) biskupi poznańscy obierali za swą siedzibę Warszawę i obok zwyczajowej tytulatury używali na zasadzie uzusu tytułu biskupa

¹⁴ Zbiór ważniejszych dokumentów natury kościelnej archidiecezji gnieźnieńskiej do lat 1818-1821, cz. 3, *Ośrodek Łowicz*, wyd. S. Librowski, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK), 35 (1977) s. 293-398 (nr 5), s. 349-357 (nr 18) (dalej: Librowski, *Zbiór*).

¹⁵ Ksiądz H. Rybus podaje (głównie za ocaloną dzięki ks. Kwiatkowskiemu księgą z regestami zatytułowaną *Notata notabiliora ex actis archiepiscopatus Gnesnensis in archivo Lovicensi reperibilibus desumpta*), że poważnie zdekompletowane łowickie Archiwum Konsystorskie w końcu XVIII wieku liczyło już tylko 6 tomów akt, natomiast Archiwum Prymasowskie składało się z przeszło 160 tomów akt, poczynając od pontyfikatu Jana Łaskiego, a kończąc na pontyfikacie Ignacego Raczyńskiego (H. Rybus, *Regesty wybranych zapisek z akt arcybiskupów gnieźnieńskich*, ABMK, 3 (1961) s. 113-115).

¹⁶ Kwiatkowski, *Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie*, s. 286, 293; tenże, *Archiwum Metropolitalne Warszawskie*, s. 259-260.

¹⁷ A. Salina, *Wstęp*, w: *Słownik historyczno-geograficzny ziemi liwskiej w średniowieczu*, oprac. M. Pińber-Zbieranowska, A. Salina, przy współpracy E. Kowalczyk-Heyman, Warszawa 2017, s. VII. Granice archidiakonatów warszawskiego i łowickiego w drugiej połowie XVI wieku przedstawia *Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku*, t. 7, *Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku*, red. W. Pałucki, cz. 1 (Mapa) i 2 (Komentarz, zwłaszcza w rozdziale autorstwa A. Dunin-Wąsowicz, *Podziały administracyjne*, s. 52), Warszawa 1973; *Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku*, t. 5, *Województwo sieradzkie i województwo łęczyckie w drugiej połowie XVI wieku*, cz. 1 (Mapa) i 2 (Komentarz, zwłaszcza w rozdziale autorstwa H. Rutkowskiego, *Granice administracji kościelnej*, s. 31), Warszawa 1998.

¹⁸ Salina, *Polityka*, s. 219-220.

warszawskiego¹⁹. W Warszawie też gromadzili swoje akta, m.in. dzięki temu do końca XVIII wieku znacząco wzrósł zasób aktowy archiwum kapitulnego²⁰.

Okoliczności powstania diecezji, a następnie archidiecezji warszawskiej przedstawili w artykułach poświęconych temu zagadnieniu wspomniany już ks. Jan Wysocki²¹. Po drugim rozbiórze (23 I 1793) archidiakonat warszawski niemal w całości pozostał w granicach okrojonego państwa polskiego. Jednak dopiero po uchwale sejmu grodzieńskiego z 23 XI 1793 roku, zwanej *Urządzeniem funduszków duchownych*, zajęto się sprawą przynależności kościelnej stolicy upadającego państwa, gdyż Poznań znajdował się już poza jego granicami. Zbiegło się to w czasie ze śmiercią biskupa poznańskiego Antoniego Onufrego Okęckiego (zm. 15 VI 1793). Starania Stanisława Augusta Poniatowskiego u papieża Piusa VI sprawiły, że archidiakonat warszawski 12 I 1794 roku został wyjęty spod jurysdykcji biskupa poznańskiego, a piecza nad nim została przekazana prymasowi i arcybiskupowi gnieźnieńskiemu Michałowi Jerzemu Poniatowskiemu, który sprawował ją z tytułem administratora apostolskiego.

Czasowe administrowanie archidiakonatem warszawskim po śmierci prymasa Poniatowskiego 12/13 VIII 1794 roku Rzym powierzył biskupowi płockiemu Krzysztofowi Hilaremu Szembekowi (honorowemu archidiakonowi kapituły warszawskiej już od roku 1759/1760, zmarłemu w 1797 roku)²². Ten zaś pełnienie tej funkcji w zastępstwie przekazał krewnemu, koadiutorowi płockiemu i archidiakonowi kapituły warszawskiej Krzysztofowi Onufremu Szembekowi (zm. 1808). Administrację po Krzysztofie Onufrym Szembeku przejął biskup pomocniczy żmudzki Antoni Malinowski (zm. 1816). Stan ów jako prowizorium trwał do końca 1795 roku, gdy bp Ignacy Raczyński (od roku 1794 na stolicy biskupiej w Poznaniu) przejął władzę nad archidiakonatem warszawskim i 11 lub 12 XII 1795 roku ustanowił tutejszym oficjałem i wikariuszem generalnym kanonika warszawskiego Jana Chrzyciela Albertrandiego, który 26 I 1796 roku został biskupem pomocniczym poznańskim.

Do powstania biskupstwa warszawskiego, utworzonego z archidiakonu warszawskiego w granicach zaboru pruskiego a podległego bezpośrednio Stolicy Apostolskiej, doszło na skutek działań władz pruskich mocą bulli Piusa VI *Ad universam agri Dominici curam* z 16 X 1798 roku²³. Ustała wówczas całkowicie

¹⁹ Na przykład Antoni Onufry Okęcki, biskup poznański w latach 1780-1793 (Wysocki, *Biskupstwo warszawskie*, s. 74).

²⁰ Liczba samych tylko ksiąg (m.in. statutów czy protokołów kapitulnych, wizytacji, sumariuszy, inwentarzy i innych) wynosiła wówczas 414 tomów (Królik, *Kapituła*, s. 172, za: AAW, *Index archivarius*).

²¹ Wysocki, *Biskupstwo warszawskie*, s. 69-113; tenże, *Erekcja Arcybiskupstwa i Metropolii Warszawskiej na tle stosunków politycznych i kościelnych w Królestwie Polskim*, WAW, 50 (1968) s. 239-249.

²² K.P. Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów oraz opatów i księży z ziem Rzeczypospolitej Obojga Narodów z osiemnastowiecznej prasy warszawskiej doby saskiej i stanisławowskiej (1729-1795)*, ABMK, 86 (2006) s. 321.

²³ *Bullarii Romani continuatio summorum pontificum Clementis XIII, Clementis XIV, Pii VI, Pii VII, Leonis XII, Pii VIII [et Gregorii XVI] : constitutiones, literas in forma brevis, epistolae ad*

podległość tych ziem biskupstwu poznańskiemu, choć zarząd bp. Raczyńskiego trwał do 20 XII 1799 roku, czyli do czasu objęcia rządów przez Józefa Bończy Miaskowskiego, mianowanego 29 X 1798 roku pierwszym biskupem warszawskim.

Położona w utworzonej przez Prusaków jednostce terytorialnej o nazwie Prusy Południowe diecezja warszawska została okrojona o mniej więcej jedną trzecią obszaru dotychczasowego archidiaconatu. Nie objęła terenów znajdujących się na wschód od Wisły oraz w widłach Wisły i Pilicy, tj. już w zaborze austriackim (dekanaty: Liw, Latowicz i Garwolin oraz części dekanatów Warka i Piaseczno). W dniu 9 VII 1800 roku na mocy brewe Piusa VII *Ad universam Dominici Gregis* archidiecezja powiększyła się za to o obszar parafii leżących w widłach Wisły i Narwi, wcześniej przynależnych do biskupstwa płockiego, którego siedziba znalazła się w Prusach Nowowschodnich. Od 1804 (śmierć bp. Miaskowskiego) aż do 1818 roku diecezja warszawska ponownie podlegała zarządowi administratora apostolskiego, bp. Ignacego Raczyńskiego (od 1806 roku także metropolity gnieźnieńskiego).

Zmiany terytorialne po upadku Księstwa Warszawskiego i utworzenie w 1815 roku Królestwa Polskiego wywarły znaczący wpływ na sytuację kościelno-administracyjną na tym obszarze. Rokowania ze Stolicą Apostolską, prowadzone od 1816 roku, przyniosły wyniesienie Warszawy do rangi arcybiskupstwa. Dnia 12 III 1818 roku papież Pius VII ogłosił (wystawioną równo rok wcześniej) bullę *Militantis Ecclesiae regimini*, powołując w ten sposób metropolię warszawską²⁴, a w kolejnej bulli, *Ex imposita nobis* z 30 VI 1818 roku znacząco powiększył jej terytorium, m.in. o Łęczycę, Kutno, Łowicz, Skierniewice i Rawę na zachodzie oraz o dekanaty: Kamieńczyk, Radzymin i Stanisławów na wschodzie²⁵. Zagadnienia dalszych zmian granic oraz wewnętrznego podziału archidiecezji warszawskiej w XX wieku (wynikające m.in. z powstania w 1920 roku diecezji łódzkiej, a w 1992 roku archidiecezji łódzkiej oraz diecezji warszawsko-praskiej i łowickiej) z uwagi na ich obszerność nie zostały omówione w niniejszym wstępie.

Zbiór dokumentów pergaminowych i papierowych AAW w XX i XXI wieku

Od chwili utworzenia biskupstwa i arcybiskupstwa możemy mówić o skokowym narastaniu akt diecezjalnych, a także o podniesieniu rangi spraw, których dotyczyły. Jednakże obecny zbiór dokumentów pergaminowych i papierowych AAW, czyli te dyplomy, które szczęśliwie przetrwały zawieruchy dziejowe z okupacją niemiecką na czele, to jedynie niewielki ułamek niegdysiejszego zbioru. Na domiar złego, w latach międzywojnia rozpoczęto akcję komasacji archiwaliów archidiecezji warszawskiej. Doświadczenie uczy, że praktyka ta może mieć dwójakie skutki dla przetrwania materiałów archiwalnych – zbawienne lub opłakane.

principes viros et alios atque allocutiones complectens / quas collegit Andreas Advocatus Barbèri; additis summariis, adnotationibus, indicibus opera et studio Comitiss Alexandri Spetia [t. 1-5] [et] Rainaldi Segreti [t. 6-19], vol. 10, Romae 1849, nr MCLI, s. 167-175.

²⁴ *Bullarii Romani continuatio*, vol. 14, Romae 1849, nr DCCXVIII, s. 273-274. Tłumaczenie na język polski: *Papiestwo wobec sprawy polskiej w latach 1772-1864. Wybór źródeł*, oprac. O. Beiersdorf, Wrocław 1960, s. 268-271.

²⁵ *Bullarii Romani continuatio*, vol. 15, Romae 1853, nr DCCXCVIII, s. 61-68.

Chociaż komasacji nie zakończono przed wrześniem 1939 roku, to jednak zdołano zgromadzić w Warszawie większość ważnych przechowywanych w parafiach dokumentów, które – gdyby je pozostawić na miejscu – być może miałyby szansę przetrwać wojnę.

Po 1960 roku, gdy Archiwum Archidiecezjalne w Warszawie zaczęło na nowo funkcjonować, odzyskano zachowane dyplomy (o czym niżej) oraz dzięki darom pozyskano szereg kolejnych, o innej proveniencji. Z przedwojennego zasobu AAW ocalały jedynie te archiwalia, które w tragicznym dla Warszawy czasie znajdowały się poza siedzibą Kurii Metropolitalnej przy ul. Miodowej czy poza pomieszczeniami przy katedrze św. Jana Chrzciciela, gdzie rozmieszczono zbiory. Do tego faktu przyczyniła się aktywność naukowa ks. Władysława Kwiatkowskiego, absolwenta historii Uniwersytetu Warszawskiego i wykładowcy tegoż przedmiotu w stołecznym Wyższym Seminarium Duchownym²⁶. Badacz ten, na podstawie materiałów źródłowych zgromadzonych w AAW, opublikował liczne (mniej lub bardziej obszerne) prace, przy czym część z wykorzystywanych przez siebie jednostek archiwalnych najpewniej wypożyczył. Jak okazało się po latach, była to całkiem pokaźna liczba sygnatur, która została uchroniona przed utratą, dzięki praktyce dziś uznawanej za niedopuszczalną, a wówczas niebudzącej zdziwienia. Zastanawiające, że dopiero po śmierci duchownego materiały te wróciły do Archiwum wraz ze spuścizną po nim, przechowywaną wcześniej na plebanii w Żdżarach k. Nowego Miasta nad Pilicą. W latach 1961-1968 ks. Kwiatkowski pełnił tam funkcję proboszcza, a wcześniej najwidoczniej przenosił archiwalia ze sobą z parafii na parafię. Warto bowiem odnotować, że chociaż ks. Kwiatkowski po 1945 roku nadal publikował artykuły na temat materiałów archiwalnych z AAW²⁷, to nie powrócił już do pracy archiwisty, co z pewnością zaszkodziło właściwej inwentaryzacji strat wojennych.

W registraturze AAW znajduje się pismo potwierdzające przejęcie po śmierci ks. Kwiatkowskiego zatrzymanych przez niego archiwaliów. Jest to oryginalna notatka z dnia 10 X 1968 roku, sporządzona i podpisana przez ks. dr. Jana Wysokiego, ówczesnego kierownika archiwum, pt. „Zawiadomienie o odzyskaniu części archiwaliów z byłego Archiwum Archidiecezji i archiwum Kapituły Warszawskiej” [pisownia oryginalna – M.D., A.S.]. Ksiądz Wysocki relacjonował, że:

(...) w dniu 4 października 1968 r. w dostępnych mi pomieszczeniach (w tym strychy) na plebanii par. Żdżary, a zajmowanych przez zmarłego prob. tejże parafii, byłego archiwistę Warszawskiej Kurii Metropolitalnej ks. mgra W. Kwiat-

²⁶ L. Grzebień, Kwiatkowski Władysław, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1918-1991*, t. 6, K-P, Warszawa 1983, s. 290-291.

²⁷ W. Kwiatkowski, *Akta prymasów z XVII i XVIII w. w Warszawie*, AtKap., 39 (1947) nr 46, s. 508-510; tenże, *Akta archidiakonatu, biskupstw i metropolii w Warszawie*, AtKap., 39 (1947) nr 47, s. 465-466; tenże, *Zachowane odpisy dokumentów i akt Archiwum Prymasów Polski*, AtKap., 40 (1948) nr 48, s. 384-387; tenże, *Archiwum Nuncjatury Apostolskiej w Warszawie*, AtKap., 40 (1948) nr 49, s. 487-492; tenże, *Archiwum Metropolitalne Warszawskie*, WAW, 35 (1951) nr 9, s. 259-266; nr 10, s. 315-321.

kowskiego, po kilkugodzinnych poszukiwaniach – udało mi się odzyskać część zasobów archiwalnych w/wym. archidiecezjalnych instytucji²⁸.

Wśród wyliczonych przez ks. Wysockiego materiałów na pierwszym miejscu znalazły się:

- (...) – dokumenty pergaminowe – sztuk 30 (Najstarszy z 1398 r. dotyczący przekazania relikwii kolegiacie św. Jana przeniesionej z Czerska do Warszawy. Ostatni z 1800 r. dotyczący bpa warszawskiego J. Miaskowskiego. Większość z nich dotyczy przywilejów i nadań przez arcybiskupów gnieźnieńskich.);
- dokumenty papierowe – sztuk 18 (Najstarszy z r. 1632, ostatni z 1822. Większość z nich również dotyczy działalności arcyb. Gniezna);
- dokumenty luźne, druk i pismo – 7 sztuk²⁹.

Nie wiemy niestety, które konkretnie jednostki „ocaliły” ks. Kwiatkowski, gdyż wykaz nie podaje ich treści.

Dopiero w latach 90. XX wieku zbiór dokumentów pergaminowych i papierowych zyskał robocze opracowanie autorstwa Franciszka Dąbrowskiego, przygotowane w ramach praktyk studenckich i nigdzie nieopublikowane, służące do niedawna jako jedyna pomoc dla korzystających. Dyplomy zostały wówczas zmierzone, zadatowane (nie bez uniknięcia pewnych błędów) i w większości skrótoowo opisane, bez stworzenia regestów, ale ze wskazaniem wystawcy dokumentu oraz przywieszonych pieczęci.

Prace nad zbiorem dokumentów pergaminowych i papierowych z zasobu AAW zostały wznowione dopiero po upływie ćwierćwiecza, z inicjatywy Anny Saliny. Misji opracowania katalogu podjęły się Martyna Deszczyńska, Anna Salina i Urszula Zachara-Związek, działając w ramach zadania „Warszawa poprzez wieki – od jej początków po wiek XX. Realizacja badań naukowych w ramach Varsavianistycznego Zespołu Badawczego”, zleconego przez Ministra Edukacji i Nauki Instytutowi Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN w marcu 2022 roku. Dokumenty wystawione do schyłku XVI wieku opracowała Anna Salina, wystawione od początku XVII wieku do końca epoki saskiej – Urszula Zachara-Związek przy współpracy Anny Saliny, a dokumenty z okresu stanisławowskiego i późniejsze – Martyna Deszczyńska.

W związku z ponownym opracowaniem zespołu dołączono do niego cztery dokumenty z archiwum dawnego klasztoru Brygidek w Grodnie, skąd siostry zabrały je po 1945 roku³⁰ (nie znamy momentu przekazania ich do AAW), a ponadto poszyt z aktem powołania archikonfraterni literackiej przy kolegiacie warszawskiej, jego potwierdzeniem i poświadczonymi tłumaczeniami (dar bp. Jerzego Modzelewskiego³¹).

²⁸ AAW, teczka bez sygnatury, „Zawiadomienie o odzyskaniu archiwaliów z byłego Archiwum Archidiecezji i Archiwum Kapituły Warszawskiej”, z dn. 10 X 1968 r., k. [1].

²⁹ Dokument z 1800 roku to być może odpis brewe papieskiego o sygn. DP 72, skierowanego właśnie do bp. Miaskowskiego. Dokumentów papierowych z 1632 i 1822 roku nie odnaleziono.

³⁰ Nie wiadomo, kiedy dokumenty brygidek weszły do zasobu archiwum ani dlaczego nie zostały uwzględnione w katalogu autorstwa F. Dąbrowskiego.

³¹ Czas przekazania poszytu do archiwum wyznaczają lata posługi biskupiej Jerzego Modzelewskiego – pełnił ją od 1959 do 1986 roku.

Warto w tym miejscu nadmienić, że w latach 2021-2022 roku M. Deszczyńska opracowała również cyfrowy spis archiwaliów archidiecezji warszawskiej znajdujących się w zbiorach Archiwum Misjonarzy na Stradomiu w Krakowie. Spis ten dostępny jest na stronie internetowej AAW.

Charakterystyka zbioru dokumentów pergaminowych i papierowych AAW

Zasadniczą część przygotowań do opracowania katalogu stanowił odczyt dokumentów, spisanych w językach: łacińskim, polskim i niemieckim (co było podstawą do sporządzenia ich rejestrów), jak również prace koncepcyjne nad kształtem tej pomocy archiwalnej, w tym formy samego opisu katalogowego. Opis ten zawiera dane o wystawcy dyplomu, miejscu i dacie wystawienia, obecnej i poprzedniej sygnaturze, wymiarach i materiale, na którym został spisany, stanie zachowania, języku, treści, notach dorsalnych oraz inne informacje uznane za istotne.

Ustalenie, skorygowanie bądź odczytanie na nowo dat wydania dokumentów pozwoliło nadać całemu zbiorowi nowe sygnatury, wedle chronologii wystawiania dyplomów – od najdawniejszego, wystawionego w 1289 roku (wchodzącego przed okupacją niemiecką w skład zasobu Archiwum Diecezjalnego w Płocku), do najnowszego – wydanej w 1870 roku bulli Piusa IX. Poza jednym dokumentem pochodzącym z XIII stulecia (sygn. DP 1), dwa dyplomy pochodzą z XIV wieku (sygn. DP 2-3), dwanaście z XV wieku (sygn. DP 4-15), szesnaście z XVI wieku (sygn. DP 16-31), dwanaście z XVII wieku (sygn. DP 32-42), dwadzieścia dziewięć z XVIII wieku (sygn. DP 43-71), pięć z XIX wieku (sygn. DP 71-76), dwa z XX wieku (sygn. DP 1c, 41d). Łącznie jest to 79 dokumentów, a 76 jednostek, ponieważ jeden, wspomniany już, oprawny poszyt zawiera po dwa dokumenty z XVII i XX wieku.

Mamy do czynienia z dużą różnorodnością tego dość niewielkiego zbioru, jeśli chodzi o osoby wystawców (władcy, papież, duchowni, urzędnicy państwowi, urzędy miejskie), miejsce i czas wystawienia, rodzaj (bulle, brewe, przywileje i nadania biskupie bądź królewskie, dyplomy potwierdzenia szlachectwa i inne) oraz środki uwierzytelniające dyplomów, ponadto ich zewnętrzną postać i stan zachowania, wreszcie oryginalną proveniencję archiwalną.

Spośród 76 jednostek zbioru 50 to dyplomy pergaminowe (sygnatury o numerach: 1-33, 35-38, 42, 56, 59-60, 62, 65, 70-76), a 25 – dyplomy papierowe, w tym wypełnione odręcznie drukowane formularze (sygnatury o numerach: 34, 39-40, 43-55, 57-58, 61, 63-64, 66-69). Jeśli chodzi o znaki uwierzytelniające, to wczesne dokumenty papieskie mają pieczęcie ołowiane, a dokumenty wystawione w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim uwierzytelniane są pieczęciami woskowymi z wosku pszczelego, głównie w kolorze czerwonym. W przypadku późniejszych dokumentów występują także pieczęcie lakowe (znane w Europie od XVI wieku), wytwarzane z żywicy drzewa lakowego, zwanej u nas woskiem hiszpańskim. Od pierwszych dekad XVIII wieku zaczęto stosować tusz do odbijania tłoku pieczętnego. W XVIII i XIX wieku używano również pieczęci papierowej (zwanej też opłatkową), uwidocznionej jako wypukłe wytłoczenie na papierowym, zwykle okrągłym wykroju, przymocowane do pergaminu lub papieru czerpanego za pomocą ciasta opłatkowego.

W prezentowanym zasobie spotykamy się z wszystkimi rodzajami pieczęci (o różnym stopniu zachowania), uwierzytelniającymi 40 dokumentów, głównie późniejszych – sygnatury DP o numerach: 1-2, 21, 27, 32, 34-42, 44-52, 54-55, 57-58, 61-69, 72, 74-76. Poza dokumentami o charakterze instrumentu notarialnego, gdzie środkiem uwierzytelnienia był znak i notycja notarialna, pozostałe dyplomy bez pieczęci mają pergaminowe paski albo sznury, na których zawieszano ww. miski pieczętne, nacięcia i otwory na ww. paski i sznury lub też ślady laku na papierze, niektóre zaś odcięty fragment karty lub ubytki w miejscach, gdzie powinno znajdować się mocowanie pieczęci. Aby wzmocnić to ostatnie, część dyplomów ma na dole charakterystyczną zakładkę – złożenie wzdłuż dolnej krawędzi marginesu materiału pergaminowego. Pieczęcie przy kilku dokumentach umieszczono w stalowych puszkach z ozdobnymi repusowanymi wieczkami (sygnatury DP o numerach: 35-36, 38, 42, 55).

Niniejszy katalog, dzięki umieszczeniu informacji o pieczęciach zachowanych przy pergaminowych i papierowych dokumentach AAW, pozwoli specjalistom rozwinąć badania nad sfragistyką i heraldyką kościelną. Przykładowo, w ważnym opracowaniu na ten temat wymieniono tylko dwa sigilla z warszawskiego kręgu kościelnego dla okresu przed XX wiekiem – pieczęć administratora *sede vacante* z XIX wieku i pieczęć kapituły z XVII wieku (z zastrzeżeniem braku pewności co do tego, czy na pewno chodzi o kapitułę warszawską)³².

Jak wspomniano, niniejszy zbiór stanowi materiał dość zróżnicowany, tak pod względem osób wystawców, jak i pierwotnej proveniencji archiwalnej. Można powiedzieć, że jest wynikiem losów będących udziałem nie tylko obu archidiaconatów – warszawskiego i łowickiego, lecz również diecezji oraz archidiecezji w okresie vacatów i zawirowań doby zaborów. Jak przystało na archiwum kościelne, największa liczba dokumentów została wystawiona przez przedstawicieli władz Kościoła różnego szczebla, poczynając od papieży, prymasów, arcybiskupów i biskupów, w tym tytularnych, urzędników Kurii Rzymskiej oraz kolegia kapitulne i ich prałatów. Jest to nieco ponad trzy czwarte całego zbioru, czyli 58 jednostek.

Przeważają dyplomy wydane przez arcybiskupów gnieźnieńskich – dwadzieścia dwie jednostki, stanowiące 30% całości. Jednakże poza siedmioma dokumentami abp. Jana Łaskiego, zachowały się wyłącznie pojedyncze dokumenty prymasów: Wincentego Kota, Jana Sprowskiego, Jana Gruszczyńskiego, Zbigniewa Oleśnickiego, Andrzeja Boryszewskiego, Mikołaja Dzierzgowskiego, Jakuba Uchańskiego, Stanisława Karnkowskiego, Bernarda Maciejowskiego, Wawrzyńca Gembickiego, Macieja Łubieńskiego oraz Teodora Potockiego i Władysława Łubieńskiego (po dwa dyplomy) – najczęściej związane z zarządem łowickich dóbr arcybiskupich lub z łowicką kapitułą kolegiacką. Najprawdopodobniej pochodzą one z puli materiałów ocalonych przez ks. Kwiatkowskiego (zob. niżej).

Ordynariusze innych diecezji byli wystawcami siedmiu dokumentów. Chodzi tu o Klemensa z Płocka, Andrzeja Bnińskiego (dwa dyplomy), Stefana Wierzbowskiego i Teodora Czartoryskiego z Poznania, wspomnianego Jana Gruszczyńskiego

³² M. Adamczewski, *Pieczęcie urzędowe władz lokalnych z obszaru Polski centralnej*, cz. 1, *Pieczęcie władz kościelnych do połowy XX wieku*, Łódź 2010, *Ilustracje. Spis fotografii*, [nlb] fotografie 1/2 i 1/13.

z Włocławka oraz dyplom egzekutorów testamentu prymasa Jana Tarnowskiego, wśród których znaleźli się arcybiskup lwowski Jan Zamoyski i biskup przemyski Maciej Pstrokoński³³. Tak jak część dokumentów arcybiskupów gnieźnieńskich czy dokumenty kapitulne, dyplomy ww. biskupów dotyczą w większości uposażenia różnorodnych instytucji kościelnych: kolegiów kanoników, mansonarzy czy psalterzystów, szpitala, parafii, altarii czy bractwa religijnego.

Biskupi tytularni, pełniący zwykle funkcje biskupów pomocniczych (inaczej: sufraganów) lub koadiutorów w różnych diecezjach³⁴, wystawili nieco większą liczbę – dziesięć dyplomów, zwykle w sprawach dotyczących osób duchownych (święcenia) bądź kultu religijnego (odpusty, zaświadczenia o prawdziwości relikwii). Dodawszy dwa poświadczenia uposażenia parafii wydane przez kapitułę gnieźnieńską, dwa uwierzytelnione tłumaczenia aktu powołania archikonfraterni wydane przez jej protektorów z kapituły warszawskiej oraz zatwierdzenie przez Piotra, dziekana łęczyckiego, ugody zawartej między biskupami Tomaszem, płockim i Wernerem, chełmińskim w 1289 roku, mamy dwadzieścia dwa dokumenty innych przedstawicieli hierarchii kościelnej, czyli ok. 28% wszystkich dokumentów.

Ze Stolicy Apostolskiej pochodzi dziewięć pism papieskich (jedno z XV wieku, pozostałe zaś z XVIII i XIX stulecia), wydanych przez papieży: Sykstusa IV, Benedykta XIV, Klemensa XIV (dwa dokumenty), Piusa VI, Piusa VII i Piusa IX (po dwa dokumenty). Mamy ponadto siedem pism urzędników papieskich: audytorów, nuncjusów i innych. Dotyczyły one m.in. nominacji na urzędy, przyznawania prerogatyw, spraw związanych z kultem religijnym czy z dziesięcinami. Szesnaście ww. dyplomów stanowi nieco ponad 20% ogólnej liczby jednostek.

Dokumenty wystawione przez osoby świeckie stanowią 24% wszystkich dyplomów (osiemnaście osobnych dokumentów oraz dokument królewski z poszytu). Byli nimi zarówno władcy – książę mazowiecki Janusz I, królowie: Władysław IV Waza i Jan II Kazimierz Waza (po dwa dyplomy), Jan III Sobieski, August II Sas, Stanisław August Poniatowski (trzy dyplomy), jak i możni – występujący albo w charakterze urzędników, albo jako dobroczyńcy Kościoła – a nawet mieszczanie z Wrocławia. Co ciekawe, wystawcą jednego z nich był Paweł Dunin-Wolski, ojciec przyszłego biskupa płockiego Piotra Dunin-Wolskiego (1577-1590), wówczas, w 1537 roku, będący jeszcze osobą świecką, piastujący urząd starosty gostyńskiego i podkanclerzego koronnego, później zaś biskup poznański (1544-1546). Do dokumentów świeckich zaliczamy także akt ordynacji dla Szkoły Głównej Koronnej wystawiony przez jej rektora Hugona Kołłątaja, a kontrasygnowany przez sekretarza szkoły Jana Śniadeckiego.

Gros omawianych dyplomów dotyczy spraw kościelnych, m.in. o charakterze organizacyjno-prawnym i prawnomajątkowym (erekcje i fundacje instytucji, sprzedaż albo darowizny czynszów na ich rzecz, dziesięciny, kwestie sporne), kadrowym (nominacje na stanowiska, przyznanie prerogatyw, święcenia) czy *stricte* religijnym (odpusty i kult relikwii). Aż dwadzieścia cztery dokumenty, czyli przeszło 30% całości, związane są z kapitułą łowicką, jej uposażeniem

³³ Współwystawcami tego dokumentu byli także świeccy urzędnicy, w tym krewny arcybiskupa.

³⁴ Były to diecezje: czernichowska, kijowska, krakowska, łucka, płocka, poznańska i włocławska.

i funkcjonowaniem oraz z łowickimi i skierniewickimi dobrami arcybiskupimi (sygnatury DP o numerach: 7-8, 10, 12-13, 17-18, 21-29, 31-34, 43, 48, 55-56). Tymczasem tylko dwa, choć bardzo istotne, bo związane z fundacjami, odnoszą się do kolegiaty oraz kapituły warszawskiej (sygnatury DP o numerach 3 i 41).

Zdarzają się też dokumenty o najzupełniej świeckim charakterze. Są nimi: królewskie przywileje dla miejscowości Szadek i Jabłonna Lacka, ww. ordynacja dla Szkoły Głównej Koronnej, nominacja na medyka królewskiego oraz późniejsza nobilitacja Carla Zanellego, lekarza króla Stanisława Augusta, a także patent szlachecki wydany braciom Jakubowskim h. Topór przez deputatów szlacheckich z guberni wołyńskiej.

Proweniencja archiwalna dokumentów pergaminowych i papierowych

Zakładając, że wszystkie dyplomy pochodzące z przedwojennego zasobu AAW powinny, przynajmniej teoretycznie, mieć pieczęć Archiwum Akt Dawnych Archidiecezji Warszawskiej (AAD AW) lub Archiwum Diecezjalnego Warszawskiego (ADW), należało spróbować wyodrębnić je spośród tych, które obecnie wchodzą w skład zasobu AAW. Naszym celem było ustalenie, które z katalogowanych obecnie jednostek szczęśliwie ocalały z pożogi wojennej, a które są późniejszymi wpływami. W opisach katalogowych nie wspominamy o współczesnej pieczęci AAW, ponieważ ta znajduje się na każdej z jednostek zbioru.

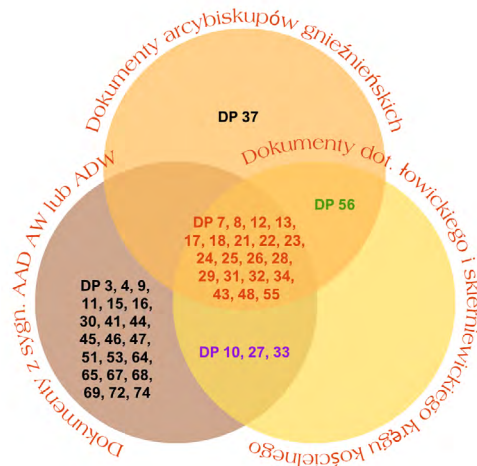
Dawne pieczęcie archiwalne lub biblioteczne widnieją na czterdziestu czterech spośród wszystkich dokumentów (prawie 57% całości). Trzydzieści sześć dyplomów jest oznaczonych pieczęcią AAD AW, przy czym na dwóch z nich, o sygnaturach DP 41 oraz DP 65, odbito zarówno pieczęć AAD AW, jak i starszą o stulecie pieczęć ADW. Pieczętki ADW znajdują się też na czterech innych dyplomach (sygnatury DP o numerach: 11, 51, 67, 74)³⁵. Dokumenty DP 20 i DP 43 mają pieczęć Biblioteki Seminarium Warszawskiego (drugi z nich wraz z atramentowym dopiskiem „ADW”). Dodać do tego należy dwa najstarsze dokumenty z 1289 i 1347 roku opieczetowane pieczęcią Archiwum Diecezjalnego Płockiego (niezmienioną do czasów współczesnych), ponieważ przed II wojną światową wchodziły w skład zasobu tegoż archiwum.

Pozostałe dokumenty nie mają pieczęci archiwalnych lub być może nie są one widoczne z powodu czy to zniszczeń, czy to działań konserwatorskich, tj. zaklejenia odwroci dokumentów dodatkowymi kawałkami papieru wzmacniającymi strukturę dyplomu. Tego typu dokumentów mamy tylko kilka; mają one sygnatury: DP 17 (oderwanie tego fragmentu karty, na której mogły być pieczęcie archiwalne) oraz DP 7, DP 34 i DP 43 (zaklejenie części lub całości odwrocia). Można z pewną dozą prawdopodobieństwa zakładać, że we wspomnianych przypadkach doszło do zaklejenia pieczęci archiwalnych, ponieważ mowa tu o dokumentach arcybiskupich dotyczących albo kapituły łowickiej, albo łowickich i skierniewickich dóbr arcybiskupich.

³⁵ Trzy spośród dokumentów z pieczęcią ADW mają przyklejone karteczki z napisem Inw. i numerem inwentarzowym (DP 11, 65 i 74).

Warto zwrócić uwagę na pewną współzależność, którą ilustruje poniższy diagram. Spośród czterdziestu dokumentów z pieczęciami warszawskich kościelnych instytucji archiwalnych – plus czerech przypuszczalnych – aż dwadzieścia trzy to wspomniane wyżej dokumenty „łowickie” (liczba tych ostatnich w całym zbiorze wynosi dwadzieścia cztery), przy czym dwadzieścia z nich to dokumenty wystawione przez arcybiskupów gnieźnieńskich. Jak wcześniej zostało to wskazane – musi chodzić tu o jednostki, które przechował ks. Kwiatkowski, jednak ogólna liczba dyplomów pozyskanych z plebanii w Żdżarach jest znacznie większa (pięćdziesiąt pięć jednostek). Trudno zatem niezbitie wskazać w obecnym zasobie wszystkie jednostki z zasobu przedwojennego. Tym bardziej że być może niektóre z dokumentów przetrwały 1944 rok w inny, nieznany nam sposób – przypuszczenie to dotyczy głównie dyplomów pochodzących ze Stolicy Apostolskiej. Układ zbioru pod tym kątem ilustruje poniższy diagram.

Diagram 1. Proweniencja kancelaryjno-archiwalna części dokumentów z AAW

Źródło: opracowanie własne

W celu naświetlenia kwestii proveniencji można też posiłkować się analizą dawnych sygnatur, a w ich identyfikacji pomagają uwagi ks. Stanisława Librowskiego z jego edycji pt. *Zbiór ważniejszych dokumentów natury kościelnej archidiecezji gnieźnieńskiej do lat 1818-1821*. Przytoczył on podwójne sygnatury nieznanego mu z autopsji dokumentów dotyczących łowickiego ośrodka kościelnego, których treść wydał za rękopisem zatytułowanym *Iura et privilegia R. Capituli Lovicensis. Liber privilegiorum* (zwanym też przez niego Kopiaruszem Śladeckiego) z dawnego Archiwum Kapitułnego w Łowiczu (obecnie Archiwum Diecezjalne w Łowiczu). Według Librowskiego kopie z Kopiarusza Śladeckiego mają sygnatury oryginałów naniesione przez ks. Kwiatkowskiego³⁶.

³⁶ Librowski, *Zbiór*, nr 9, 11, 12, 14; Librowski, *Summariusz*, s. 194-200.

Na odwrociach czternastu dyplomów z pieczęcią AAD AW (lub jej domniemaniem)³⁷ związanych tematycznie z kapitułą łowicką możemy, dzięki ręce pisarskiej, wyodrębnić jeden z ciągów sygnaturowych, zapisywany atramentem. Owe historyczne sygnatury (n. 18, n. 28 i inne) naniesiono na dokumenty o współczesnych sygnaturach DP: 7-8, 10, 13, 17-18, 21-23, 26-29, 32-33. Doprowadzono je do początków XVII wieku z prawie pełną konsekwencją. Spośród przechowywanych w AAW pominięto tylko dwa dokumenty (sygn. DP 10 i DP 12) wystawione przez biskupa poznańskiego Andrzeja Bnińskiego (dotyczący uposażenia mansjonarii łowickiej w czynsz odkupny) i arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana Gruszczyńskiego (z nadaniem domu w Łowiczu za wierną służbę).

Z jednego zbioru pochodziło także kilka XVIII-wiecznych dokumentów wystawionych przez biskupów pomocniczych, a dotyczących święceń oraz nominacji dla duchownych. Chodzi o dokumenty o sygnaturach DP 44-47 oraz DP 68-69, z lat 1729-1787, które mają naniesione ołówkiem sygnatury od 1 do 6. Wszystkie mają też pieczęcie Archiwum Akt Dawnych Archidiecezji Warszawskiej, co oznacza, że należą do fragmentu zasobu ocalonego z pożogi wojennej. Nie wiadomo jednak, czy uratowały się dzięki wypożyczeniu przez ks. Kwiatkowskiego czy w inny sposób.

Niektóre z oznaczonych pieczęciami archiwalnymi dyplomów były wystawione przez świeckich fundatorów i dobroczyńców, a część w momencie wydania w ogóle nie tyczyła się terenu archidiaconatu warszawskiego czy łowickiego lub też diecezji/archidiecezji warszawskiej, jak choćby: dokument fundacyjny dla kościoła w Kaszowie (diec. krakowska) chorążego sandomierskiego Jana z Kaszowa z 1409 roku (DP 4); transumpt dokumentu erekcyjnego dla parafii w Ostrowie (diec. włocławska) bp. Jana Gruszczyńskiego z 1460 roku (DP 9); dokumenty procesowe w sporze o zagarnięcie ruchomości po zmarłym plebanie z Bełza (diec. chełmska) z 1500 roku (DP 15) lub kwestii dziesięcin we włoskiej diecezji Terni z 1501 roku (DP 16); ordynacja dla Szkoły Głównej Koronnej z 1783 roku (DP 65) czy patent szlachecki wystawiony dla rodziny Jakubowskich przez deputatów guberni wołyńskiej z 1820 roku (DP 74).

W jaki sposób powyższe dokumenty znalazły się w zasobie AAW, trudno dzisiaj dociec; niektóre zapewne wchodziły w skład spuścizn po poszczególnych biskupach i arcybiskupach czy duchownych będących urzędnikami kurii biskupiej i arcybiskupiej lub konsystorza (także jako okładki książek, tak jak dokumenty o sygnaturach: DP 9, DP 15 i DP 16 – wszystkie trzy częściowo przycięte). Inne były fragmentem materiałów dowodowych w toczących się procesach przed sądem arcybiskupim.

Jeszcze inne dyplomy zarówno przed II wojną światową, jak i już po niej trafiły do Archiwum Kapitułnego i Konsystorskiego czy do Biblioteki Seminarium Warszawskiego, a później do Archiwum Archidiecezjalnego w formie darów lub depozytów. Można tutaj mówić o zupełnej przypadkowości, jeśli chodzi o proveniencję kancelaryjną i archiwalną oraz charakter pozyskanych tą drogą materiałów źródłowych (DP 1-2, 35-36, 38, 40, 42, 57-58, 61). Warto zwrócić przy tym uwagę

³⁷ Sygn. DP 7 i DP 17.

na dokumenty przekazane do AAW z Biblioteki Seminaryjnej – są to jednostki o sygn. DP 11, 20, 40, 43, 58, 65, 74³⁸.

Zasady opracowania katalogu i indeksów

Opis każdego dokumentu został skonstruowany tak, by weszło doń jak najwięcej danych opisujących cechy formalne i treściowe oraz informacji o notach dorsalnych, co umożliwiłoby identyfikację dyplomu oraz ukazanie badaczom jego wartości źródłowej i stanu zachowania. Wyodrębniono więc następujące elementy:

- sygnatura (**Sygn.**) – nowa, nadana obecnie sygnatura katalogowa;
- sygnatura poprzednia (**Sygn. p.**) – poprzednia sygnatura AAW;
- wymiary (**Wym.**) – podane w centymetrach, po zmierzeniu górnego i lewego boku karty (jeśli występuje zakładka, jej długość podawana jest dodatkowo); w przypadku pieczęci podawana jest jej średnica (przy pieczęciach okrągłych) lub długość i szerokość (przy pieczęciach ostroośalnych lub owalnych);
- materiał (**Mat.**) – papier/pergamin i ewentualnie ich rodzaje (cienki pergamin, papier czerpany, papierowy formularz drukowany);
- fizyczny stan dokumentu (**Stan zach.**) – na dzień autopsji w roku 2023; od bardzo złego, złego, poprzez średni, dobry aż po bardzo dobry;
- język (**Jęz.**) – język treści dokumentu;
- wystawca dokumentu (**Wystawca**) – osoba lub osoby wystawiające dokument, lub te, z których inicjatywy on powstał, jeśli jest napisany przez pełnomocnika lub z upoważnienia wystawcy;
- adresat (**Dotyczy/dla kogo**), z użyciem skrótów zwyczajowych lub umieszczonych w **Wykazie skrótów i symboli dokumentacyjnych** (zob. niżej), np. Klemens, bp płoc.;
- data i miejsce wystawienia (**D. i m. w.**) – dzień, miesiąc (cyfrą rzymską), rok;
- regest (**Regest**) – oddany sumarycznie główny wątek dokumentu, dla jego klarowności bez użycia skrótów innych niż zwyczajowe, np. zm. (zmarły) czy gr. (grosze);
- podpisy (**Podpisy**) – zanotowane tak jak miało to miejsce w treści dokumentu;
- pieczęcie (**Pieczęcie**) – podstawowe informacje o pieczęciach, ich stanie zachowania, legendach³⁹, wyobrażeniach w polach pieczętnych, materiale, z którego zostały zrobione, kolorze laku, wosku lub tuszu, w którym je odcisnięto/odbito, wraz z opisem sznurów przywieszających i puszek pieczętnych;

³⁸ Część z atrybucji jest prawdopodobna (nasze wnioski opieramy na analizie sygnatur i charakteru pisma bibliotekarzy/archiwistów), co każdorazowo zaznaczamy w treści opisu katalogowego danego dokumentu.

³⁹ Zgodnie z zasadą przyjętą przez P. Pokorę objaśnienia skrótów podane są kursywą w nawiasach okrągłych, fragmenty rekonstruowane – kapitalikami w nawiasach kwadratowych, nieodczytane zaś wielokropkiem w nawiasach kwadratowych (P. Pokora, *Pieczęcie kapituły katedralnej gnieźnieńskiej*, „Studia Źródłoznawcze”, 49 (2011) s. 5, za: *Projet de règles pour l'établissement de notices descriptives de sceaux*, w: *Folia Caesaraugustana. 1. Diplomatica et Sigillografica, Tavaux preliminaires de la Commission Internationale de Diplomatie et de la Commission Internationale de Sigillographie pour une normalisation internationale des éditions de documents et un Vocabulaire intenational de la Diplomatie et de la Sigillograpie*, Zaragoza 1984, s. 95-109).

- w rubryce **Uwagi** znalazły się informacje o umieszczonych na marginesach i odwrociach dyplomów dawnych sygnaturach⁴⁰, notach dorsalnych⁴¹, pieczęciach archiwalnych, a także wszelkie inne, ważne z historycznego punktu widzenia dane; ponadto informacje o umieszczonych pod właściwą treścią dokumentów znakach i notycjach notarialnych;
- kopie (**Kop.**) – znane nauce kopie i odpisy;
- wydania (**Wyd.**) – edycje dokumentu lub publikacje pieczęci;
- inne rejestry (**Reg.**) – na odwrociu lub w innych dokumentach, edycjach źródłowych i w literaturze przedmiotu;
- literatura (**Lit.**) – podstawowe odniesienia do literatury podmiotowo-przedmiotowej, z pominięciem (dla oszczędności miejsca) haseł w *Polskim słowniku biograficznym*.

Indeksy geograficzny i osobowy obejmują w porządku alfabetycznym osoby oraz źródłowe nazwy geograficzne (o uwspółcześnionym zapisie, np. Cosłów – Koźłów, Wiscowo – Wyszkowo) występujące w katalogu. Informacje o współczesnych nazwach miejscowości oznaczone są asteriskiem (*), a jeśli te znacznie różnią się od nazwy historycznej – mają osobne hasło w indeksie, wraz z odsyłaczem do hasła głównego. W drodze wyjątku pod nazwą współczesną występują duże miasta będące ośrodkami jednostek świeckiego i kościelnego podziału administracyjnego, np. Warszawa, Włocławek czy Wrocław.

Nazwy osobowe i geograficzne występujące jedynie na odwrociach dokumentów wyróżnione zostały w indeksach podkreśleniem, a nazwiska autorów przywoływanych monografii i edycji źródłowych – kursywą. W indeksie pominięto nazwy miast, w których mieszczą się wzmiankowane archiwa lub biblioteki (Kraków, Pelplin itp.).

Lokalizacji miejscowości, z podaniem jednostek administracyjnych wyższego rzędu, takich jak województwo i powiat, dokonano w oparciu o wydawany w latach 1973-2021 przez Instytut Historii im. T. Manteuffla PAN *Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku*. Pomocą były również *Wykaz urzędowych nazw miejscowości i ich części* z 2019 roku oraz *Atlas historyczny Rzeczypospolitej Polskiej* Aleksandra Jabłonowskiego⁴². W indeksie geograficznym dla miejscowości objętych zasięgiem *Atlasu historycznego Polski* zastosowano te same trzyliterowe skróty dla nazw województw i powiatów co w *Atlasie*, np. „Wicie, raw, gbn”, gdzie „raw” jest skrótem dla województwa, a „gbn” dla powiatu (wykaz tych skrótów znajduje się przy indeksie geograficznym). Jedynie przy ośrodkach miejskich użyto skrótu „m.” (miasto), zaś miejscowości bez tego oznaczenia to osady wiejskie.

⁴⁰ Jeśli sygnatury dawne zapisano i atramentem, i ołówkiem lub jedynie ołówkiem, odnotowano to w uwagach; brak adnotacji oznacza, że sygnatury zapisano atramentem.

⁴¹ Noty dorsalne, jeśli są cytowane *in extenso*, to zgodnie z instrukcją wydawniczą K. Lepszego (tenże, *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI wieku do połowy XIX w.*, Wrocław 1953), jednakże z zachowaniem źródłowej pisowni wielkich i małych liter. Rozwiązywane skróty są podane, tak samo jak tekst noty, kursywą, lecz umieszczone w nawiasach kwadratowych (nie rozwiązywano skrótu *mp*, tj. *manu propria*).

⁴² *Atlas historyczny Rzeczypospolitej Polskiej*. [t. 1] *Epoka przełomu z wieku XVI-ego na XVII-ty. Dział II-gi. Ziemia Ruskia Rzeczypospolitej*, oprac. A. Jabłonowski, Warszawa-Wiedeń 1904.

Zakończenie

Pomimo swojego szczątkowego i w części przypadkowego charakteru współczesny zbiór dokumentów pergaminowych i papierowych AAW powinien stać się przedmiotem wnikliwych badań archiwistów i historyków, z położeniem nacisku na próbę odtworzenia losów poszczególnych części tego zespołu czy nawet poszczególnych dyplomów wchodzących w jego skład. Brak kompletnego katalogu zbioru dokumentów pergaminowych i papierowych z zasobu Archiwum Archidiecezjalnego Warszawskiego stanowił dotychczas przeszkodę w postępie badań nad historią Kościoła w Polsce. Niniejsza publikacja ma na celu zapłacić istniejącą lukę.

Przyszłych badaczy zbioru dyplomów AAW mogą zainteresować nie tylko podnoszone w dokumentach kwestie *stricto* kościelne, ale również zawarte w nich dane biograficzne. Są one przydatne choćby w studiach prozopograficznych, nie tylko duchownych i nie tylko z Mazowsza. Niezwykle użyteczne są również w tym względzie noty dorsalne, szczególnie liczne w dokumentach z okresu nowożytnego (XVI-XVIII wieku). Dobry lub dość dobry stan zachowania większości dokumentów papierowych i pergaminowych budzi nadzieję, że zostaną one pieczołowicie wykorzystane przez specjalistów z różnych dyscyplin do badań o różnorodnym charakterze.

Na koniec chcielibyśmy złożyć serdeczne podziękowania wszystkim, którzy swoją życzliwością i pomocą oraz cennymi wskazówkami przyczynili się do powstania niniejszego katalogu: ks. dr. Piotrowi Staniewiczowi, kierownikowi Archiwum Archidiecezjalnego Warszawskiego, pracownikom tej placówki – panu Filipowi Regazniemu oraz paniom Aleksandrze Król, Aleksandrze Rączkiewicz i Iwonie Olędzkiej, pani prof. Hannie Zaremskiej i panu prof. Andrzejowi Rachubie z Instytutu Historii im. T. Manteuffla PAN w Warszawie, badaczom z Pracowni Słownika Historyczno-Geograficznego Mazowsza i Podlasia w Średniowieczu w Instytucie Historii im. T. Manteuffla PAN – zwłaszcza panu dr. Tomaszowi Jaszczołtowi i panu dr. Emilowi Kalinowskiemu, a także panu dr. Krzysztofowi Wiśniewskiemu z Pułtuskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, panu dr. Petrowi Kozakowi z Archiwum Ziemskiego w Opawie, panu dr. hab. Piotrowi Pokorze, prof. Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, panu dr. hab. Dariuszowi Milewskiemu, prof. Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie, panu dr. Franciszkowi Dąbrowskiemu z Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie, panu dr. Piotrowi Kardysiowi z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz panu dr. Andrzejowi Buczyle i panu dr. Michałowi Słomskiemu z Instytutu Historii im. T. Manteuffla PAN.

Wykaz skrótów i symboli dokumentacyjnych**Skróty**

abp – arcybiskup	pap. – papież, papieski
archidiak. – archidiakon	par. – parafia
archidiec. – archidiecezja	pleb. – pleban
b.m. – brak miejsca	płoc. – płocki
bp – biskup	pol. – polski
cz. – część	pow. – powiat
diec. – diecezja	pozn. – poznański
dziek. – dziekan	półgr. – półgroszek
gnieźn. – gnieźnieński	prep. – prepozyt
gost. – gostyński	publ. – publiczny
gr. – grosz	reg. – regest, registry
grz. – grzywna	sekr. – sekretarz
h. – herb	sier. – sieradzki
język – jęz.	soch. – sochaczewski
kan. – kanonik	star. – starosta
kap. – kapituła	sufr. – sufragan
kaszt. – kasztelan	sygn. – sygnatura
kop. – kopia, kopie	sygn. p. – sygnatura poprzednia
krak. – krakowski	sygn. d. – sygnatura dawna
Król. Pol. – Królestwo Polskie	śred. – średnica
ks. – ksiądz	św. – święty
lit. – literatura	tyt. – tytułarny
ław. – ławnik	warsz. – warszawski
łow. – łowicki	wda – wojewoda
łącz. – łączycy	wik. – wikariusz
m. – miasto	W. Ks. Lit. – Wielkie Księstwo Litewskie
m. i d. wyst. – miejsce i data wystawienia	włoc. – włocławski
mat. – materiał	woj. – województwo
maz. – mazowiecki	wroc. – wrocławski
mieszcz. – mieszczanin, mieszcza	wyd. – wydanie, wydania
<i>mp.</i> – <i>manu propria</i>	wym. – wymiar
n. – nowy, nowa	zach. – zachowania
niezident. – niezidentyfikowany	zł – złoty
not. – notariusz, notarialny	zm. – zmarły

Symbole dokumentacyjne

- AAD AW – Archiwum Akt Dawnych Archidiecezji Warszawskiej
- AAW – Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie
- ABMK – „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”
- ADŁ – Archiwum Diecezjalne w Łowiczu
- ADW – Archiwum Diecezjalne Warszawskie
- AECVars. – *Acta ecclesiae collegiatae Varsoviensis*, wyd. B. Ulanowski, w: *Archiwum Komisji Prawniczej PAU*, t. 6, Kraków 1897-1926, s. 1-90
- AGAD – Archiwum Główne Aktów Dawnych
- AtKap. – „Ateneum Kapłańskie”
- Kałamajska-Saeed – M. Kałamajska-Saeed, *Archiwum i biblioteka klasztoru Brygidek w Grodnie. Inwentarz z 1925 r. i stan współczesny*, Wrocław 2015
- Katalog – J. Wieteska, *Katalog prałatów i kanoników prymasowskiej kapituły łowickiej od 1433 do 1970 r.*, Warszawa 1971
- Korytkowski – J. Korytkowski, *Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. Podług źródeł archiwalnych*, t. 1-4, Gniezno 1883
- LBG – Jana Łaskiego... *Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, wyd. J. Łukowski [z] uwagami... Jana Korytkowskiego, t. 1-2, Gniezno 1880-1881
- Liber privilegiorum* – Archiwum Diecezjalne w Łowiczu, *Iura et privilegia R. Capituli Lovicensis. Liber privilegiorum* [= Kopiarz Śladeckiego]
- Librowski, *Summariusz* – S. Librowski, *Summariusz wpisów kopiarza kapituły kolegiackiej w Łowiczu z przełomu XVIII i XIX wieku (z kontynuacją do roku 1961)*, ABMK, t. 34 (1977) s. 193-291
- Librowski, *Zbiór* – *Zbiór ważniejszych dokumentów natury kościelnej archidiecezji gnieźnieńskiej do lat 1818-1821*, cz. 3, *Ośrodek Łowicz*, wyd. S. Librowski, ABMK, 35 (1977) s. 287-400
- NKDMaz. 2 – *Nowy kodeks dyplomatyczny Mazowsza*, t. 2, wyd. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś we współpracy z K. Pacuskim, H. Wajsem, Warszawa 1989
- Słownik* – *Słownik historyczno-geograficzny Księstwa Łowickiego*, oprac. J. Warężak, cz. 2, z. 1, Wrocław-Warszawa-Kraków 1961; cz. 2, z. 2, Łódź-Wrocław 1967
- Urzędnicy* – M. Słomski, *Urzędnicy i personel zamku arcybiskupów gnieźnieńskich w Łowiczu (XIV w. – 1531 r.)*, Warszawa 2017
- WAW – „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”

KATALOG

DP 1

Sygn. p.: DP 67. **Wym.:** 21,9 × 32,8 + 2,5. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Piotr, dziek. łącz. **M. i d. wyst.:** Toruń, 6 XI 1289.

Dotyczy/dla kogo: Porozumienia między biskupami płockim i chełmińskim odnośnie do jurysdykcji w ziemi chełmińskiej.

Regest: Piotr, dziekan łączycycki, jako sędzia delegowany przez Stolicę Apostolską, zatwierdza umowę zawartą 6 XII 1289 r. między biskupem płockim Tomaszem a chełmińskim Wernerem, na mocy której Tomasz zrzeka się jurysdykcji w ziemi chełmińskiej w zamian za wieś Orzechów w ziemi chełmińskiej i 300 łanów w ziemi lubawskiej.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Sześć pieczęci zawieszonych na paskach splecionych z żółtych i czerwonych nici oraz także sznury po siódmej, pieczęci kap. płoc., będącej czwartą w kolejności zawieszenia. Spośród zachowanych pieczęci pierwsza, druga, trzecia, piąta i szósta są ostroowalne i odcisnięte w wosku barwy miodowej, siódma – okrągła i odcisnięta w wosku barwy butelkowej zieleni: 1. Pieczęć Piotra, dziek. łącz., z palmą i dwoma ptakami (pawiami?) w polu pieczętnym, o wym. 3,5 × 2,4; 2., 3. i 5. Pieczęcie biskupów: Wisława, włocł. (wym. 5,2 × 3,5), Tomasza, płoc. (wym. 5,4 × 3,7) i Wenera, chełmińskiego (wym. ?? × 3,6); 6. Pieczęć kap. chełmińskiej z Tronem Łaski w polu pieczętnym (wym. ?? × 4,2); 7. Pieczęć mistrza krzyżackiego Meinharda z Kwerfurtu ze sceną ucieczki do Egiptu w polu pieczętnym (śred. 4). Pieczęcie 1., 2., 3. i 7. zachowane w całości (w pieczęci 2. niezachowana jest górna część otoku); pieczęć 5. nie zachowała się w górnym fragmencie, a pieczęć 6. w dolnym (il. 1).

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – zapisane atramentem – *l[itte]ra H No 23tio* (czerwonym atramentem, częściowo zatarta), *No 61* (dwukrotnie), *No 32* (pod najpóźniejszym regestem) oraz – zapisane ołówkiem – *Sig. P III/41, 458*; noty dorsalne: napis wzdłuż lewego boku karty: [...] *ep[iscopu]m Plocen[sem] et Culmen[sem]* oraz cztery reg. w jęz. łac. (dwa starsze zatarte i częściowo nadpisane późniejszymi); dwukrotnie odbite przedwojenne pieczęcie Archiwum Diecezjalnego w Płocku.

Kop.: 1) Pelplin, Archiwum Diecezjalne, tzw. *Transumpt Mauriciusa* z r. 1773, s. 249-251, nr 202; 2) Kraków, Biblioteka Czartoryskich, Teki Naruszewicza, IV, s. 345-348, nr 89. **Wyd.:** *Urkundenbuch des Bistums Culm*, t. 1: 1243-1466, bearb. Carl Peter Woelky, Danzig 1885, nr 121 C; **Wyd. pieczęci:** F. Piekosiński, *Pieczęcie polskie wieków średnich doby piastowskiej (Uzupełnienie)*, wyd. W. Semkowicz, Kraków 1936, fig. 420-422 (pieczęcie Piotra, dziek. łącz. oraz Wisława, bp. włocł. i Tomasza, bp. płoc.) **Reg.:** NKDMaz. 2, nr 83. **Lit.:** M. Hlebionek, *Kilka uwag o trzynastowiecznych pieczęciach biskupów chełmińskich*, w: *Pamiętnik II Ogólnopolskiego Zjazdu Studentów Archiwistyki*, red. I. Mameczak-Gadkowska, Poznań 1998, s. 33-38; A. Kowalska-Pietrzak, *Prałaci i kanonicy kapituły łączycyckiej do schyłku XV wieku*, Łódź 2004, s. 70; J. Pakulski, *Średniowieczne pieczęcie biskupów i kapituły włocławskiej oraz ich symbolika*, w: *Religijność na Kujawach*

i ziemi dobrzyńskiej w czasach staropolskich, red. A. Mietz, Włocławek 2003, s. 52; J. Pakulski, *Geneza pieczęci herbowych biskupów i arcybiskupów metropolii gnieźnieńskiej*, w: *Polska heraldyka kościelna*, red. K. Skupieński, A. Weiss, Warszawa 2004, s. 24, 26, 31, 33.

Il. 1. Pieczęcie: 1. Piotra, dziek. łącz.; 2. Wisława, bp. włoc.; 3. Tomasza, bp. płoc.; 4. odcięta (płoc. kap. katedralnej); 5. Wernera, bp. chełmińskiego; 6. chełmińskiej kap. katedralnej; 7. Meinharda z Kwerfurtu, mistrza krzyżackiego, fot. A. Król

DP 2

Sygn. p.: DP 59. **Wym.:** 17,7 × 22,7 + 3,3. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Język:** Łac.

Wystawca: Klemens, bp płoc. **M. i d. wyst.:** Czerwińsk, 19 III 1347.

Dotyczy/dla kogo: Zwrotu biskupstwu płockiemu dóbr zajętych przez książąt mazowieckich.

Regest: Klemens, biskup płocki, potwierdza odbiór od książąt mazowieckich Siemowita III i Kazimierza I wsi: Wyszkowo, Budziszowice, Kamion i Targowe, które ich ojciec książę Trojden I, a następnie oni sami dzierżyli przez pewien czas, zrzeka się też wszystkich pretensji oraz na 8 lat odstępuje książętom Wyszkowo.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Owalna pieczęć w misce pieczętnej o wym. 5,5 × 3,7, przywieszona na pasku pergaminowym, zniszczona; pasek pergaminowy od drugiej pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – atramentowe – *lit H No 28vo* (czerwonym atramentem), *No 37[?]3* (poprawione, pierwotna dwucyfrowa liczba nieczytelna), *no. 13tio sub [...]*, *No 10* (pod regestem), *SKOP[...]* oraz – różowym ołówkiem – 2; dwa reg. w jęz. łac.; przedwojenna pieczęć Archiwum Diecezjalnego w Płocku (pieczęć tę odbito także pod treścią dokumentu).

Kop.: nieznane. **Wyd.:** 1) *Kodeks dyplomatyczny księstwa mazowieckiego*, wyd. J.T. Lubomirski, Warszawa 1863, nr 69; 2) NKDMaz. 2, nr 280 (przedruk). **Lit.:** A. Salina, *Polityka książąt mazowieckich wobec władz Kościoła od początku XIV wieku do 1526 r.*, Poznań 2011, s. 145-146, 148.

DP 3

Sygn. p.: DP 1. **Wym.:** 35,8 × 24,4 + 4,1. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – ślady zalania, przetarcia i ubytki na zgięciach karty. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Janusz I, książę maz. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 1398.

Dotyczy/dla kogo: Przeniesienia kap. kolegiackiej z Czerska do Warszawy.

Regest: Janusz I, książę mazowiecki, obwieszcza przeniesienie kolegium kapitulnego z kaplicy św. Piotra w Czersku do kościoła parafialnego św. Jana Chrzciciela w Warszawie, razem z relikwiami (w tym cierniem z korony cierniowej Jezusa Chrystusa i zębem św. Jadwigi) oraz paramentami kościelnymi; będąc patronem świątyni, stawia dotychczasowego plebana warszawskiego Dominika Sędziwojowica jako dziekana na czele powiększonej liczbowo kapituły, której członkowie zostali zobowiązani do odprawiania mszy św. w intencji zmarłych z rodziny książęcej.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; nacięcia po pasku od jednej pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: trzy zatarte noty dorsalne w jęz. łac. oraz karteczka z sygn. 2 i późniejszym łac. regestem dokumentu: *Donatio clenodiorum, reliquiarum, ut pate spine de corona Salvatoris Jesu Christi, costae cum dente s. Hedvigis, apparatus pro quatuor praelatis et duodecem canonicis per Joannem ducem ecclesiae s. Joannis Baptistae Varsaviensi A[nno] 1398. Reliquia Zbawiciela Jes X^a*; pieczęć AAD AW.

Kop.: Warszawa, dawne Archiwum Kapituły Metropolitalnej, *Liber privilegiorum I*, k. 24v (księga spalona po powstaniu warszawskim). **Wyd.:** 1) AECVars., s. 5-7; 2) J. Wysocki, *Organizacja kościelna Warszawy w XIV i XV wieku*, aneks źródłowy, „Studia Warszawskie”, 19 (1975) [*Warszawa średniowieczna*, z. 2] s. 247-250. **Lit.:** Wysocki, *Organizacja kościelna*, s. 239-247; Salina, *Polityka*, s. 94-107.

DP 4

Sygn. p.: DP 3. **Wym.:** 50,6 × 29 + 3,9. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Zły – przetarcia, rozerwanie, ubytki i otwór w miejscach zgięć karty. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan z Kaszowa, chorąży sandomierski. **M. i d. wyst.:** B.m., 21 III 1409.

Dotyczy/dla kogo: Uposażenia par. w Kaszowie.

Regest: Jan z Kaszowa, chorąży sandomierski, za zgodą Mikołaja [Trąby], arcybiskupa gnieźnieńskiego, po odbudowaniu kościoła w Kaszowie nadaje uposażenie plebanowi Adamowi i jego następcom na stanowisku plebańskim: plac pod budowę plebanii, leżący między placami, na których siedzą kmiecie Maciej Michałowicz oraz Łukasz; jedną włókę roli, składającą się z trzech pól położonych w okolicach wsi: Błotnica, Jankowice i Sułków; łąkę i dwa półłanki pod lasem; staw znajdujący się między Kaszowem a Wolą Kaszowską; dziesięcinę ze zboża ze wsi: Kaszów, Wola Kaszowska i Gulin; młyn położony nad brzegiem Radomierzy, poruszany wodą ze strumienia zwanego Tatarka.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; nacięcia po pasku od jednej pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – [...] *No 8, no Imo*; zatarty reg. w jęz. łac.; podpisy wizytujących parafię w latach: 22 IX 166[.] (Jakuba [nazwisko i stanowisko nieczytelne]), 5 I 1674 (Mateusza Orłowskiego, archidiak. kurzelowskiego),

29 II 1676 (Wojciecha Tymonowskiego, dziek. w Przytyku i pleb. w Błotnicy), 20 II 1715 (Pawła Wójcikowica, kustosa i oficjała kurzelowskiego), 19 II 1723 (Macieja lub Mateusza M[... nazwisko i stanowisko nieczytelne]); pieczęć AAD AW. **Kop.:** Nieznane. **Tłum.:** 1) J. Wiśniewski, *Dekanat radomski*, Radom 1911, s. 137-138 (tłumaczenie z XVII w.); 2) *Zbiór dokumentów małopolskich*, część V, *Dokumenty z lat 1401-1440*, wyd. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970, nr 1224 (przedruk tłumaczenia). **Lit.:** Brak.

DP 5

Sygn. p.: DP 7. **Wym.:** 14,4 × 34,5. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Paulus Poseua, mieszcz. wrocł. **M. i d. wyst.:** Wrocław, 3 XI 1443.

Dotyczy/dla kogo: Darowizny czynszu z nieruchomości we Wrocławiu.

Regest: Dokument w postaci instrumentu notarialnego, w którym kuśnierz wrocławski Paulus Poseua oświadcza, że zasądzony mu przez ławników wrocławskich roczny czynsz w wysokości trzech grzywien z domu i dziedzictwa Margarety Seyfridynne znajdującego się koło domu zm. Paulusa Lynke, niegdyś pisarza miejskiego, przeznacza na utrzymanie Andreasa Fabera, altarysty wrocławskiego.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak.

Uwagi: Znak i notycja not. Paulusa Nicolai *de Hotczinplotz* [niemieckie Hotzenplotz, czeska Osoblaha, pol. Osobłoga], duchownego diec. ołomunieckiej. Na odwrociu: sygn. d. – 229.d., *M.M.* (ołówkiem); regest w jęz. niemieckim; napis wzdłuż dolnej krawędzi karty.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 6

Sygn. p.: DP 8. **Wym.:** 31,7 × 17,3 + 5,5. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Andrzej Bniński, bp pozn. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 18 IV 1446.

Dotyczy/dla kogo: Kaplicy przy szpitalu Ducha Świętego w Warszawie.

Regest: Andrzej [Bniński], biskup poznański, udziela czterdziestu dni odpustu nawiedzającym kaplicę przy szpitalu Ducha Świętego w Warszawie.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; otwory po sznurze od jednej pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: regesty w jęz. łac. i pol.

Kop.: Warszawa, dawne Archiwum Kapituły Metropolitalnej, *Liber privilegiorum II*, k. 483 (księga spalona po powstaniu warszawskim). **Reg.:** 1) AECVars., nr 52, s. 16; 2) W. Szymborski, *Odpusty w Polsce średniowiecznej*, Kraków 2011, s. 421. **Lit.:** J. Karwasińska, *Szpital Świętego Ducha w Warszawie. Dzieje Fundacji Anny Bolesławowej Księżny Mazowieckiej początkowe (1444-1544)*, w: *teżże, Wybór pism. Kujawy i Mazowsze*, Warszawa 1997, s. 229-260.

DP 7

Sygn. p.: DP 9. **Wym.:** $42,6 \times 24 + 4,2$. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry – niewielkie przetarcia na zgięciach karty, ślady po zalaniu, niewielki otwór w dolnej, niezapisanej części karty. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Wincenty Kot, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Uniejów, 26 II 1448.

Dotyczy/dla kogo: Sporu o dziesięćcinę ze wsi Gozd.

Regest: Dokument w postaci instrumentu notarialnego, w którym Wincenty Kot, arcybiskup gnieźnieński, w sporze o dziesięćcinę snopową z nowicznymi we wsi Gozd, toczonym między kapitułą kolegiacką w Łowiczu a Stanisławem, plebanem z Dmosina, przyjmuje rezygnację plebana Stanisława ze wspomnianych dziesięćcin.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak.

Uwagi: Znak i notycja not. Jakuba Stanisławowicza z Kowalewic, duchownego diec. gnieźn. Na odwrociu: sygn. d.: *n. 15*, dwa reg. w jęz. łac., zapiska: *Est in Libro Privileg.*

Kop.: ADŁ, *Liber privilegiorum*, s. 51-54. **Wyd.:** Brak. **Reg.:** Librowski, *Summariusz*, nr 11, s. 210-211. **Lit.:** Brak.

DP 8

Sygn. p.: DP 4. **Wym.:** $40,2 \times 19,4 + 7$. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – rozdarcie w miejscu zgięcia karty, otwór w dolnej, zapisanej części dokumentu. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Sprowski, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Łowicz, 4 VII 1459.

Dotyczy/dla kogo: Nadania dla kap. kolegiackiej w Łowiczu.

Regest: Jan [Sprowski], arcybiskup gnieźnieński, zatwierdza nadanie kapitule łowickiej przez biskupa krakowskiego Tomasza Strzępińskiego 500 florenów węgierskich na potrzeby kolegiaty w Łowiczu, w tym na założenie w niej kolegium wikariuszy; w zamian w kolegiacie ma być odprawiana codzienna msza św. w intencji darczyńcy – za jego życia o odpuszczenie mu kar za grzechy, a po śmierci o spokój jego duszy.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; nacięcia po paskach od dwóch pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – *N. 22*; dwa reg. w jęz. łac.; zapiski – 1. *Est in Libro Privileg. Folio 80*; 2. *w pierwszym rok[u] pontyfikatu Piusa II 1459 4 lipca środa godzina 3*; pieczęć AAD AW. Data dzienna znana z zapisu w: Librowski, *Summariusz* (zob. niżej).

Kop.: ADŁ, *Liber privilegiorum*, nr 50, s. 90-93. **Wyd.:** Brak. **Reg.:** Librowski, *Summariusz*, nr 19, s. 214-215. **Lit.:** Brak.

DP 9

Sygn. p.: DP 11. **Wym.:** $57,2 \times 38,2 + 3,7$. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – ślady zalania, niewielkie plamy, przetarcia, ubytki oraz otwory na zgięciach karty. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Gruszczyński, bp włoc. **M. i d. wyst.:** Włocławek, [24] IV 1460.

Dotyczy/dla kogo: Uposażenia par. w Kościele.

Regest: Dokument w postaci instrumentu notarialnego, w którym Jan [Gruszczyński], biskup wrocławski i podkanclerzy Królestwa Polskiego, transumuje – przedstawiony mu przez Mściława, rektora parafii w Ostrowie, oskarżonego wobec archidiacona wrocławskiego Świętosława z Wrzącej przez Wincentego z Osiecznych [Osiecin?] (pełnomocnika Jana, Mikołaja, Bartłomieja i Jakuba, rektorów parafii w Kościelcu) o zabór dziesięcin ze wsi: Janikowo, Węgierce i Sieczkowice – przywilej erekcyjny parafii w Ostrowie, wystawiony przez biskupa wrocławskiego Władysława [Oporowskiego], z datacją: Włocławek, 8 I 1448, w którym biskup Władysław poza erygowaniem parafii, wskazaniem przynależnych do niej wsi (Ostrów, Węgierce, Janikowo i Skryte) i uposażeniem, m.in. w będące przedmiotem sporu dziesięciny, widymuje także dokument fundacyjny dla kościoła, wystawiony przez wojewodę inowrocławskiego Bogusława Oporowskiego, z datacją: Ostrów, 20 IV 1447.

Podpisy: Brak.

Pieczenie: Brak; zachowany pergaminowy pasek od jednej pieczęci.

Uwagi: Znak i notycja not. Piotra Piotrowica z Łęgu, duchownego diec. włoc. Pod tekstem dokumentu zapiska: *Oddaie dla kościelnego ostrowskiego ploski dwie. 1752 dnia 6 wrze. Antony Morzycki S.K. y kolator.* Poniżej: *Sub meo regimine x Jakub Garulewicz.* Na odwrociu: noty dorsalne z XVIII w. – 1) *Erekcja kościoła ostrowskiego dioec. Wladislauien[is];* 2) *Erectio ecclesiae Ostrouiensis Ga.. Induct[um] in Acta Castrensia Crusuiciensia feria tertia ante festum Sancti Andreae Apostoli proxima, anno Domini 1724. Joannes Rafalski terris [s] Brestensis et Crusviciensis vicenotarius;* odbite dwukrotnie pieczęcie AAD AW.

Kop. AGAD, Księgi grodzkie kruszwickie, t. 23, k. 416v-419. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 10

Sygn. p.: DP 12. **Wym.:** 50,7 × 35 + 6,5. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – otwór oraz rozdarcia w miejscu zgięcia karty. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Andrzej Bniński, bp pozn. **M. i d. wyst.:** Kozłów [Biskupi], 26 IX 1464.

Dotyczy/dla kogo: Uposażenia mansjonarii w kolegiacie łowickiej.

Regest: Andrzej [Bniński], biskup poznański, widymuje dokument Mikołaja z Kutna, stolnika i starosty gostynińskiego, z datacją: Gostynin, 13 XII 1463, dotyczący transakcji kupna czynszu rocznego w kwocie 6,5 kopy oraz 10 gr. w półgr. z dóbr Jasieniec i Ćmieszewo w ziemi gostynińskiej przez prepozyta kapituły łowickiej Mikołaja z Kielkowic wraz z całym kolegium prałatów i kanoników od Pawła, dziedzica tych wsi, i jego matki Małgorzaty za kwotę 200 florenów węgierskich, z przeznaczeniem na uposażenie mansjonarii w kościele NMP w Łowiczu.

Podpisy: Brak.

Pieczenie: Brak; otwory po sznurze od jednej pieczęci.

Uwagi: Na prawym marginesie cztery późniejsze wypisy z tekstu: 1) *Jasieniec et Smiechow;* 2) *sex et media sexagena et grosi [s] 10;* 3) *sex cum media marcas in bonis Jasieniec et Smiechow in terra Gostinensi;* 4) *In Kozłów 26. 7br 1464.* Na odwrociu: sygn. d. – 23 (zapis ołówkiem); dwa reg. w jęz. łac.; pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak. **Lit.:** *Katalog*, s. 27-28.

DP 11

Sygn. p.: DP 13. **Wym.:** 45,5 × 14,7. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry – ślady zalania, dokument przycięty wzdłuż dolnego boku. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Sykstus IV, papież. **M. i d. wyst.:** Rzym, 1 I 1471.

Dotyczy/dla kogo: Mistrza Stanisława, kan. gnieźn.

Regest: Papież Sykstus IV nadaje mistrzowi Stanisławowi z Młynów, kanonikowi gnieźnieńskiemu, ekspektatywę na kanonie w kapitułach katedralnych w Gnieźnie i Krakowie.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; pieczęć była zapewne przywieszona do niezachowanej części karty.

Uwagi: Dokument użyty wtórnie jako okładka książki. Na odwrociu: przyklejona karteczka z sygn. d (prawdopodobnie Biblioteki Seminarium Warszawskiego) *Inw.* 393 (liczba przekreślona); pieczęć ADW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 12

Sygn. p.: DP 14. **Wym.:** 34,8 × 20,1 + 5,9. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry – częściowe zatarcie inwokacji w pierwszym wersie karty. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Gruszczyński, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Gniezno, 24 IV 1472.

Dotyczy/dla kogo: Mikołaja Bielawskiego.

Regest: Jan [Gruszczyński], arcybiskup gnieźnieński, w nagrodę za wierną służbę nadaje szlachetnemu Mikołajowi Bielawskiemu dom w Łowiczu, położony między domami Niklaszowej i Piotra Baranka, a opuszczony przez swego brata Bartłomieja Gruszczyńskiego, kasztelana kaliskiego i starostę łowickiego, zwalniając nieruchomość z wszelkiego rodzaju danin.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; nacięcia po paskach od dwóch pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – 13 (zapis ołówkiem), po skreśleniu dodano sygn. 14; reg. w jęz. łac. i pol. uzupełniany od XVI po XIX w. (z błędną datą dzienną 22 *kwietnia*); pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Urzędnicy*, s. 186, 233, 244.

DP 13

Sygn. p.: DP 16. **Wym.:** 51,8 × 33,8 + 5,1. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Zbigniew Oleśnicki, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Łowicz, 1 VI 1492.

Dotyczy(dla kogo): Altarii w kolegiacie łowickiej.

Regest: Zbigniew [Oleśnicki], arcybiskup gnieźnieński, za zgodą kapituły łowickiej eryguje przy ołtarzu św. Jakuba Apostoła w kolegiacie NMP w Łowiczu (po śmierci dotychczasowego altarysty Stanisława, plebana w Piątku) beneficjum kaznodziej-skie, a do jego dotychczasowego uposażenia, nadanego przez fundatora altarii, zm. dziekana łowickiego Jakuba z Kowalewic i zatwierdzonego przez arcybiskupa Jana Gruszczyńskiego, dodaje dziesięcinę ze wsi arcybiskupich Płyćwia i Małszyce.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; nacięcia po paskach od dwóch pieczęci.

Uwagi: Na marginesie późniejszy dopisek: *Plycwia decima et Małszyce*. Na odwrociu: sygn. d. – n. 4 i zapisana ołówkiem – 38; rejestry w jęz. łac. (jeden z nich zatarty), zapiski 1) *Est in Libro Privileg. Folio 46*; 2) *Zbignei Oleśnicy sublat[um] per Dzierzgowski*; pieczęć AAD AW.

Kop.: 1) AAW, rps 973, s. 38-41; 2) ADŁ, *Liber privilegiorum*, nr 4 (38), s. 117-123. **Wyd.:** 1) LBG, t. 2, s. 522-525. 2) Librowski, *Zbiór*, nr 11. **Reg.:** *Summariusz*, nr 26, s. 217-218. **Lit.:** *Słownik*, cz. 2, z. 1, s. 242-244; z. 2, s. 55-57; *Katalog*, s. 33.

DP 14

Sygn. p.: DP 17. **Wym.:** 23 × 10,6 + 1,7. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Bardzo dobry, dwa paski od pieczęci. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Ławnicy Wrocławia: Hanus Bremel, Pawł Hornig, Dawid Jentsch, Alexander Temritz, Caspar Popplaw, Hanus Veldener, Mathis Lebe, Isaias Burszke, Alexius Bancke, Niclas Greseling, Greger Kolir i Hanus Hawnoldt. **M. i d. wyst.:** Wrocław, 5 IX 1494.

Dotyczy/dla kogo: Dziedzictwa po mieszcze wrocławskiej Margarecie Seyfridynne.

Regest: Ławnicy miasta Wrocławia: Hanus Bremel, Pawł Hornig, Dawid Jentsch, Alexander Temritz, Caspar Popplaw, Hanus Veldener, Mathis Lebe, Isaias Burszke, Alexius Bancke, Niclas Greseling, Greger Kolir i Hanus Hawnoldt wybierają spośród siebie Isaiasa Burszke na pełnomocnika altarystów ołtarza w kościele św. Marii Magdaleny w sprawie domu i dziedzictwa zm. Margaretę Seyfridynne, znajdującego się obok domu zm. Paulusa [Lynke], niegdyś pisarza miejskiego.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; paski pergaminowe od dwóch pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – N. 22 (skreślona) i 229.a.; dwa reg. w jęz. łac. i niemieckim.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 15

Sygn. p.: DP 20. **Wym.:** 29,1 × 17,3. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – odcięcie dolnej części karty, niewielkie ubytki, będące następstwem użycia pergaminu jako okładki książki, przyklejone kawałki zadrukowanego papieru. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Kamieniecki z Kamieńca, starosta bełski. **M. i d. wyst.:** Horodło, 16 III 1500.

Dotyczy/dla kogo: Procesu o majątek ruchomy po zm. Macieju, pleb. bełskim.

Regest: Dokument w postaci instrumentu notarialnego, w którym starosta bełski Jan [Kamieniecki] z Kamieńca, oskarżony przez biskupa chełmskiego Macieja [ze Starej Łomży] o zagarnięcie ruchomości po zm. plebanie bełskim Macieju, ustanawia Jana Konradowica z Lublina oraz Mikołaja Wysza swoimi pełnomocnikami w sądzie polubownym, w którego skład wchodzi wybrani przez strony sporu członkowie chełmskiej kapituły katedralnej: Stanisław z Krzczonowa, dziekan i oficjał chełmski, oraz Piotr z Górki, kanonik i wikariusz biskupi do spraw duchownych.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak.

Uwagi: Informacja o notariuszu publ., którego znak i notycja znajdowały się najpewniej w odciętej części dokumentu. Nad tekstem dokumentu napis: *IESV NAZARENVS*. Dokument użyty wtórnie jako okładka książki. Na odwrociu: zatarty tekst w jęz. łac. i naklejone fragmenty z tekstem midraszu Tanchuma Buber, amor „,”, B’ w alfabecie hebrajskim⁴³; pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** K.R. Prokop, *Rzymskokatoliccy biskupi ordynariusze diecezji na ziemiach ruskich dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów (do czasów I wojny światowej). Baków, Chełm (Krasnystaw), Halicz, Kamieniec Podolski, Kijów, Lwów, Łuck, Przemyśl, Żytomierz, Warszawa-Drohiczyn* 2014, s. 65-67.

DP 16

Sygn. p.: DP 2. **Wym.:** 32,3 × 21,3 + 1,3. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – odcięta górna część karty, niewielkie otwory i przetarcia na zgięciach, powstałych przez użycie karty jako okładki książki. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Piotr, audytor papieski. **M. i d. wyst.:** Rzym, 8 VI 1501.

Dotyczy/dla kogo: Diecezji Terni we Włoszech.

Regest: Pozbawiony początku dokument sądowy w postaci instrumentu notarialnego, w którym Piotr, audytor papieski, odnosi się do kwestii dziesięcinnych we włoskiej diecezji Terni, wzmiankując biskupa tejże diecezji [Venturę Bufaliniego] oraz brata Alexandra de Monte.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak.

Uwagi: Znak i notycja not. Reynera Onorhoffa, duchownego diec. monastyrskiej, wspomniani są także notariusze Gerhard Gerhardi oraz Piotr. Dokument użyty wtórnie jako okładka książki; w dolnej części pozostały nici, którymi okładkę przyszyto do składek. Na odwrociu: przez środek dokumentu, będący grzbietem okładki, z dołu do góry wpisano zatarty tytuł księgi *Discorsi sopra NP.*, a w górnej części grzbietu prostopadle do ww. tytułu umieszczono napis: *...del[la] Passione di Christo*; pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 17

Sygn. p.: DP 18. **Wym.:** 24,5 × 31,2, binion. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Zły – dziury, przetarcia, naderwane i kruszące się brzegi, ślady zalania, najwięcej ubytków w górnych fragmentach karty drugiej i trzeciej. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Andrzej Boryszewski, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** [miejsce wystawienia nieznane z powodu oderwania części karty], 26[?] VIII 1506.

Dotyczy/dla kogo: Kolegium wikariuszy wieczystych w kolegiacie łowickiej.

Regest: Andrzej [Boryszewski], arcybiskup gnieźnieński, transumuje dokumenty swoich poprzedników okazane przez kanonika Michała Lublina, przedstawiciela

⁴³ Identyfikacja H. Zaremskiej.

kapituły przy kolegiacie NMP w Łowiczu, dotyczące m.in. fundacji tamtejszego kolegium wikariuszy wieczystych: (a) przywilej erekcyjny kolegium wikariuszy wieczystych wydany przez Jana Gruszczyńskiego, z datacją: Łowicz, 3 IV 1467; (b) dokument Wincentego Kota, z datacją: Łowicz, 9 IX 1445; (c) dokument Jana Gruszczyńskiego, z datacją: Gniezno, 23 IV 1472; (d) dokument Wincentego Kota, z datacją: Gniezno, 11 VII 1440; (e) dokument Jakuba z Sienna, z datacją: Gniezno, 23 IV 1478.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; pieczęć lub pieczęcie mogły być przywieszane do niezachowanej części karty.

Uwagi: Dwa arkusze pergaminu złożone w połowie wzdłuż krótszego boku i związane pergaminowymi paskami – w powstałej w ten sposób składce pierwsza karta jest pełnowymiarowa (24,5 × 31,2 cm), natomiast druga, trzecia i czwarta mają oderwane połowy wzdłuż swego dłuższego boku. Pierwsza karta została złożona na pół wzdłuż dłuższego boku, co mniej więcej dostosowało jej wymiar do pozostałych kart. W części zachowany tekst notycji notariusza publ. Na ostatniej stronie składki: sygn. d. – n. 34, 60 (zapis ołówkiem); reg. w jęz. łac., zapiska – *Est in Libro Privileg. Folio 95*.

Kop.: (a) ADŁ, *Liber privilegiorum*, nr 34 (60), s. 95-103; AAW, rps 973, s. 30-35; (b) ADŁ, *Liber privilegiorum*, s. 27-32; (c) ADŁ, *Liber privilegiorum*, s. 104-106; AAW, rps 973, s. 5-51; (d) ADŁ, *Liber privilegiorum*, s. 17-19; AAW, rps 973, s. 46-48; (e) ADŁ, *Liber privilegiorum*, s. 106-110; AAW, rps 973, s. 57-59.

Wyd.: (a) LBG, t. 2, s. 516-520; Librowski, *Zbiór*, nr 9; (b) LBG, t. 2, s. 263-266; (c) LBG, t. 2, s. 535-536; (d) LBG, t. 2, s. 531-532; (e) LBG, t. 2, s. 541-543.

Reg.: Librowski, *Zbiór*, nr 12; (a) Librowski, *Summariusz*, nr 21, s. 215-216; (b) Librowski, *Summariusz*, nr 6.1a, s. 208-209; (c) Librowski, *Summariusz*, nr 22, s. 216; (d) Librowski, *Summariusz*, nr 2, s. 207; (e) Librowski, *Summariusz*, nr 23, s. 216-217; **Lit.:** B.W. Kwiatkowski, *Prymasowska kapituła i kolegiata w Łowiczu (1439-1938)*, Warszawa 1939, s. 67-71.

DP 18

Sygn. p.: DP 5. **Wym.:** 74,6 × 51,6 + 2,8. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry – dwa niewielkie ubytki w miejscu zgięcia karty. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Łaski, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Łowicz, 11 IX 1510.

Dotyczy/dla kogo: Altarii w kolegiacie łowickiej.

Regest: Dokument w postaci instrumentu notarialnego, w którym Jan [Łaski], arcybiskup gnieźnieński, na prośbę altarysty i penitencjarza kolegiaty łowickiej Piotra z Urzędowa, eryguje ufundowany przez niego w tejże świątyni ołtarz św. Katarzyny, a przy nim stałe beneficjum penitencjarza, uposażonego przez wspomnianego Piotra czynszem odkupnym w wysokości 8 grz. rocznie oraz zobowiązanego do spowiadania w kolegiacie i odprawiania dwóch mszy św. tygodniowo za fundatora, jego rodziców i krewnych; patronat nad altarią należeć ma do kapituły łowickiej, zobligowanej do korzystania z rad fundatora. Arcybiskup inseruje ponadto trzy dokumenty wystawione w Łęczycy przez wojewodę kaliskiego Mikołaja z Lubrańca z datami: 17 IV, 5 VI oraz 24 VII 1509 w sprawie zakupu przez Piotra z Urzędowa

czynszów rocznych z dóbr w województwie łęczyckim. Pierwszy z dokumentów dotyczy sprzedaży 2 grz. czynszu ze wsi Skotniki przez Jana Skotnickiego ze Skotnik w zamian za kwotę 30 grz., drugi – 4 grz. czynszu ze wsi: Pokrzywnica, Zachłódzice, Boguszyce i ulicy w Piątku przez Jana z Pokrzywnicy w zamian za kwotę 60 grz., a trzeci – 2 grz. czynszu z wójtostwa w Łęczycy i wsi Leszcze, należących do braci Jakuba i Wincentego z Leszcza, wójtów łęczyckich, w zamian za kwotę 30 grz.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; otwory po sznurach od jednej pieczęci.

Uwagi: Znak i notycja not. Wawrzyńca Świątosławica z Powidza, duchownego diec. gnieźn. Na odwrociu: sygn. d. – *N.13.* i – zapisana ołówkiem – 40; przepisana w XVI w. treść dokumentu abp. gnieźn. Jana [Łaskiego] z datacją: Łowicz, 9 I 1517, w którym arcybiskup zatwierdza darowiznę 2 grz. czynszu rocznego dokonaną przez Piotra z Urzędowa na rzecz altarysty św. Katarzyny, a zarazem penitencjarza w kolegiacie łowickiej, zapisanych na wsi Puczniewo należącej do Mikołaja Puczniewskiego oraz późniejszy regest – *Erectio altaris S. Catherinae V. et Martiris et Poenitentiarum in Ecclesia Collegiata Louiciensis per Illustrissimum Joannem in octo marcis facta Louicy die XI Septembris 1510* i zapiska – *Est in Libro Privilegiorum* Folio 51 (liczba skreślona ołówkiem, obok dopisek k. 126); pieczęć AAD AW.

Kop.: ADŁ, *Liber privilegiorum*, nr 13 (40), s. 126-142. Kop. dokumentu z odwrocia: ADŁ, *Liber privilegiorum*, s. 142-143. **Wyd.:** Librowski, *Zbiór*, nr 14. **Reg.:** 1) Librowski, *Summariusz*, nr 28, s. 218-219; 2) Librowski, *Summariusz*, nr 29, s. 219-220. **Lit.:** Brak.

DP 19

Sygn. p.: DP 19. **Wym.:** 19,8 × 10,8 + 1,4. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry – oderwany lewy dolny fragment dokumentu (ewentualne miejsce przywieszenia pieczęci). **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Ławnicy miasta Wrocławia: Jacob Rothe, Niclas Uthman starszy, Andres Becherer, Leonhart Vogel, Hans Berlynn, Hans Brockendorff, mistrz Nicolaus Lewbel, Leonhart Z[we]ssel, Niclas Uthman młodszy, Cristoff Zirschorff, Andres Jeschke, Frantz Bottener. **M. i d. wyst.:** Wrocław, 7 VII 1514.

Dotyczy/dla kogo: Dziedzictwa po mieszcze wrocławskiej Margarecie Seyfridynne.

Regest: Ławnicy wrocławscy: Jacob Rothe, Niclas Uthman starszy, Andres Becherer, Leonhart Vogel, Hans Berlynn, Hans Brockendorff, mistrz Nicolaus Lewbel, Leonhart Z[we]ssel, Niclas Uthman młodszy, Cristoff Zirschorff, Andres Jeschke i Frantz Bottener zaświadcza, że ksiądz Petrus Baumgarte, pełnomocnik altarystów u św. Marii Magdaleny, poszukiwał zabezpieczenia na domu i dobrach zmarłej Margarety Seyfridynne, położonym na Twerichgasse, obok domu i dóbr zmarłego Paulusa [Lynke], pisarza staromiejskiego, ale go nie znalazł, zatem został poinformowany o rocznym czynszu w wysokości 3 grz. oraz o sumie głównej.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; nacięcia po pasku od jednej pieczęci, lewy dolny fragment dokumentu, gdzie mogła być przywieszona druga pieczęć, jest oderwany.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – *N.30 i 229.m.*; dwa regesty w jęz. niemieckim.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 20

Sygn. p.: DP 65. **Wym.:** 19,9 × 6,7. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry – pismo nieco zatarte. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Mikołaj Mściwy, bp tyt. Athyry, bp sufr. gnieźn. **M. i d. wyst.:** B.m., 23 X 1514.

Dotyczy/dla kogo: Odpustu dla pielgrzymów.

Regest: Mikołaj, biskup tytularny Athyry, biskup sufragan gnieźnieński, konsekruje ołtarz w niewymienionym z nazwy kościele i nadaje nawiedzającym go, którzy odmówią jeden raz *Ojcze nasz* i *Zdrowaś Maryjo*, czterdzieści dni odpustu.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak.

Uwagi: Lewy margines dokumentu zagięty, przeszyty nitką, co wskazuje, że dyplom został wyjęty z nieznanego bliżej kodeksu. Na odwrociu: pieczęć Biblioteki Seminarium Warszawskiego i liczba (sygn., nr strony/karty?) 240; w roku ołówkiem zapisana liczba 26 (nr strony/karty?).

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** K.R. Prokop, *Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobie przedtrydenckiej* (2. poł. XIII – 1. poł. XVI w.), Kraków 2002, s. 280-282.

DP 21

Sygn. p.: DP 21. **Wym.:** 45,5 × 22,4 + 7. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Łaski, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Gniezno, 20 X 1517.

Dotyczy/dla kogo: Mieszkańców wsi Sierzchów i Ziąbki.

Regest: Jan z Łaska, arcybiskup gnieźnieński i prymas, wydaje wyrok w sporze mieszkańców dwóch wsi arcybiskupich w kasztelanii łowickiej – Sierzchowa i Ziąbek o pole zwane Turzym Polem, przywracając je pierwszej z wymienionych osad; dziesięcinę z tegoż pola za zgodą gnieźnieńskiej kapituły katedralnej przekazuje kapitule łowickiej z poleceniem odprawiania mszy św. za swą duszę w rocznicę pogrzebu.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: 1) Pieczęć tronowa arcybiskupa Jana Łaskiego, z legendą w otoku: JOHANNES·DE·[...] D(ei)·G(ratia)·ARCHI [...] LEGATVS·NATVS·ET·PRIMAS, ostroowalna, o wym. 9,5 × 6,5, odcisnięta w czerwonym wosku i zawieszona na sznurze z ciemnoczerwonych nici. 2) Eliptyczna miska pieczętna, zapewne od pieczęci gnieźn. kap. katedralnej, o wym. ok. 5 × 5, zawieszona na sznurze z niebieskich nici (il. 2).

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – *n.7.*, napis ołówkiem: 33 p. 144; dwa reg. w jęz. łac., w tym jeden zatarty; pieczęć AAD AW.

Kop.: 1) ADŁ, *Liber privilegiorum*, nr 7 (33), s. 144; 2) AAW, rps 973, s. 44-45.
Wyd.: LBG, t. 2, s. 529-530. **Reg.:** Librowski, *Summariusz*, nr 30, s. 220. **Lit.:** *Słownik*, cz. 2, z. 2, s. 87-89.

Il. 2. Pieczęć tronowa Jana Łaskiego, abp. gnieźn.;
 miska pieczętna pieczęci gnieźn. kap. katedralnej, fot. A. Król

DP 22

Sygn. p.: DP 22. **Wym.:** 39,7 × 23,5 + 5,7. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Łaski, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Gniezno, ok. 23 IV 1519.

Dotyczy/dla kogo: Kmieci ze wsi arcybiskupiej Wicie.

Regest: Jan [Łaski], arcybiskup gnieźnieński i prymas, przekazuje w użytkowanie kmieciom ze wsi arcybiskupiej Wicie pobliskie łąki, stanowiące uprzednio uposażenie kapituły łowickiej i będące dotąd przedmiotem zatargów między mieszkańcami Wicia a członkami kapituły, posługującymi się bronią kar kościelnych; kmiecie mają w zamian uiszczać 3 grz. rocznego czynszu, a kapituła jako rekompensatę za utracone na rzecz stołu arcybiskupiego grunty otrzymuje dziesięcinę ze wsi arcybiskupiej Święta również wysokości 3 grz. rocznie.

Podpisy: *Transivit per manus Stanislai de Lypowyecz cancellarii Gnezn[ensis]. Idem manu propria scripsit.*

Pieczęcie: Brak; otwory po sznurach od dwóch pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – N. 5. (dwukrotnie, jedna skreślona), N. 12; dwa reg. w jęz. łac.; zapiska – *Est in Libro Privileg. Folio 148*; pieczęć AAD AW.

Kop.: AAW, rps 973, s. 45-46. **Wyd.:** LBG, t. 2, s. 530-531. **Reg.:** Librowski, *Summariusz*, nr 31, s. 220-221. **Lit.:** Brak.

DP 23

Sygn. p.: DP 6. **Wym.:** 49 × 26,2 + 5. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry – niewielkie rozdarcie w górnej, niezapisanej części dokumentu. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Łaski, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Gniezno, ok. 23 IV 1519.

Dotyczy/dla kogo: Stanisława Sierzchowskiego, kan. gnieźn.

Regest: Jan [Łaski], arcybiskup gnieźnieński i prymas, za zezwoleniem gnieźnieńskiej kapituły katedralnej zwalnia Stanisława Sierzchowskiego, kanonika gnieźnieńskiego, plebana w Rawie i poborcę w dobrach Łęgonice, z ciężarów na rzecz miasta Łowicza wynikających z posiadania przezeń tam nieruchomości; udzielenie przywileju uzasadnia szkodami poniesionymi przez Sierzchowskiego w wielkim pożarze w mieście i jego zgodą na wybudowanie na swojej działce szkoły oraz zapisaniem w testamencie wspomnianych nieruchomości łowickiej kapitule kolegiackiej.

Podpisy: *Transivit per manus Stanislai de Lypowyecz cancellarii Gnezn[ensis]. Idem manu propria scripsit.*

Pieczęcie: Brak; otwory po sznurach od dwóch pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – N. 8, 20/21 (zapis ołówkiem); reg. w jęz. łac.; zapiska – *Est in Libro. Privileg. Folio 150*; pieczęć AAD AW.

Kop.: ADŁ, *Liber privilegiorum*, nr 8 (21), s. 150-153. **Reg.:** Librowski, *Summariusz*, nr 33, s. 221; **Lit.:** *Katalog*, s. 37.

DP 24

Sygn. p.: DP 23. **Wym.:** 57,4 × 26,8 + 9,7. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – przetarcia i ubytki na zgięciach karty, brązowe plamy; **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Łaski, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Gniezno, ok. 23 IV 1519.

Dotyczy/dla kogo: Piotra Teofila Bukowskiego, prep. kościoła w Skwierniewicach.

Regest: Jan [Łaski], arcybiskup gnieźnieński i prymas, za zgodą gnieźnieńskiej kapituły katedralnej dokonuje zamiany z Piotrem Teofilem Bukowskim, prepozytem kościoła parafialnego w Skwierniewicach: oddając mu dziesięciny snopowe z miasta Skwierniewice i wsi Pamiętna położonej w kluczu skwierniewickim otrzymuje przynależną prepozytowi dziesięcinę z folwarku skwierniewickiego, jak również grunty prepozyta położone między kościołem parafialnym a dworem arcybiskupim wraz ze wszystkimi świadczeniami ich mieszkańców; Bukowski zostaje także zobowiązany do przeniesienia siedzib dwóch osiadłych tam mansjonarzy – Łazarza i Wawrzyńca.

Podpisy: *Transivit per manus Stanislai de Lypowyecz cancellarii Gnezn[ensis]. Idem manu propria scripsit.*

Pieczęcie: Brak; otwory po sznurach od dwóch pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: część karty ma ślady po zalaniu, uniemożliwiające odczyt zapisek i sygn. d., w pozostałej części – krótki reg. w jęz. łac., zapiska o wciągnięciu treści dokumentu do akt arcybiskupich w 1771 r.; pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Słownik*, cz. 2, z. 2, s. 40-42, 94-128.

DP 25

Sygn. p.: DP 24. **Wym.:** 38,2 × 24,5 + 5,4. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – rozdarcia i brązowe plamy wzdłuż zgięć karty; **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Łaski, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Skwierniewice, 5 X 1519.

Dotyczy/dla kogo: Piotra Teofila Bukowskiego, prep. kościoła w Skwierniewicach.

Regest: Jan z Łaska, arcybiskup gnieźnieński i prymas, za zgodą gnieźnieńskiej kapituły katedralnej przekazuje Teofilowi Bukowskiemu, prepozytowi kościoła w Skwierniewicach, dziesięcinę snopową z miasta Skwierniewice i wsi Pamiętna, otrzymując w zamian dziesięcinę snopową z folwarku skwierniewickiego, a także żreb obok dworu biskupiego w Skwierniewicach i [świadczenia] osiadłych tam mieszkańców, którzy odtąd mają być obciążeni tymi samymi obowiązkami oraz cieszyć się tymi samymi przywilejami, co pozostali mieszczenie skwierniewiccy.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; otwory po sznurach od jednej pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: reg. nieczytelny w miejscu zalania; pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Słownik*, cz. 2, z. 2, s. 40-42, 94-128.

DP 26

Sygn. p.: DP 25. **Wym.:** 60,9 × 36. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – pismo w wielu miejscach zatarte, nie tylko wzdłuż zgięć karty, na których znajdują się również niewielkie rozdarcia. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Łaski, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Skwierniewice, 5 VI 1527.

Dotyczy/dla kogo: Uposażenia kapłanów z kościoła św. Leonarda w Łowiczu.

Regest: Transumpt w formie instrumentu notarialnego, w którym Jan z Łaska, arcybiskup gnieźnieński i prymas, potwierdza własny przywilej w sprawie uposażenia ustanowionego testamentem zm. Jana z Grotkowa, kanonika i oficjała łowickiego, dla dwóch kapłanów służących pomocą wikariuszom wieczystym w kapitule kolegiackiej w Łowiczu (na które składają się domy zbudowane koło kościoła św. Leonarda oraz czynsz odkupny w wysokości 12 grz. i 16 gr), wystawiony z datacją: Łowicz, 10 X 1520 i pozbawiony pieczęci podczas nocnego włamania do domu jednego z wikariuszy, który ów dyplom wziął do siebie.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Brak; nacięcie po pasku od jednej pieczęci.

Uwagi: Znak i notycja not. Waclawa/Więclawa Czyrki [z Wołkowyska], duchownego diec. wileńskiej. Na odwrociu: sygn. d. – *N. 19*; krótkie reg. w jęz. łac.; pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd.:** Brak. **Reg. dokumentu wzmiankowanego w treści:** Librowski, *Summariusz*, nr 34, s. 221-222. **Lit.:** *Katalog*, s. 34, 38.

DP 27

Sygn. p.: DP 26. **Wym.:** 40,8 × 28,6 + 2,6. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry – pismo w niektórych partiach wyblakłe lub zatarte. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Paweł Dunin Wolski z Woli Rzeszotkowej, podkanclerzy Król. Pol. **M. i d. wyst.:** Gostynin, 10 VII 1537, ewentualnie 17 VII 1537.

Dotyczy/dla kogo: Kupna czynszu przez kap. kolegiacką w Łowiczu.

Regest: Paweł [Dunin-Wolski] z Woli, podkanclerzy koronny i starosta gostyniński, wydaje dokument poświadczający sprzedaż czynszu rocznego w wysokości 2 grz. i 17 gr. w półgr. uiszczanego ze wsi Suserz i Wola Słonkowska, dokonaną przez Kaspra Szczawińskiego, chorążego gostynińskiego, na rzecz łowickiej kapituły kolegiackiej za kwotę 35 grz. gr. w półgr.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Pieczęć herbowa Pawła Dunin-Wolskiego z legendą w otoku, napis w otoku: · PAVL(us) D(unin) · W(olski) : CAST(ellanus) SOCHA(czoviensis) : CAPIT(aneus) GOST(inensis), z h. Łabędź w polu pieczętnym, okrągła, o śred. 2,6, odcisnięta w czerwonym wosku i umieszczona w misce pieczętniej z kołnierzem wybrakowanym w około połowie, zawieszona na pasku pergaminowym (il. 3).

Uwagi: Na odwrociu: reg. w jęz. łac.; sygn. d. – N. 75, 44 (zapis ołówkiem); pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

Il. 3. Pieczęć herbowa Pawła Dunin-Wolskiego, podkanclerzego koronnego, przyszłego bp. poznań., fot. A. Król

DP 28

Sygn. p.: DP 10. **Wym.:** 59 × 28,2 + 10. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – uszkodzenia w kilku miejscach, podklejone kartą papierową. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Mikołaj Dzierzgowski, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Łowicz, 17 IV 1558.

Dotyczy/dla kogo: Kap. kolegiackiej w Łowiczu.

Regest: Mikołaj z Dzierzgowa, arcybiskup gnieźnieński, nadaje kapitule łowickiej wieś Boczki w parafii Łowicz oraz młyn Zembowa w kluczu zduńskim należące

do dóbr biskupich z przeznaczeniem na dystrybucję codzienną dla członków kapituły oraz utrzymanie szkoły kolegiackiej.

Podpisy: 1) *Nicolaus archie[pisco]pus Gnesnen[is] scripsit.* 2) *Transivit per manus Hieronymi Garwaski cancellarii Geneznen[is].*

Pieczęcie: Okrągła miska pieczętna zawieszona na sznurze splecionym z czerwonych oraz zielonych nici, zachowane jedynie skrawki otoku pieczęci o śred. ok. 6,5, odcisniętej w czerwonym wosku; otwory po sznurach od innej pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – n. 32, 298 (zapis ołówkiem); znaczna cz. karty zakryta przez naklejoną kartkę; reg. w jęz. łac., zapiska – *Est in Libro Privileg. Folio 163*; pieczęć AAD AW.

Kop.: ADŁ, *Liber privilegiorum*, nr 32 (34), s. 298-302. **Reg.:** Librowski, *Summariusz*, nr 58, s. 230. **Lit.:** *Słownik*, cz. 2, z. 1, s. 57-58.

DP 29

Sygn. p.: DP 27. **Wym.:** 35,9 × 19,7 + 5,3. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jakub Uchański, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Łowicz, 31 III 1579.

Dotyczy/dla kogo: Założenia stawu w łowickich dobrach arcybiskupich.

Regest: Jakub Uchański, arcybiskup gnieźnieński i prymas, poleca wykopać w dobrach arcybiskupich wielki staw na polu wsi Goleńska i na mokradłach zwanych niegdyś Kiełpina, który z racji obfitości ryb ma nazywać się Karmnik; ponieważ jednak dziesięcina z pól, które mają zostać zalane, należała do dzwonnika kościoła kolegiackiego w Łowiczu, w ramach rekompensaty on i jego następca corocznie na dzień św. Marcina mają otrzymywać ze skarbcza arcybiskupiego 8 zł polskich czynszu.

Podpisy: 1) *Jacobus Uchanski archiepiscopus Gneznen[is] Ecclesiae manu sua scripsit.* 2) *Transivit per manus Stanislai Crasinski scholastici in absencia cancellarii.*

Pieczęcie: Brak; otwory po sznurach od dwóch pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – N. 18, n. (dwie cyfry zatarte i nieczytelne); dwa reg. w jęz. łac.; pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Reg.:** Librowski, *Summariusz*, nr 67, s. 233-234. **Lit.:** *Słownik*, cz. 2, z. 1, s. 105-107.

DP 30

Sygn. p.: DP 15. **Wym.:** 54,3 × 29,1 + 2. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry – przetarcia na zgięciach karty, niewielkie naderwanie w miejscu, gdzie przywieszona była pieczęć kapitułna. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Gnieźn. kap. katedralna. **M. i d. wyst.:** Gnieźno, 12 VII 1588.

Dotyczy/dla kogo: Par. w Odrowążu.

Regest: Kapituła archidiecezji gnieźnieńskiej na prośbę Mateusza Przerackiego, plebana parafii w Odrowążu, podaje za księgą beneficjów archidiecezji gnieźnieńskiej wypis, w którym wyliczono wsie przynależne do okręgu parafialnego:

Odrawąż, Odrawążek, Gosań, Niekłań Wielki, Niekłań Mały, Wolę i Blizin oraz opisano uposażenie kościoła.

Podpisy: *Joachimus Staroscinski Sac[ra] Authoritat[e] Ap[osto]lic[a] publicus et eiusdem Ap[osto]li[cus] Actorum N[ota]rius.*

Pieczęcie: Brak; wyrwany fragment pergaminu w środku dolnej części dokumentu, gdzie zapewne znajdował się otwór po pasku od pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: zapiska z 1699 r.; podpisy wizytujących par. w latach: 1689 (Mateusza Orłowskiego, archidiak. kurzelowskiego), 1715 (Pawła Wójcikowica, kustosa kurzelowskiego) i 1762 (Konstantego Jankowskiego, kan. kijowskiego i archidiak. kurzelowskiego); pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd.:** widymowanej części dokumentu: LBG, t. 1, s. 698-700.

Lit.: Brak.

DP 31

Sygn. p.: DP 28. **Wym.:** 49,5 × 31,2. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Zły – pismo w początkowej i końcowej partii zatarte, ubytki na zgięciach karty, rozdarcie w dolnej części karty. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Stanisław Karnkowski, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Łowicz[?], 11 VI 1590.

Dotyczy/dla kogo: Szpitala w Skwierniewicach.

Regest: Stanisław Karnkowski, arcybiskup gnieźnieński i prymas, odnawia fundację szpitala w Skwierniewicach, pierwotnie założonego w 1530 r. przez arcybiskupa Jana Łaskiego.

Podpisy: *Stanislaus Karnowski D.G. Archiepiscopus Gnesnen[sis] manu propria scripsit.*

Pieczęcie: Brak; w miejscu przywieszenia pieczęci wydarty pergamin.

Uwagi: Na odwrociu: napis *Incisio libera*; pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Słownik*, cz. 2, z. 2, s. 94-128.

DP 32

Sygn. p.: DP 31. **Wym.:** 33,2 × 28,3 + 5,6. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Zły – lewa część dokumentu (od 1/8 całości na górze do 1/4 na dole) ucięta wraz z tekstem, atrament wyblakły, w centralnej części dokumentu słabo czytelny. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: [Bernard Maciejowski], abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Kraków, 4 VII 1607.

Dotyczy/dla kogo: Kap. kolegiackiej w Łowiczu.

Regest: Bernard Maciejowski, arcybiskup gnieźnieński i prymas, nadaje kapitule łowickiej przywilej na sołectwo we wsi Mokra.

Podpisy: *Transivit per manus Suentoslai Sarnowsky cancellarii Gnesnen[sis].*

Pieczęcie: Otwór po sznurze od pierwszej pieczęci (arcybiskupiej); zniszczona regularnymi nacięciami w kratkę druga pieczęć (gnieźn. kap. katedralnej), odcisnięta w czerwonym wosku, po którym pozostały jedynie resztki, zawieszona na sznurze splecionym z zielonych, żółtych, niebieskich i czerwonych nici; wym. miski pieczętniej 6,5 × 7.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – n. 26 oraz – zapisana ołówkiem – 30; nota dorsalna z epoki – *Priuilegium pro Aduocatia in Mokra ab Eminentissimo Macieiowski Cardinale Capitulo Louicensi datum Cracoviae die 4 7'bris 1607*; pieczęć AAD AW. **Kop.:** Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Słownik*, cz. 2, z. 2, s. 17-20; *Katalog*, s. 60; Korytkowski, s. 447-460.

DP 33

Sygn. p.: DP 30. **Wym.:** 73,4 × 52,5. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – nieliczne plamy, na zgięciach po prawej stronie karty nieco wytarty atrament, dół dokumentu ucięty wraz z fragmentem tekstu, datacją oraz większością podpisów. **Jęz.:** Łac. **Wystawca:** Jan Zamoyski, abp lwowski, Maciej Pstrokoński, bp przemyski, Marcin Tarnowski, wojski łącz., Piotr Charbicki, sędzia łącz., Jan Ścibor Bogusławski. **M. i d. wyst.:** [Łowicz], 4 XII 1609.

Dotyczy/dla kogo: Kolegium psalterzystów w kaplicy kolegiaty łowickiej.

Regest: Jan Zamoyski, arcybiskup lwowski, Maciej Pstrokoński, biskup przemyski, Marcin Tarnowski, wojski łeczycki, Piotr Charbicki, sędzia łeczycki, Jan Ścibor Bogusławski, egzekutorzy testamentu Jana Tarnowskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego, ogłaszają – zgodnie z ostatnią wolą zmarłego – przekazanie kapitule łowickiej wsi Krzykowice i Brudaki na uposażenie kolegium sześciu psalterzystów w wybudowanej przezeń kaplicy w kolegiacie łowickiej, a wieś Wołę Tarnowską (Małęcką) na uposażenie Piotra Tarnowskiego, prepozyta włocławskiego i przełożonego tegoż kolegium, wskazując również na obowiązki i sposób organizacji kolegium psalterzystów.

Podpisy: 1) *Mattias e[pisco]pus Praemislien[is] [luka] Poloniae vicecancellarius*. 2) *Martinus Tarnowski trib[unus] [luka]*.

Pieczęcie: Brak; pieczęcie były zapewne przywieszone do niezachowanej części karty.

Uwagi: Miejsce wystawienia znane z: Librowski, *Summariusz*. Na odwrociu: sygn. d. – N.28 oraz – zapisane ołówkiem – 37; *fol. 371-378*; noty dorsalne – 1) *In hac papyro pergamenea est scriptum dumtaxat |-decretum erectionis-| <ordinatio executorum> canonicatus et praepositurae foundationis Tarnovianae in ecclesia collegiata Lovicensi sub anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nono, feria sexta ante dominicam secundam Adventus Domini proximam die 4ta mensis Decembris prolatum et promulgatum*. 2) *|-Erectio-| <Ordinatio> foundationis Tarnovianae et collegii Psalteristarum Lovicensis 1609 feria 6 ante dominicam 2dam Adventus*. 3) *Anno Domini 1609 die 26 Augusti [...]onicii iudicialiter producti ut in actis [St[ani]s[au]s [nazwisko nieczytelne] not[ariu]s]*; pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Summariusz*, s. 236-237; *Urzednicy wojewodztw łeczyckiego i sieradzkiego XVI-XVIII wieku*. *Spisy*, oprac. E. Opaliński, H. Żerek-Kleszcz, Kórnik 1993, s. 77, 87; Prokop, *Rzymskokatoliccy biskupi*, s. 314-316, 456-458.

DP 34

Sygn. p.: DP 33. **Wym.:** 31,2 × 19,4. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Zły – na złożeniach papier przzerwany, kilka dziur, plamy, częściowo wytarty atrament, dokument podklejony kartą papieru. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Wawrzyniec Gembicki, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** [?], 18 VIII 1620.

Dotyczy/dla kogo: Darowizny dla Walentego z Lutomierska.

Regest: Wawrzyniec Gembicki, arcybiskup gnieźnieński i prymas, na prośbę Walentego z Lutomierska, rektora kaplicy w pałacu arcybiskupim w Skwierzewicach, nadaje jemu i jego następcom połowę dziesięciny ze wsi arcybiskupiej Zapady w celu rekompensaty za posiłki, które mieli otrzymywać od starostów skierniewickich, ale z różnych przyczyn nie otrzymują.

Podpisy: *Archiepiscopus Gnesnen[sis]*.

Pieczęcie: Pieczęć wystawcy odcisnięta przez papier na podkładzie z czerwonego wosku, częściowo czytelna.

Uwagi: Z powodu podklejenia papierową kartą odwrocie dokumentu nie jest widoczne.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Słownik*, cz. 2, s. 94-128.

DP 35

Sygn. p.: 82. **Wym.:** 56,9 × 26,3 + 9,8. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry – plamy po zalaniu. **Jęz.:** Pol.

Wystawca: Władysław IV Waza, król pol., wielki książę litewski. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 16 IV 1638.

Dotyczy/dla kogo: Klasztoru Brygidek w Grodnie.

Regest: Władysław IV, król polski, wielki książę litewski, na prośbę Aleksandry [Wiesiołowskiej] z Sobieszyna, wdowy po Krzysztofie Wiesiołowskim, marszałku wielkim litewskim, potwierdza nadanie przez małżonków siedmiu działek w Grodnie klasztorowi Brygidek w tym mieście.

Podpisy: 1) *Vladislaus Rex*. 2) *Marcian Tryzna Referendarz Pisarz W[ielki] Litewski*.

Pieczęcie: Pieczęć mniejsza kancelarii W. Ks. Lit., o śred. 6,8, odcisnięta w czerwonym wosku (zniszczone ok. 1/3 otoku), umieszczona w puszcze blaszanej z repusowanym wieczkiem, zawieszona na sznurze splecionym z zielonych nici; zniszczona pieczęć kontrasygnacyjna.

Uwagi: Na zakładce: krótki reg. w jęz. łac. Na odwrociu: sygn. d. – *no Imo, 21/a*; noty dorsalne z epoki w jęz. pol., w większości nieczytelne, pod jedną, z roku 1712, dotyczącą oblaty dokumentu w księgach ziemskich grodzieńskich podpisy: [Krzysztof] *Jundziłł sędzia*, [Jan Kazimierz] *Tyminski podsędek*, a poniżej, innym atramentem, *Zygmunt Buchowiecki pisarz*; kolejna z roku 1744; w innym miejscu podpis: *Vladislaus Kierdey S[acr]ae R[egi]ae M[aiesta]tis Secretarius*. Dokument z zasobu archiwum klasztoru Brygidek w Grodnie, w Warszawie znalazł się po 1945 r. i wyjeździe sióstr z Grodna.

Kop.: Nieznane. **Reg.:** Kałamajska-Saeed, s. 22, nr 21. **Lit.:** Ks. W. Tołłoczko, *Brygidki grodzieńskie (studium historyczno-kulturalne)*, „Dwutygodnik Diecezjalny Wileński”, (1914) s. 16-25; (1915) s. 5-9; *Urzędnicy Wielkiego Księstwa*

Litewskiego, t. 2, *Województwo trockie XIV-XVIII wiek*, red. A. Rachuba, Warszawa 2009, s. 270, 284, 288, 303, 308, 322-323, 327.

DP 36

Sygn. p.: 84. **Wym.:** 59,8 × 26,5 + 8,5. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Zły, po konserwacji – dokument zalany, pismo w części nieczytelne. **Języ:** Pol.

Wystawca: Władysław IV Waza, król pol., wielki książę litewski. **M. i d. wyst.:** Krynki, 22 X 1643.

Dotyczy/dla kogo: Klasztoru Brygidek w Grodnie.

Regest: Władysław IV, król polski, wielki książę litewski, potwierdza klasztorowi Brygidek w Grodnie posiadanie placów w tym mieście.

Podpisy: 1) *Vladislaus Rex*. 2) *Stanislaus Naruszewicz Referendarz i Pisarz WK Litt[ewskieg]o*.

Pieczęcie: Pieczęć większa kancelarii W. Ks. Lit., częściowo zatarta, o śred. 9,2, odcisnięta w czerwonym wosku, umieszczona w puszcze blaszanej z repusowanym wieczkiem, zawieszona na sznurze splecionym z białych, czerwonych, żółtych i zielonych nici.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – *no 2do, 2do, 22/a*; noty dorsalne z epoki w jęz. pol., w większości nieczytelne, jedna z roku 1712, z podpisami: [Krzysztof] *Jundziłł sędzia*, [Jan Kazimierz] *Tyminski podsędek*, a poniżej: *Zygmunt Buchowiecki pisarz ziem[ski] grodzieński*, kolejna z roku 1744; dokument z zasobu archiwum klasztoru Brygidek w Grodnie – w Warszawie znalazł się po 1945 r. i wyjeździe siostr z Grodna.

Kop.: Nieznane. **Reg.:** Kałamajska-Saeed, s. 22, nr 22. **Lit.:** *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego*, t. 2, s. 270, 284, 288, 303, 308, 322-323, 327.

DP 37

Sygn. p.: DP 32. **Wym.:** 29,4 × 40,5, dwa niepołączone ze sobą bifolia. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry – nieliczne plamy na pergaminie, na prawym marginesie k. 2 wypalona kilkucentymetrowa dziura. **Języ:** Łac.

Wystawca: Maciej Łubieński, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Skwerniewice, 18 XII 1643.

Dotyczy/dla kogo: Par. w Toporowie.

Regest: Maciej Łubieński, arcybiskup gnieźnieński i prymas, na prośbę Jana Koniecpolskiego, kasztelana sieradzkiego, eryguje parafię w mieście Toporowo wraz z należącymi do niej wsiami: Rusiec, Wola Więzowa, Dąbrowy, Kuźnica Rusiecka, Jastrzębice oraz osadami młyńskimi należącymi do tych miejscowości z terenu parafii w Rzestarczowie i podnosi kościół w nim istniejący do godności kościoła parafialnego oraz zatwierdza uposażenie plebana. Potwierdza inserowany dokument z ksiąg grodzkich sieradzkich z dnia 21 VII 1635, na mocy którego Jan Koniecpolski, syn Aleksandra Koniecpolskiego, funduje i uposaża kościół parafialny w Toporowie.

Podpisy: *Matt[hia]s Lubienski archiep[iscop]us Gnesnen[sis] mp*.

Pieczęcie: Zniszczona pieczęć herbowa wystawcy oraz – prawdopodobnie – pieczęć wizytacyjna z 1755 r., obie odcisnięte przez papier na podkładzie z czerwonego wosku.

Uwagi: Znak i notycja not. Adama Kazimierza Szymonowica Oporowicza. Treść dokumentu kończy się na trzeciej stronie drugiego bifolium, pod spodem znajdują się trzy zapiski wizytacyjne: zatarta, z podpisem Marcina Fałęckiego; z 19 VI 1676 r. z podpisem Macieja Duczałkowicza, dziek. szadkowskiego i proboszcza inowrocławskiego; z 20 III 1755 r. z podpisem Jana Mlickiego, kan. gnieźn., płoc. i archidiacona uniejowskiego. Na odwrociu: data wystawienia dokumentu i napis *Ecclesiae Parochialis in Toporow*.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** S. Zabraniak, *Dziekani dekanatu szadkowskiego*, „Biuletyn Szadkowski”, 13 (2013) s. 58.

DP 38

Sygn. p.: 83. **Wym.:** 57,5 × 38 + 8,9. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Zły, po konserwacji – ślady zalania, pismo wyblakłe, w części nieczytelne. **Jęz.:** Pol.

Wystawca: Gedeon Michał Tryzna, podskarbi wielki litewski. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 15 III 1652.

Dotyczy/dla kogo: Klasztoru Brygidek w Grodnie.

Regest: Gedeon Michał Tryzna, podskarbi wielki litewski, czyni zapis na rzecz klasztoru Brygidek w Grodnie.

Podpisy: 1) *Gedeon Michael Trisna Podskarbi Wielki W[ielkieg]o K[sięstw]a Lit[ewskie]o*. 2) Nieczytelny. 3) *Leo Sapieha Podkancl[erzy] W[ielkieg]o K[sięstwa] L[itewskiego]*.

Pieczęcie: Cztery pieczęcie odcisnięte w czerwonym wosku, umieszczone w ozdobnych puszkach blaszanych o śred. 7,2 o repusowanych wieczkach, zawieszane na sznurach splecionych z białych i czerwonych nici. 1) Pieczęć pięciopółowa Pawła Jana Sapiehy, podstolego litewskiego, okrągła, o śred. 3,5; 2) Pieczęć wielka Jerzego Tyszkiewicza, biskupa wileńskiego, okrągła, o śred. 4,5; 3) Pieczęć herbowa Kazimierza Leona Sapiehy, podkanclerzego litewskiego, owalna, o wym. 5 × 4,5; 4) Pieczęć pięciopółowa Gedeona Tryzny, owalna, o wym. 4,8 × 4,3.

Uwagi: Inwokacja oraz imię i nazwisko wystawcy zapisane atramentem w barwie złocistej. Na odwrociu: ewentualne d. sygn. – nieczytelne; noty dorsalne z epoki: 1) informacja w jęz. łac. o wpisaniu dokumentu do akt konsystorza wileńskiego 17 III 1670 r. podpisana przez not. publ. Jana Woronowicza (*Joannes Woronowicz Apostolicus et Consistorii Wilnensis Publicus Notarius mp*); 2) nieczytelna nota w jęz. polskim; 3) nota w jęz. łac. z podpisem Jerzego Tyszkiewicza, biskupa wileńskiego (*Georgius Tyszkiewicz Ep[iscopu]s Wilnensis mp*). Dokument z zasobu archiwum klasztoru Brygidek w Grodnie – w Warszawie znalazł się po 1945 r. i wyjeździe sióstr z Grodna.

Kop.: Nieznane. **Reg., Lit.:** Kałamajska-Saeed, s. 22, nr 23.

DP 39

Sygn. p.: DP 63. **Wym.:** 31,3 × 21. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Średni – niewielkie uszkodzenia na zgięciach i w górnej części dokumentu, przez co nieczytelna jest część intytulacji. **Jęz.:** Pol.

Wystawca: Jan Kazimierz Waza, król pol., wielki książę litewski. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 19 VIII 1654.

Dotyczy/dla kogo: Jakuba Suszy.

Regest: Jan Kazimierz, król polski, wielki książę litewski, nadaje Jakubowi Suszy, unickiemu biskupowi chełmskiemu, zarząd nad unickim biskupstwem włodzimiersko-brzeskim, wakującym po śmierci Józefa Bakowieckiego-Mokosieja, do czasu objęcia tego biskupstwa przez Michała Pocięja, któremu zostało ono darowane.

Podpisy: 1) *Jan Kazimierz Król*. 2) *Alb[ertu]s Goraiski Praep[ositus] Posn[a-niensis] Referend[arius] Cancel[lariae] Regni*.

Pieczęcie: Dwie pieczęcie – Król. Pol. i W. Ks. Lit., odcisnięte przez papier na podkładzie z czerwonego wosku.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – *B. no 50, 18vo* (skreślone); noty z epoki: 1) informacja o wydaniu dokumentu za podkanclerzego Andrzeja Trzebickiego, bp. nominata przemyskiego, prep. płoc., opata czerwińskiego z podpisem *Albertus Laskowski S[acrae] R[egi]ae M[aie]s[ta]tis Secret[ari]us*; 2) informacja z 26 II 1655 r. o prezentacji niniejszego przywileju; 3) późniejsze (z XVIII w. [?]) streszczenie dokumentu; 4) zapiska nieczytelna.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** Prokop, *Rzymskokatolicki biskupi*, s. 396-399.

DP 40

Sygn. p.: DP 71. **Wym.:** 33 × 33. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Średni – na zgięciach dokumentu niewielkie ubytki papieru, atrament częściowo wytarty. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan Kazimierz Waza, król pol., wielki książę litewski. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 26 V 1659.

Dotyczy/dla kogo: Mieszczan z Szadka.

Regest: Jan Kazimierz, król polski, wielki książę litewski, potwierdza zwolnienie mieszczan szadzkowskich, poszkodowanych z powodu pożaru w 1658 r., ze wszystkich obciążeń publicznych i prywatnych, przyznane 3 VIII 1658 r. na okres czterech lat oraz rozszerza je na mieszczan, którzy ucierpieli w kolejnym pożarze w 1659 r., co zostało zeznane pod przysięgą na zamku sieradzkim.

Podpisy: 1) *Joannes Casimirus Rex*. 2) *Jo[ann]es Ig[natiu]s Bąkowski Succ[ameras] Culm[ensis] C[apitaneus] R[ogoznensis] S[ecretarius] R[egiae] M[aies]t[is]*.

Pieczęcie: Pieczęć królewska odcisnięta przez papier.

Uwagi: Na odwrociu: napis *Ofiarował do Biblioteki Sem. Metr. Wars. Alumn tegoż Seminarjum [s] Stanisław [Gor]asiński. Dnia 17 czerwca 1925. In quorum fide* Ks. K. Kobrzyński, bibliotekarz.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Urzędnicy Prus Królewskich XV-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Mikulski, Wrocław 1990, s. 71.

DP 41

Sygn. p: 869. **Wym.:** 26 × 39. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac., pol.

Dotyczy/dla kogo: Archikonfraterni literackiej Niepokalanego Poczęcia NMP w kolegiacie św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

Regest: Poszyt zawiera akt powołania archikonfraterni literackiej przez króla Jana III Sobieskiego, potwierdzone urzędowo tłumaczenia aktu na język polski, potwierdzenie powołania archikonfraterni przez biskupa poznańskiego Stefana Wierzbowskiego oraz jedno niepoświadczone tłumaczenie dokumentu królewskiego na język polski.

Uwagi: Poszyt oprawny w tekturę powleczoną czerwonym materiałem, otoczony bordiurą z motywem roślinnym w kolorze złotym; oprawa przzerwana na grzbiecie i powycierana na brzegach. Na wewnętrznej stronie przedniej okładki wklejone zdjęcia początku i końca dokumentu królewskiego. Poszyt opatrzony tytułem: *Akt erekcyi Króla Jana IIIgo z dnia 20 lutego 1676 r. w oryginale łacińskim z tłomaczeniem na język Polski. Księga No 2.* Wewnątrz współczesna foliacja k. 1-14.

Lit: W. Kwiatkowski, *Kaplica literacka i archikonfraternia literacka*, WAW, 35 (1951) nr 4, s. 114-118.

DP 41a

Mat. Papier. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Stefan Wierzbowski, bp poznański. **Data i miejsce wystawienia:** Warszawa, 10 III 1677.

Dotyczy/dla kogo: Archikonfraterni literackiej Niepokalanego Poczęcia NMP w kolegiacie św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

Regest: Stefan Wierzbowski, biskup poznański, na prośbę szlachetnego Stanisława Baczyńskiego, potwierdza akt powołania archikonfraterni literackiej Niepokalanego Poczęcia NMP w kolegiacie św. Jana Chrzciciela w Warszawie, wystawiony przez króla Jana III Sobieskiego wraz ze wszystkimi przywilejami przyznanymi archikonfraterni.

Podpisy: 1) *Stephan Wierzbowski, e[pisto]lus Posnaniensis*. 2) *And[reas] Alexander Groszkiewicz, Apostolicus et Causarum Curiae suae I[lustrissimae] C[onsuetudinis] atque Consistorii Varsaviensis N[ota]rius*.

Pieczęcie: Pieczęć herbowa bp. Stefana Wierzbowskiego z legendą w otoku STEPHANUS · WIERZBOWSKI · D(ei) · G(ratia) · EPISCOPVS · POSNANIENSIS oraz h. Jastrzębiec, zwieńczonym biskupią infulą w polu pieczętnym; odcisnięta przez papier w czerwonym wosku.

Uwagi: K. 1-1v według współczesnej numeracji. Dokument zapisany dwustronnie na karcie papieru.

Kop.: Nieznane. **Reg., Wyd., Lit.:** Brak.

DP 41b

Mat.: Papier. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Jan III Sobieski, król pol., wielki książę litewski. **Data i miejsce wystawienia:** Kraków, 20 II 1676.

Dotyczy/dla kogo: Archikonfraterni literackiej Niepokalanego Poczęcia NMP w kolegiacie św. Jana Chrzciciela w Warszawie

Regest: Jan III Sobieski, król polski, na prośbę członków archikonfraterni, anuluje dawny akt erekcji, wydany przez magistrat Starej Warszawy, oraz wystawia nowy, na mocy którego eryguje archikonfraternię literacką przy kolegiacie św. Jana Chrzciciela w Warszawie, obejmuje ją swoim patronatem i zatwierdza sposób jej działania oraz przywileje.

Podpisy: 1) *Joannes rex.* 2) *Albertus Stanislaus Brzezinski R[egi]ae M[aies]t[ra]tis Se[creta]rius.*

Pieczęcie: Brak.

Uwagi: K. 2-2v oraz 4-4v według współczesnej numeracji. Dokument w formie poszytu. Na dole ostatniej karty dokumentu pięć not kancelaryjnych (cztery w jęz. łac., jedna w jęz. pol.), dotyczących m.in. wpisania treści dokumentu do ksiąg konsystorza warszawskiego (27 IX 1679, z podpisem Andrzeja Aleksandra Groszkiewica [pisarza bp. pozn. i konsystorza warsz.] oraz Metryki Koronnej (z 23 X 1704, z podpisem Stefana Majchrowicza, sekr. królewskiego); w jednej z not wspomniano Jana Szembeka ze Słupowa, star. bieckiego i kapinoskiego, a pod notą w jęz. pol. podpisał się Moczydłowski. W środek dokumentu włożona karta z tłumaczeniem jego dyspozycji na język polski (k. 3-3v według współczesnej numeracji).

Kop.: Nieznane. **Reg., Wyd., Lit.:** Brak.

DP 41c

Mat.: Papier. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Pol.

Wystawca: Protektorzy archikonfraterni literackiej: ks. L. Ponurczyński, kan. warsz.; ks. Kazimierz Pruszkiewicz, wik. generalny warsz.; Jan Nepomucen Wielicki, protektor czynny.

Data i miejsce wystawienia: Warszawa, 8 XII 1907.

Dotyczy/dla kogo: Archikonfraterni literackiej Niepokalanego Poczęcia NMP w kolegiacie św. Jana Chrzciciela w Warszawie

Regest: Poświadczenie tłumaczenia na język polski dokumentu króla Jana III Sobieskiego, zawierającego akt erekcji i objęcia protekcją archikonfraterni literackiej Niepokalanego Poczęcia NMP w kolegiacie św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

Podpisy: 1) *+Kazimierz Pruszkiewicz, wikariusz generalny war[szawski].* 2) *Ks. L. Ponurczyński, kan[onik] kap[ituły] war[szawskiej].* 3. *Jan Nepomucen Wielicki, protektor czynny.*

Pieczęcie: Brak.

Uwagi: Drukowany przekład w formie broszury; k. 6-7v według współczesnej numeracji.

DP 41d

Mat.: Papier. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Pol.

Wystawca: ks. L. Ponurczyński, kan. warsz. **Data i miejsce wystawienia:** Warszawa, 28 XI 1907.

Dotyczy/dla kogo: Archikonfraterni literackiej Niepokalanego Poczęcia NMP w kolegiacie św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

Regest: Poświadczenie tłumaczenia na język polski dokumentu króla Jana III Sobieskiego, zawierającego akt erekcji i objęcia protekcją archikonfraterni literackiej Niepokalanego Poczęcia NMP w kolegiacie św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

Podpisy: Ks. L. Ponurczyński kan[onik] kap[itulary] kat[edralnej].

Pieczęcie: Brak.

Uwagi: K. 12-14v według współczesnej numeracji. Przekład rękopiśmienny.

DP 42

Sygn. p.: DP 81. **Wym.:** 53,5 +28 + 7,3. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – atrament częściowo wytarty, treść w części nieczytelna. **Jęz.:** Pol.

Wystawca: August II Wettyn, król pol., wielki książę litewski, elektor saski.

M. i d. wyst.: Grodno, 24 XII 1698.

Dotyczy/dla kogo: Klasztoru Brygidek w Grodnie.

Regest: August II, król polski, wielki książę litewski, elektor saski, na prośbę sióstr brygidek z klasztoru w Grodnie potwierdza wszystkie przywileje i wolności nadane klasztorowi przez królów polskich.

Podpisy: *Augustus Rex* (zatarty i słabo widoczny).

Pieczęcie: Pieczęć większa kancelarii W. Ks. Lit., częściowo zatarta, o śred. 8,3, odcisnięta w czerwonym wosku, umieszczona w puszcze blaszanej z repusowanym wieczkiem, zawieszona na sznurze splecionym z zielonych nici.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – *no 9no, 3tio, 24/a*; noty z epoki w jęz. pol. i łac., w znacznej części nieczytelne, jedna z 13 IX 1700 r., z podpisami: *Stan[islau]s Godlewski R.K. [...] commissarz Je[go] Kr[ólewskiej] M[o]sci, Cyprian Kissny [...] Com[missarz] J[iego] K[rólewskiej] M[o]s[ci], K[?] R[?]ybinski dworz[anin] pok[ojoy?* *commiss[arz] Je[go] Kr[ólewskiej] M[o]sci*, kolejna z 1712 r. z podpisami: *[Krzysztof] Jundziłł sędzia, [Jan Kazimierz] Tyminski podsędek, [Zygmunt] Buchowiecki*, inna z 14 III 1744 r. z podpisem *Andrzej Jakup Dowmantt*, w której wymieniony jest Antoni Burzęski. Dokument z zasobu archiwum klasztoru Brygidek w Grodnie – w Warszawie znalazł się po 1945 r. i wyjeździe sióstr z Grodna.

Kop.: Nieznane. **Reg.:** Kałamajska-Saeed, s. 22, nr 24. **Lit.:** *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego*, s. 270, 284, 303, 308, 322-323, 327.

DP 43

Sygn. p.: DP 34. **Wym.:** 38 × 23,5. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Średni – na zgięciach papier częściowo przerwany, tekst w tych miejscach nieczytelny, cały dokument podklejony nową kartą papieru. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Teodor z Potoka Potocki, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 15 X 1725.

Dotyczy/dla kogo: Marianny Czapskiej.

Regest: Teodor z Potoka Potocki, arcybiskup gnieźnieński i prymas, potwierdza, że Marianna Czapska, kasztelanowa chełmińska, na mocy przyznanego jej dożywocia, ma prawo zrzec się wójtostwa wsi Sierakowice, należącej do klucza

skwierniewickiego, i przenieść je na Stanisława Karskiego, które to przeniesienie powinno nastąpić przed konsystorzem chełmińskim.

Podpisy: 1) *Theodorus Ar[chiepiscopus] et Primas*. 2) *Approbatur salvo canone Alexander Philippus Kołudzki praepositus praesidens*.

Pieczęcie: Brak.

Uwagi: Na odwrociu: przyklejony fragment oryginalnego dokumentu z adnotacją 1725 16 8bris. |*-Przywilej JM Potockiego xxx-*| No. 7 *Konsens od Xia Potockiego Prymasa dany JPani Czapskiej na ustąpienie prawa dożywotniego JP Karskiemu woytostwa Sierakovic*; współczesną ręką dopisane: *Napis na odwrocie pieczęci Prymasowskiej: 1726 d. 28 Junii in capitulo s. Joannis producto et decreti approbationis vigore servat ut in Actis. S. Słodkiewicz notarius mp*; pieczęć Biblioteki Seminarium Warszawskiego, ze skreślonym numerem inwentarzowym 233, obok zapiska – ADW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Słownik*, cz. 2, z. 2, s. 85-87; Korytkowski, t. 2, s. 277-282.

DP 44

Sygn. p.: DP 53. **Wym.:** 32 × 20. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Dobry – prawa dolna część dokumentu ma ślady po zalaniu. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Michał Kunicki, bp tyt. Arsinoe, bp sufr. i archidiakon krak., kustosz sand. **M. i d. wyst.:** B.m., 14 XII 1729.

Dotyczy/dla kogo: Michała Awedyka.

Regest: Michał Kunicki, biskup tytularny Arsinoe, sufragan i archidiakon krakowski, kustosz sandomierski, zaświadcza, że w imieniu Konstantego Felicjana Szaniawskiego, biskupa krakowskiego, księcia siewierskiego, w katedrze krakowskiej dokonał postrzyżyn na kleryka i udzielił niższych święceń Michałowi Awedykowi, synowi Michała.

Podpisy: *Michael Ep[iscopu]s Arsinoensis*.

Pieczęcie: Pieczęć herbowa wystawcy, z h. Bończa w polu pieczętnym, odcisnięta przez papier.

Uwagi: Formularz drukowany, wypełniony ręcznie; sygn. d. – I (ołówkiem); pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Katalog*, s. 106-107.

DP 45

Sygn. p.: DP 55. **Wym.:** 33 × 20,5. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Dobry – prawa dolna część dokumentu ma ślady po zalaniu. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Franciszek Kobielski, bp tyt. Antinoopolis, sufr. i archidiakon włoc., prep. krak., dziek. warsz. **M. i d. wyst.:** B.m., 21 III 1733.

Dotyczy/dla kogo: Michała Awedyka.

Regest: Franciszek Kobielski, bp tytularny Antinoopolis, sufragan i archidiakon włocławski, prepozyt krakowski, dziekan warszawski, zaświadcza, że w imieniu Jana Aleksandra Lipskiego, biskupa krakowskiego, księcia siewierskiego, w katedrze krakowskiej udzielił święceń subdiakonatu Michałowi Awedykowi, synowi Michała.

Podpisy: *Franciscus Ep[iscopu]s*.

Pieczęcie: Pieczęć herbowa wystawcy, z h. Poraj w polu pieczętnym, odcisnięta przez papier.

Uwagi: Formularz drukowany, wypełniony ręcznie; sygn. D – 2 (ołówkiem); pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Katalog*, s. 94, 106-107.

DP 46

Sygn. p.: DP 56. **Wym.:** 33 × 21,5 cm. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Dobry – prawa dolna część dokumentu ma ślady po zalaniu. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Franciszek Kobielski, bp tyt. Antinoopolis, bp sufr. i archidiakon włoc., prep. krak., dziek. warsz.. **M. i d. wyst.:** B.m., 3 V 1733.

Dotyczy/dla kogo: Michała Awedyka.

Regest: Franciszek Kobielski, biskup tytularny Antinoopolis, sufragan i archidiakon włocławski, prepozyt krakowski, dziekan warszawski, zaświadcza, że w imieniu Jana Aleksandra Lipskiego, biskupa krakowskiego, księcia siewierskiego, w katedrze krakowskiej udzielił święceń diakonatu Michałowi Awedykowi, synowi Michała.

Podpisy: *Franciscus Ep[iscopu]s.*

Pieczęcie: Pieczęć herbowa wystawcy, z h. Poraj w polu pieczętnym, odcisnięta przez papier.

Uwagi: Formularz drukowany, wypełniony ręcznie; sygn. D – 3 (ołówkiem); pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Katalog*, s. 94, 106-107.

DP 47

Sygn. p.: DP 54. **Wym.:** 31,5 × 20,5. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Dobry – prawa dolna część dokumentu ma ślady po zalaniu. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Michał Kunicki, bp tyt. Arsinoe, bp sufr. i archidiakon krak., kustosz sand. **M. i d. wyst.:** B.m., 10 I 1734.

Dotyczy/dla kogo: Michała Awedyka.

Regest: Michał Kunicki, biskup tytularny Arsinoe, sufragan i archidiakon krakowski, kustosz sandomierski, zaświadcza, że w imieniu Jana Aleksandra Lipskiego, biskupa krakowskiego, księcia siewierskiego, podkanclerzego Królestwa Polskiego, w katedrze krakowskiej udzielił święceń prezbiteratu Michałowi Awedykowi, synowi Michała.

Podpisy: *Michael Ep[iscopu]s Arsinoensis.*

Pieczęcie: Pieczęć herbowa wystawcy, z h. Bończa w polu pieczętnym, odcisnięta przez papier.

Uwagi: Formularz drukowany, wypełniony ręcznie; sygn. d. – 4 (ołówkiem); pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Katalog*, s. 106-107.

DP 48

Sygn. p.: DP 35. **Wym.:** 37,7 × 25. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Teodor z Potoka Potocki, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 11 VII 1736.

Dotyczy/dla kogo: Kap. kolegiackiej w Łowiczu.

Regest: Teodor z Potoka Potocki, arcybiskup gnieźnieński i prymas, informuje członków kapituły łowickiej, że Pawła Kosickiego z Zakrzewa, kanonika kurzelowskiego, prepozyta książnickiego, przyjął do grona kanoników kapituły kolegiackiej łowickiej i na posiadłość Karsznice, należącą do uposażenia kapituły, a zwolnioną przez Kajetana Sołtyka.

Podpisy: *Theodorus Ar[chiepiscopus] et Primas.*

Pieczęcie: Pieczęć herbowa wystawcy, z h. Pilawa w polu pieczętnym, odcisnięta przez papier.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – 8 (ołówkiem); pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** *Słownik*, cz. 2, z. 1, s. 139-140.

DP 49

Sygn. p.: DP 29. **Wym.:** 20 × 31,4, bifolium z wklejoną do środka dodatkową kartą. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Zły – uszkodzenia papieru na k. 2 i 3; na k. 3 spory podłużny otwór, podklejenia papierowe, wyblakły atrament, tekst częściowo nieczytelny; na marginesach dopiski, poprawki innym atramentem, w tekście głównym późniejsze podkreślenia. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Gnieźn. kap. katedralna. **M. i d. wyst.:** [Gnieźno, przed 1740].

Dotyczy/dla kogo: Par. w Białaczowie.

Regest: Kapituła katedry gnieźnieńskiej podaje opis fundacji kościoła parafialnego w Białaczowie z księgi beneficjów kościelnych z archiwum kapitulnego. Przytoczony wypis zawiera opis budynku kościoła, jego wezwanie św. Jana Chrzciciela i św. Stanisława, wymienia wsie należące do parafii, tj. Parczów, Zakrzów, Sędów, Jeżów, Sobień, Ossę, Miedzwnę, Wolę, Radwan, Żelazowice, Miedzwnę Wielkie i Wąglany; następnie przedstawia uposażenie plebana – plac (siedlisko) z plebanią, ogrody plebana i szkoły parafialnej, pola, dziesięciny płacone z poszczególnych wsi: Zakrzowa, Stroniny, Wysokinina, Suligostowa, Sobienia, Miedzwnych Wielkich, Wąglan, Żelazowic oraz uposażenie scholastyka, m.in. w dziesięciny ze wsi Jeżów i czynsz z karczmy w Nawodzicach.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Pieczęć nieczytelna, wyciśnięta przez papier na przedostatniej stronie.

Uwagi: Pod tekstem późniejszymi rękami dopiski: 1) *Andreas Wasicius Actorum Venerabilis Capituli Gnesnensis Notarius*; 2) *1740 die 23 Januarii productum in actu Visitacionis Ant[oni] Wysocki Archid. Kurzel. Praep. [...]* Na ostatniej stronie sygn. d. – *No 31mo*; zapiski: [...] *Bialocovien[sis]*, (poniżej, późniejszym, ciemniejszym atramentem) *Erectio[n]es Ecclesiae Parochialis Bialoczoviensis antiquae*, (niżej) *No 31mo*.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** *Wyd. LBG*, t. 1, s. 707-710.

DP 50

Sygn. p.: DP 64. **Wym.:** 53 × 39,5. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Średni – dokument poprzerwany w miejscach złożań i podklejony, miejscami atrament wytarty i nieczytelny. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Fabius de Colloredo z kongregacji św. Filipa Neri, abp Lukki. **M. i d. wyst.:** Lukka, 12 IX 1741.

Dotyczy/dla kogo: Josepha Tirolesiego.

Regest: Fabius de Colloredo z kongregacji św. Filipa Neri, arcybiskup Lukki, na mocy przywileju papieża Klemensa XII z 11 I 1732 r., nadaje Josephowi Tirolesiemu Order Złotej Ostrogi i tytuł komesa pałacu laterańskiego.

Podpisy: *F[abius] archie[pisco]pus Luccensis.*

Pieczęcie: Pieczęć wystawcy odcisnięta przez papier.

Uwagi: Ozdobny inicjał kontekstu; dokument został naklejony na dodatkową kartę papieru, na której umieszczono sygn. d. – 12 (atramentem) i 6722 (ołówkiem).

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 51

Sygn. p.: DP 36. **Wym.:** 34 × 20,6. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Teodor Czartoryski, bp pozn., książę na Klewaniu i Żukowie. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 1743.

Dotyczy/dla kogo: Piotra Żurawskiego, pleb. w Jazgarzewie.

Regest: Teodor Czartoryski, książę na Klewaniu i Żukowie, biskup poznański, nadaje plebanowi kościoła parafialnego w Jazgarzewie Piotrowi Żurawskiemu i jego następcom wieś: Gołków, Wola Gołkowska, Głusków i Kały, należące dotąd do skarbu biskupiego, w celu podniesienia dochodów parafii i zapewnienia środków utrzymania posługującym w niej księżom.

Podpisy: 1) *Theodorus Ep[isco]pus.* 2) *Petrus Rokossowski Metropolitani Gnesne[nsis] Cathe[dralis] Pozn[aniensis] Prim[us] Praesidens Capituli G[e]n[er]alis mp.* 3) *Theodorus Josephus Nowicki Suae Celsitudinis S[e]c[reta]rius mp.*

Pieczęcie: Pieczęć herbowa wystawcy (z h. Pogoń w polu pieczętnym) oraz nieczytelna pieczęć pozn. kap. katedralnej, odcisnięte przez papier na podkładach z wosku czerwonego.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – *Nru [s] 23, S. 61* (ołówkiem); obszernie noty z epoki informujące o treści dokumentu i jego akceptacji oraz wpisaniu w 1762 r. do kopiariusza biskupstwa poznańskiego (z podpisem: *Melchior Janowski Ap[osto]licus R[everendissimi]mique Cap[itu]li Cath[edralis] Posn[aniensis] substit[utus]*); pieczęć ADW. Data dzienna nieczytelna ze względu na odcisk pieczęci, dokument wystawiony w czerwcu lub lipcu.

Kop.: Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, *Liber privilegiorum H. [?]*. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** Korytkowski, t. 3, s. 378-379.

DP 52

Sygn. p.: DP 51. **Wym.:** 32,5 × 19,5. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Dobry – w górnej części dokumentu niewielki ubytek papieru, przez co część intytulacji jest nieczytelna. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Stanisław Rajmund Jezierski, bp tyt. bakowski i obu Mołdawii, prep. w Kocku i Wielowsi. **M. i d. wyst.:** Zbrzyzie, klasztor Kapucynów, 10 X 1747.

Dotyczy/dla kogo: Potwierdzenia autentyczności relikwii.

Regest: Stanisław Rajmund Jezierski, biskup bakowski i obu Mołdawii, prepozyt kocki i wielowiejski, potwierdza autentyczność relikwii św. Fidelisa z Sigmaringen OFM Cap, mianowicie habitu, w którym został zamordowany, złożonego w mosiężnej szkatule z przeszklonym otworem, przewiązanego czerwonym jedwabiem, i zezwala na kult tych relikwii.

Podpisy: *Stanislaus Raymundus ep[iscopu]s.*

Pieczęcie: Pieczęć herbowa wystawcy, z h. Nowina w polu pieczętnym, odcisnięta przez papier.

Uwagi: Na odwrociu: zezwolenie na publ. kult tych relikwii w niedziele i święta, udzielone przez Karola Kreniego, kan. płoc. i warsz., sędziego zastępczego bp. poznań., z jego podpisem i datacją: Warszawa, 20 VII 1762.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** Prokop, *Rzymskokatolicki biskupi*, s. 198-200.

DP 53

Sygn. p.: DP 37. **Wym.:** 21,8 × 36,2, bifolium. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Benedykt XIV, papież. **M. i d. wyst.:** [Rzym], 30 IX 1749.

Dotyczy/dla kogo: Adama Komorowskiego, abp. elekta gnieźn.

Regest: Widymat bulli papieża Benedykta XIV z dnia 22 IX 1749, przyznającej Adamowi Komorowskiemu, arcybiskupowi elektowi gnieźnieńskiemu, i jego następcom, na prośbę króla Augusta III Wettyna, przywilej noszenia purpurowych szat, z wyjątkiem kapelusza, dokonany przez wyznaczonego oficjała, w obecności Nicolao Porty i Francisco Puraije; zgodność z oryginałem poświadczył Joannes Baptista Riganti, datariusz; zatwierdził Philipus Rinelli, notariusz papieski.

Podpisy: *Joannes Cantius Głowacki, Actorum Curiae Suae Illustrissimae Celsitudinis Administratorialis Notarius mp.*

Pieczęcie: 1) Pieczęć opłaty poczty saskiej, odbita w czarnym tuszu na pierwszej i ostatniej stronie, z legendą w otoku: SECHS G:GROSCHEN z wyobrażeniem orła w locie zwróconego dziobem w prawą stronę, z koroną oraz berłem i jabłkiem w szponach w polu pieczętnym. 2) Pieczęć, tzw. cyfra, Augusta III Wettyna, odbita w czarnym tuszu na pierwszej stronie z wpisanymi w siebie ozdobnymi inicjałami ARW w polu pieczętnym. 3) Pieczęć herbowa Ignacego Krasickiego, z h. Rogala w polu pieczętnym, odcisnięta przez papier na trzeciej stronie.

Uwagi: Na ostatniej stronie dwie noty o treści bulli (jedna z XX w.); pod tekstem bulli dopisek o wyciągnięciu z akt arcybiskupstwa gnieźn. i opieczetowaniu pieczęcią Ignacego Krasickiego, abpa elekta gnieźn. i administratora archidiecezji *sede vacante*, oraz podpis Jana Kantego Głowackiego, notariusza kurii arcybiskupiej; pieczęć AAD AW na pierwszej i ostatniej stronie dokumentu.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 54

Sygn. p.: DP 38. **Wym.:** 32,3 × 35,2 + 17,6. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Nicolaus Serra, abp tyt. Mityleny, nuncjusz papieża Benedykta XIV.
M. i d. wyst.: Warszawa, 5 V 1757.

Dotyczy/dla kogo: Odpustu dla pielgrzymów.

Regest: Nicolaus Serra, arcybiskup Mityleny, nuncjusz papieża Benedykta XIV, przyznaje odpust trzystu dni wszystkim, którzy w dzień Zesłania Ducha Świętego lub w któryś z dwóch kolejnych dni nawiedzą kaplicę szpitalną Świętego Ducha przy klasztorze św. Marcina [w Warszawie] i pomodlą się w intencji jedności władców chrześcijańskich, rozszerzenia wiary katolickiej, wykorzenia herezji i odpuszczenia grzechów.

Podpisy: 1) *N[icolaus] Archiep[iscop]us Mitylenensis Nuntius Ap[osto]licus.*
2) *PP Jasnewski [?] cancellarius.*

Pieczęcie: Pieczęć wystawcy odcisnięta przez papier.

Uwagi: Na odwrociu: reg. dokumentu w jęz. pol. z XIX w.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 55

Sygn. p.: DP 39. **Wym.:** 84,8 × 37,3. **Mat.:** Papier powlekany. **Stan zach.:** Średni – atrament dość mocno wyblakły, miejscami słabo czytelny. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Władysław Łubieński, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Skwiernewice, 29 I 1761.

Dotyczy/dla kogo: Kap. kolegiackiej w Łowiczu.

Regest: Władysław Aleksander Pomian z Łubnej Łubieński, arcybiskup gnieźnieński i prymas, nadaje kolegiacie i kapitule łowickiej obszar o powierzchni 467 łokci kwadratowych wraz z groblą, położony za Starym Łowiczem, w kierunku zamku i zezwala na wybudowanie tam domostw i słodowni w celu zapewnienia miejsca, gdzie mogłyby być wybielany воск potrzebny do wyrobu świec na użytek nabożeństw odprawianych w kolegiacie, oraz jako rekompensatę za należącą do uposażenia kolegiaty wysepkę Zawierzb na Bzurze, zatopioną podczas budowy nowego młyna.

Podpisy: 1) *Vladislaus archiepiscopus primas mp.* 2) *Approbatur Ioannes Mlicki praepositus Gnesn[ensis] prasesidens capituli mp.*

Pieczęcie: Dwie pieczęcie z czerwonego wosku w metalowych puszkach z wieczkami bez zdobień, przywieszonych na sznurach splecionych z czerwonych nici.
1) Pieczęć herbowa wystawcy, z legendą w podwójnym otoku: VLA[DISLAUS ... L]VBIENSKI DEI ET APOSTOLICE SEDIS GRATIA ARCHIEPI(scopu)S GNESNENSIS LEGATVS NATVS [...] P[PRIM]AS PRIMVS PRINCEPS [... PO]LON(iae): & MAGNI DUC(atu)s LITHVA(niae) TINECENSIS P(a)RADISIEN(sis) ABBAS i h. Pomian w polu pieczętnym, owalna, o wym. 7,2 × 6,4;
2) Pieczęć większa IV gnieźn. kap. katedralnej, hagiograficzna tronowa, z legendą w otoku: SIGILLVM CAPITVLI ALMÆ ECCESIAE METROPOLITANÆ GNE-SNENSIS i wyobrażeniem św. Wojciecha w infule biskupiej, z krzyżem i pastorałem w lewej dłoni oraz wiosłem i palmą męczeństwa, okrągła, o śred. 6,5 (il. 4).

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – 19 (ołówkiem); notycja w jęz. łac. not. publ. Józefa Ryczywolskiego, z datą 8 IX 1763, zapiska ołówkiem – *pag. 639*; pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Wyd. pieczęci i Lit.:** P. Pokora, *Pieczęcie kapituły katedralnej gnieźnieńskiej*, „Studia Źródłoznawcze”, 49 (2011) s. 27-34 (nie notuje odcisku egzemplarza z 1761 r.).

Il. 4. Pieczęcie – herbowa Władysława Łubieńskiego, abp. gnieźn.;
większa gnieźn. kap. katedralnej, fot. A. Król

DP 56

Sygn. p.: DP 40. **Wym.:** 48,6 × 34,7 + 3,3. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Średni – brzęgi dokumentu trudno czytelne, napisy na zgięciach zatarte. **Jęz.** Łac.

Wystawca: Władysław Łubieński, abp gnieźn. i prymas. **M. i d. wyst.:** Skwierńewice, 15 IV 1765.

Dotyczy/dla kogo: Uposażenia par. w Makowie.

Regest: Władysław Łubieński, arcybiskup gnieźnieński przypomina, by w przypadku, gdy brak autentycznych dokumentów dotyczących praw i uposażenia kościołów, względnie zostały one utracone, należy je spisać i przedstawić kurii arcybiskupiej; dlatego przedstawia uposażenie kościoła parafialnego św. Wojciecha w Makowie, wsi arcybiskupiej w kluczu skwierńewickim i przynależność tamtejszego rektoratu do dziekanów łowickich.

Podpisy: 1) *Vladislaus archiepiscopus & primas mp.* 2) *Approbatur Jan Milicki, Praepositus Gnesnensis Preasidens Capituli mp.*

Pieczęcie: Dwa otwory po paskach od pieczęci.

Uwagi: Na odwrociu: dopiski w jęz. łac. z XX w. – pierwszy z datą 1771 – *Die Mercurii 23tia Mensis Ianuarii In officio Curiae Archiepiscopalis Gnesn[enesis], Lovicii praemisit et acto ingrossatur*, drugi z datą 1761 i nazwiskiem Józefa Rydzynskiego (słabo czytelny).

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** *Katalog*, s. 96.

DP 57

Sygn. p.: DP 50. **Wym.:** 26,5 × 19. **Mat.:** Papier czerpany. **Stan zach.:** Zły – dokument jest słabo czytelny z powodu wytarcia w miejscach złożenia papieru oraz śladów zalania. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Nicolaus [Niccolo] Angelus [Angelo] Maria Landini, bp tyt. porfirejski, prefekt apostolski, asystent papieski. **M. i d. wyst.:** Rzym, 15 VI 1768.

Dotyczy/dla kogo: Świadcstwa prawdziwości relikwii.

Regest: Świadcstwo prawdziwości relikwii maryjnych, wystawione [nie ustalono dla kogo] przez ojca Niccola Angela Marię Landiniego, z zakonu augustianów, biskupa tytularnego porfirejskiego, prefekta apostolskiego i asystenta papieskiego.

Podpisy: *Joseph D[...]*ter (nazwisko nieczytelne).

Pieczęcie: Pieczęć wystawcy odcisnięta przez papier na podkładzie z czerwonego wosku.

Uwagi: Dokument w postaci formularza drukowanego, wypełniony pismem odręcznym; na odwrociu: adresaci w jęz. łac. – *Beatus Vir Apostolicus* (reszta tekstu nieczytelna), notatka ołówkiem z datą 27 XI 1980 r., nazwiskiem i imieniem *Augustowska Józefa* oraz danymi adresowymi (ofiarodawczyni?).

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 58

Sygn. p.: DP 68. **Wym.:** 38 × 23. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Pol.

Wystawca: Stanisław August Poniatowski, król pol., wielki książę litewski. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 28 VI 1768.

Dotyczy/dla kogo: Odnowienia targów w Jabłonie Lackiej.

Regest: Stanisław August [Poniatowski], król polski i wielki książę litewski, na prośbę Jana Krasnodębskiego, łowczego podlaskiego i deputata Trybunału Koronnego, wydaje przywilej o odnowieniu targów w Jabłonie Lackiej, ustanowionych przywilejem króla Jana III Sobieskiego, wydanym dla Samuela Krasnodębskiego, pisarza ziemskiego drohickiego i małżonków Kossowskich. Ustanowienie targów na dni: 2 I, 10 II, 20 III, 14 IV, 9 V, 30 VI, 17 VII, 16 VIII, 9 IX, 6 X, 4 XI, 9 XII.

Podpisy: 1) *Stanisław August, król*; 2) *Mikołaj Sikorski, JKMci y Pieczęci Wielkiej Kor[onnej] natenczas Sekretarz*.

Pieczęcie: Pieczęć królewska odcisnięta przez papier.

Uwagi: W prawym górnym rogu nr kancelaryjny 183 i stempel opłaty stemplowej o nominale 3 czerw. zł. Na odwrociu: dopiski – 1) *Za kanclerstwa Jaśnie Wielmożnego JMX Antoniego Onufrego z Okęcia Okęckiego, biskupa poznańskiego, warszawskiego Kanclerza Wlk. Koronnego*; 2) bibliotekarza ks. Kобрzyńskiego, że pergamin подарowany został przez p. Edwarda Kosińskiego Bibliotece i Archiwum Seminarium Metropolitalnego Warszawskiego dnia 20 VII 1928 r.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 59

Sygn. p.: DP 41. **Wym.:** 42,5 × 22,4/5 + 4,6. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Klemens XIV, papież. **M. i d. wyst.:** Rzym, bazylika Matki Bożej Większej, 15 IV 1772.

Dotyczy(dla kogo): Stanisława Augusta Poniatowskiego, króla pol. i wielkiego księcia litewskiego; Gabriela Podoskiego, abp. gnieźn. i prymasa.

Regest: List papieża Klemensa XIV do Stanisława Augusta [Poniatowskiego], króla polskiego i wielkiego księcia litewskiego, o mianowaniu nuncjuszem apostolskim w Rzeczypospolitej [Giuseppe Garampiego] arcybiskupa tytularnego Berytysu [*Bejrutu], wymieniający zalety przyszłego nuncjusza i zawierający zwyczajowe błogosławieństwo dla króla Stanisława Augusta i wspólnoty katolickiej oraz „prześwietniej Rzeczypospolitej”.

Podpisy: Brak.

Pieczęcie: Informacja o Pieczęci Rybaka [brak przy dokumencie].

Uwagi: Na dolnej krawędzi zakład po przytwierdzeniu pieczęci; górna krawędź pergaminu uszkodzona. Na odwrociu: adresaci – *Venerabili Fratri Gabrieli Archiepiscopo Gnesnensi; Stanislaus*.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** A. Smagacz, *Giuseppe Garampi (1725-1792). Prefekt Tajnego Archiwum Watykańskiego i nuncjusz apostolski w Polsce*, w: *Nuncjatura Apostolska w Rzeczypospolitej*, red. T. Chynczewska-Hennel, K. Wyszowata-Walczak, Białystok 2012, s. 401-414; D. Wanyacker, *Cardinal Giuseppe Garampi (1725-1792). An Enlightened Ultramontane*, Bruxelles 1995.

DP 60

Sygn. p.: DP 42. **Wym.:** 42 × 20,7. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry; **Jęz.:** Łac. **Wystawca:** Klemens XIV, papież. **M. i d. wyst.:** Rzym, bazylika Matki Bożej Większej, 14 VIII 1773.

Dotyczy/dla kogo: Odpustu dla pielgrzymów.

Regest: Papież Klemens XIV wydaje przywilej odpustowy dla kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela i św. Stanisława Męczennika w Stanisławowie w diecezji płockiej, dotyczący odpustu zupełnego w święto św. Józefa.

Podpisy: *Kard.* [nazwisko nieczytelne].

Pieczęcie: Informacja o Pieczęci Rybaka [śląd po pieczęci na dokumencie].

Uwagi: Na odwrociu: poświadczenia w imieniu Michała Jerzego Poniatowskiego, biskupa płockiego (po łac.) z datą 6 III 1774 r. i z podpisem *Christophorus Żorawski c[a]n[oni]cus Varmiensis, auditor et iudex generalis Plocensis*; nota o wizytacji biskupiej z 11 XI 1810 r. z podpisem *Adalbertus; episcopus Lublinensis* [bp Wojciech Gliški]; nota o wizytacji z polecenia abpa warszawskiego Szczepana Hołowczyca z 15 VIII 1829 r. z podpisem Jana Kantego Matlińskiego, kan. łącz., warsz. wizytatora generalnego.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 61

Sygn. p.: DP 43. **Wym.:** 32,5 × 20,7. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Ludwik de Riaucour, bp tyt. Ptolemaid, bp sufr. łucki, oficjał brzesko-litewski. **M. i d. wyst.:** Rzym, 26 II 1774.

Dotyczy/dla kogo: W. Wolskiego [imię nieustalone].

Regest: Ludwik de Riaucour, biskup tytularny Ptolemaid, poświadcza uzyskanie święceń diakonatu przez br. Wolskiego z zakonu kamedułów w kolegiacie warszawskiej św. Jana Chrzciciela.

Podpisy: *Lodovicus de Riaucour, episcopus Ptolemaidae.*

Pieczęcie: Pieczęć lakowa czerwona.

Uwagi: Na odwrociu: adnotacja archiwalna *Biskup Riaucour udziela święceń diakonatu kamedule W. Wolskiemu 26 II 1774 r.*; ponadto adnotacja: dar ks. Wysocki, 1973 r.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 62

Sygn. p.: DP 60. **Wym.:** 44,4 × 29,5. **Mat.:** Pergamin drukowany. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Gaetano Sforza-Cesarini de Bobadilla Cabrera, książę, urzędnik Kurii Rzymskiej, w imieniu papieża Klemensa XIV. **M. i d. wyst.:** Rzym, 7 IX 1774.

Dotyczy(dla kogo): Jana Wiherta.

Regest: Książę Gaetano Sforza-Cesarini de Bobadilla Cabrera, w imieniu papieża Klemensa XIV, nominuje Jana Wiherta, prezbitera diecezji wileńskiej i zasłużonego kapłana znanego z cnót i zdolności, na protonotariusza papieskiego z odpowiednimi prerogatywami i prawem używania przynależnych mu insygniów i stroju.

Podpisy: 1) *Dux Sfortia Caesarinus Princeps Sabellus.* 2) *Gaspar de Sanctis, Sec[retarius].*

Pieczęcie: Pieczęć odcisnięta przez papier na podkładzie z laku czerwonego.

Uwagi: Brzegi dokumentu obwiedzione bordiurą ze złoceniem. Napisy częściowo iluminowane złotem. Dopisek pod treścią nominacji: *Reg. Fol. 17, No 202.*

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** Podobna nominacja na protonotariusza została wystawiona dla ks. Konstantego Komiroskiego, eksprowincjała prowincji wielkopolskiej karmelitów trzewickich w 1772 r. Zob. *Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, t. VI, nr 1838-2052, oprac. J. Borysiak, H. Kozerska, E. Piskurewicz, W. Stummer, Warszawa 1994, s. 105, nr 1992⁴⁴.

DP 63

Sygn. p.: DP 44. **Wym.:** 40 × 30,8. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Joannes [Giovanni] de Gregorio, archimandryta klasztoru Najświętszego Zbawiciela w Messynie, audytor spraw i praw Kamery Apostolskiej, sędzia Roty Rzymskiej. **M. i d. wyst.:** Rzym, 24 III 1779.

Dotyczy/dla kogo: Ogółu duchowieństwa [archidiec. gnieźn.].

Regest: Giovanni de Gregorio, archimandryta messyński, jako audytor Kamery Apostolskiej i sędzia Roty Rzymskiej potwierdza otrzymanie apelacji od orzeczenia generalnego oficjała archidiecezji gnieźnieńskiej, wniesionej przez Jana Palczyckiego, proboszcza kościołów parafialnych w Pątnowie i Żytniowie w archidiecezji gnieźnieńskiej, a także apelacji stron przeciwnych, tj. Jana Gutowskiego

⁴⁴ Katalog rękopisów BUW podaje błędną datę roczną. W opisie dokumentu: 1722, w treści zaś: 1772.

i Wawrzyńca Brodzkiego z Jakutowicz, na mocy którego to orzeczenia Jan Palczycki został pozbawiony beneficjów i urzędów, skierowany na dwa miesiące do bliżej nieokreślonego klasztoru ścisłej obserwancji *pro sumendo meliori spiritu* i zobowiązany do wynagrodzenia szkód ww. skarżącym (którzy zajęli jego dobra); zabrania sędziom kościelnym przeszkadzać apelującemu Janowi Palczyckiemu w administrowaniu parafiami w Pątnowie i Żytniowie oraz przynależnymi do nich dobrami i dochodami.

Podpisy: *Pro Leonardo Antonio Pace causarum Curiae, Camerae Apostolice Notario* [w zastępstwie] *Joannes Alexander Paleanus connotarius*.

Pieczęcie: Pieczęć odcisnięta przez papier na podkładzie z wosku czerwonego.

Uwagi: W prawym dolnym rogu numer kancelaryjny oraz dopisek: *Citatio cum Inhibit[ion]e vigore Appellationis*. Na odwrociu: sygn. d. – *Nro 35to*; zapiska – *Productum ex parte adversarii Commisione Skierniewiciis die 20 Julii* [17]80 r.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 64

Sygn. p.: DP 52. **Wym.:** 34 × 21. **Mat.:** Papier: formularz drukowany, wypełniony odręcznie. **Stan zach.:** Średni. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Antoni Norbert Narzyski, bp tyt. Evarum. **M. i d. wyst.:** Pułtusk, 23 II 1782.

Dotyczy/dla kogo: Teodora Wiesiołowskiego.

Regest: Świadcstwo święceń kapłańskich dla diakona diecezji płockiej Teodora Wiesiołowskiego na prezbitera, wystawione przez Antoniego Norberta Narzyskiego, biskupa tytularnego Evarum, sufragana i prepozyta pułtuskiego, infulata leszczyńskiego, kanonika metropolitalnego gnieźnieńskiego, opata koadiutora sulejowskiego, kawalera Orderu Świętego Stanisława [ostatni tytuł dopisany odręcznie].

Podpisy: 1) *Antonius episcopus Evarien[sis]* [Evaria, *Huwwarin], *Suffraganus Pultoviensis*. 2) *Stanisalus* [Stanisław] *Zaluski, eiusdem Illustrissimi Domini capellanus*.

Pieczęcie: Pieczęć wystawcy, nieczytelna, odcisnięta przez papier na podkładzie woskowym.

Uwagi: Na odwrociu: pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 65

Sygn. p.: DP 45. **Wym.:** 68 × 47. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Hugo Kołłątaj, kan. krak., rektor Szkoły Głównej Koronnej. **M. i d. wyst.:** Kraków, 5 II 1783.

Dotyczy/dla kogo: Szkoły Głównej Koronnej.

Regest: Hugo Kołłątaj, doktor teologii, kanonik krakowski [rektor Szkoły Głównej Koronnej, dziś Uniwersytetu Jagiellońskiego], wydaje ordynację ogólną dla Szkoły Głównej Koronnej, określającą status, obowiązki i prawa nauczycieli akademików oraz strukturę i podległości poszczególnych jednostek organizacyjnych Szkoły Głównej Koronnej, np. gimnazjów kolegiom, a kolegiów władzom najwyższemu uczelni, rozstrzygając kwestie nominacji nauczycieli w gimnazjach przez ich

dyrektorów, o mieszkaniach i warunkach pracy profesorów i innych pracowników, o zakazie publikacji dzieł akademików przez drukarzy bez zgody władz uczelni itp.

Podpisy: 1) *Hugo Kollątaj*. 2) *Joannes Śniadecki Scholae Principis Regni Secretarius* [sekr. Szkoły Głównej Koronnej].

Pieczęcie: Pieczęć wystawcy (nieczytelna) odcisnięta przez papier na podkładzie z wosku czerwonego.

Uwagi: Na odwrociu: przekreślona sygn. d. (prawdopodobnie Biblioteki Seminarium Warszawskiego) *Inw.* 134, napis *Warszawa. Szkoły*; pieczęć ADW i dwukrotnie odbita pieczęć AAD AW, a na niej pieczętka trójkąta.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg.:** Brak. **Lit.:** M. Chamcówna, *Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna 1786-1795*, Warszawa 1959; H. Lipska, K. Tatarowicz, *Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, t. VI, Kraków 1967; J. Ryś, *Komisja Edukacji Narodowej 1773-1794. Akademia Krakowska, Szkoła Główna Krakowska*, Warszawa 2018.

DP 66

Sygn. p.: DP 69. **Wym.:** 39 × 24. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Stanisław August Poniatowski, król pol., wielki książę litewski. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 18 II 1786.

Dotyczy/dla kogo: Carla Zanellego.

Regest: Stanisław August [Poniatowski], król polski, wielki książę litewski, nominuje doktora medycyny Carla Zanellego na medyka – doradcę królewskiego, zezwalając mu na korzystanie z wszystkich przywilejów i praw przysługujących lekarzom.

Podpisy: 1) *Stanislaus Augustus, Rex*. 2) *Kiciński Pius, Cubiculi S[acr]ae R[egi]ae M[aiesta]tis Secretarius*.

Pieczęcie: Pieczęć królewska odcisnięta przez papier na podkładzie z wosku czerwonego.

Uwagi: Brak.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 67

Sygn. p.: DP 66. **Wym.:** 22 × 13,6. **Mat.:** Papier. **Stan zach.:** Średni – lewy brzeg dokumentu uszkodzony, w dolnej partii dziura, liczne plamy. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Ercole Dandini, kan. bazyliki św. Piotra w Rzymie. **M. i d. wyst.:** Rzym, bazylika św. Piotra, 18 XI 1792.

Dotyczy (dla kogo): Potwierdzenia prawdziwości relikwii.

Regest: Ercole Dandini, kanonik bazyliki św. Piotra w Rzymie, poświadcza obecność w bazylice [św. Piotra] chusty jedwabnej koloru białego z obrazem Jezusa Chrystusa, będącej przedmiotem kultu, przymocowanej do drzewa Krzyża Świętego, oraz obecność włóczni Pańskiej. Kanonik Dandini poświadcza prawdziwość samych relikwii, autentyczność stwierdzających to dokumentów oraz kult, którym relikwie są otaczane przez lud.

Podpisy: *H. Dandini*.

Pieczęcie: Pieczęć lakowa czerwona.

Uwagi: Drukowany formularz wypełniony ręcznie; pieczęć ADW, na niej liczba 700.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 68

Sygn. p.: DP 58. **Wym.:** 39 × 23,5. **Stan zach.:** Dobry – ślady po zalaniu dokumentu. **Mat.:** Papier: formularz drukowany, wypełniony odręcznie. **Jęz.:** Łac. **Wystawca:** Kacper Kazimierz Cieciszowski, bp koadiutor kijowski i czernihowski, bp tyt. Tebasty. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 22 IX 1787.

Dotyczy/dla kogo: Teodora Wiesiołowskiego.

Regest: Kacper Cieciszowski, biskup koadiutor kijowski i czernihowski, biskup tytularny Tebasty, oficjał warszawski i prepozyt miechowski, wystawia zaświadczenie dla ks. Teodora Wiesiołowskiego o mianowaniu go subdiakonem katedry św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

Podpisy: 1) *Caspar Episcopus*. 2) *Bonifacius Stanisławski, capellanus*.

Pieczęcie: Pieczęć herbowa wystawcy, z h. Kolumna (Pierzchała), odcisnięta przez papier na podkładzie opłatkowym.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – 5 (ołówkiem); pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 69

Sygn. p.: DP 57. **Wym.:** 38 × 23,5. **Mat.:** Papier: formularz drukowany, wypełniony odręcznie. **Stan zach.:** Dobry – ślady po zalaniu. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Kacper Kazimierz Cieciszowski, bp koadiutor kijowski i czernihowski, bp tyt. Tebasty. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 22 XII 1787.

Dotyczy/dla kogo: Teodora Wiesiołowskiego.

Regest: Kacper Cieciszowski, biskup koadiutor kijowski i czernihowski, biskup tytularny Tebasty, oficjał warszawski i prepozyt miechowski, wystawia zaświadczenie dla ks. Teodora Wiesiołowskiego o mianowaniu go archidiakonem katedry św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

Podpisy: 1) *Gaspar Episcopus*. 2) *Bonifacius Stanisławski, eiusdem Illustrissimi Domini capellanus*.

Pieczęcie: Pieczęć herbowa wystawcy, z h. Kolumna (Pierzchała), odcisnięta przez papier na podkładzie opłatkowym.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – 6 (ołówkiem); pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 70

Sygn. p.: DP 46. **Wym.:** 43,5 × 31. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac. **Wystawca:** Pius VI, papież. **M. i d. wyst.:** Rzym, bazylika Matki Bożej Większej, 16 XI 1790.

Dotyczy/dla kogo: Michała Jerzego Poniatowskiego, abp. gnieźn., prymasa.

Regest: Odpis brewe papieża Piusa VI do prymasa i arcybiskupa diecezji gnieźnieńskiej Michała Jerzego [Poniatowskiego] w sprawie karności kościelnej we

wspólnotach zakonnych kanoników regularnych i kanoników laterańskich, premonstratensów (norbertanów) i in. w Łądzie, Mogilnie i Witowie.

Podpisy: *Card. Braschius de Honestis*.

Pieczęcie: Na odwrociu: ślad po pieczęci woskowej.

Uwagi: Zagniecenia wskutek złożenia dokumentu do ekspedycji; na odwrociu: adresat *Venerabili Fratri Michaeli Archie[pisco]po Gnesnen[si]*.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 71

Sygn. p.: DP 70. **Wym.:** 36 × 25. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac. **Wystawca:** Stanisław August Poniatowski, król pol., wielki książę litewski. **M. i d. wyst.:** Warszawa, 12 III 1794.

Dotyczy/dla kogo: Carla Zanellego.

Regest: Stanisław August [Poniatowski], król polski, wielki książę litewski, potwierdza dyplom nobilitacyjny urodzonego Carla Zanellego, konsyliarza królewskiego, wystawiony na podstawie konstytucji [sejmowej] z 1768 r.

Podpisy: 1) *Stanislaus Augustus Rex*. 2) *Ignatius Janiszewski S[acrae] R[egiae] M[ajesta]tis et Sigilli Minoris Regni Secretarius*.

Pieczęcie: Brak.

Uwagi: Na odwrociu: adnotacja w jęz. łac. o adresatach – podkanclerzym koronnym, biskupie chełmskim i lubelskim Wojciechu Leszczycu Skarszewskim i Kancelarii Królewskiej. Informacja o pieczęci: *Sigillatum, est in Actis*.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 72

Sygn. p.: DP 47. **Wym.:** 54 × 35,5. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac. **Wystawca:** Pius VII, papież. **M. i d. wyst.:** Rzym, bazylika Matki Bożej Większej, 21 XI 1801.

Dotyczy/dla kogo: Józefa Bończy Miaskowskiego, bp. warsz.

Regest: Odpis brewe papieża Piusa VII na ręce Józefa Bończy Miaskowskiego, biskupa warszawskiego, ustanawiającego na prośbę tegoż biskupa sędziów pro-synodalnych dla sądu apelacyjnego (trzeciej instancji) w diecezji warszawskiej w celu uniknięcia trudów długich podróży do Rzymu przez mieszkańców diecezji. Papież powołuje się na konstytucje soboru trydenckiego i dokumenty wydane przez papieża Benedykta XIV dnia 26 VIII 1741 r. Sędziami zostali: biskup warszawski, biskup tytularny Zenopolis, Jan Chrzyciel Albertrandi i kanonicy znani z wiedzy i kwalifikacji – ks. Szczepan Hołowczyc i ks. Wojciech Reptowski. Brewe powierza im uprawnienia należne Stolicy Apostolskiej w zakresie ekskomunikowania, nakładania interdyktów, suspendowania, ogłaszania sentencji wyroków i cenzury kościelnej oraz kar przewidzianych prawem kanonicznym. Te ostatnie miały być egzekwowane przez władzę świecką.

Podpisy: *Card. Braschius de Honestis*.

Pieczęcie: Na odwrociu: pieczęć poczty dyplomatycznej pruskiej, odcisnięta przez papier na podkładzie z laku czerwonego.

Uwagi: Na odwrociu: sygn. d. – 18vo; adresat *Venerabili Fratri Josepho Episcopo Varsaviensi* i tytułatura ministra-rezydenta pruskiego przy Państwie Kościelnym, Wilhelma von Uhdena, nie w pełni widoczne: *Ita est, Guillielmus Uhden [...]*mi Regis Borussonis, Minister Residens; pieczęć AAD AW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 73

Sygn. p.: DP 48. **Wym.:** 41,5,8 × 24,8. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Pius VII, papież. **M. i d. wyst.:** Rzym, 12 IV 1815.

Dotyczy/dla kogo: Ignacego Raczyńskiego, abp. gnieźn. i bp. pozn., administratora diec. warsz.

Regest: Uwierzytelniony odpis bulli Piusa VII do administratora diecezji warszawskiej [Ignacego Raczyńskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego i biskupa poznańskiego], uprawniającej go na czas jego posługi do ustanowienia na następne siedem lat przy znaczniejszych kościołach warszawskich i w diecezji warszawskiej mszy św. za zmarłych, dającej odpust duszom chrześcijańskim, odprawianej przez księży świeckich i zakonnych z różnych zgromadzeń. Bulla ta nie znosi innych wydanych przez Kancelarię Apostolską dokumentów w sprawie odpustów.

Podpisy: *Pro Domino Cardinale de Perro, Delegato Apostolico, G. Bernius* (w zastępstwie).

Pieczęcie: Na odwrociu: ślady pieczęci nadawcy odcisniętej w laku czerwonym.

Uwagi: Na odwrociu: dopisek *Ze zbioru „facultas pro dioec. Vars. (1806-75)” par. Rokitno, 6 VI 1975 r. ks. Wysocki, archivarius, określenie adresata w jęz. łac. i dopiski ołówkiem ręką archiwisty.*

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 74

Sygn. p.: DP 49. **Wym.:** 51 × 41,5. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Bardzo dobry. **Jęz.:** Pol.

Wystawca: Eustachy Sanguszko, marszałek szlachty guberni wołyńskiej i szlachecy deputaci powiatowi guberni wołyńskiej, w imieniu cara Aleksandra I. **M. i d. wyst.:** Żytomierz, 29 V 1820.

Dotyczy/dla kogo: Joachima, Augustyna i Grzegorza Jakubowskich.

Regest: Marszałek gubernialny [marszałek szlachecki guberski Eustachy Sanguszko] i deputowani szlachecy wystawiają braciom rodzonym: Joachimowi, Augustynowi i Grzegorzowi Jakubowskim h. Toporczyk [właściwie: Topór], synom Konrada, patent szlachecki nr 4197, mając za podstawę okazane przez Jakubowskich dnia 10 V 1819 r. dowody przynależności do stanu szlacheckiego i działając na mocy wydanego przez Katarzynę II dla szlachty przywileju z 21 IV 1785 r. Bracia Jakubowscy zostali wpisani do Księgi Szlacheckiej „Rodosłownej” Guberni Wołyńskiej.

Podpisy: 1) *Deputat Powiatu Włodzimierskiego Adam książę Koryatowicz Kurcewicz.* 2) *Deputat Powiatu Rówieńskiego Jan Wyszpolski.* 3) *Deputat Powiatu Nowogród[zko] Wołyńskiego Franciszek Kierski.* 4) *Deputat Żytomierskiego powiatu*

Nikodem Jeziorski. 5) Deputat Powiatu Dubieńskiego Wiktor Świętoldycz Kisiel. 6) Deputat Powiatu Łuckiego Joachim Kurnatowski. 7) Deputat Powiatu Kowel-skiego Walenty Sm[...]. 8) sekretarz i kawaler Głowacki.

Pieczęcie: Pieczęć Zgromadzenia Gubernialnego Szlacheckiego (nieczytelna) odcisnięta przez papier na podkładzie z wosku czerwonego.

Uwagi: Dokument barwnie iluminowany. Przedstawia tarczę herbu Topór II (z wyobrażeniem mniejszego topora w klejnocie) lub inną z odmian tego herbu. Symbole zorientowane inaczej niż w klasycznym herbie Topór, w lewą stronę heraldyczną. Na odwrociu: przyklejona karteczka z sygn. d. (prawdopodobnie Biblioteki Seminarium Warszawskiego) *Inw. 394* (liczba skreślona), dopisek *Dekret za Numer. 82im z d. 10 Maja 1819 R.*; dwukrotnie odbita pieczęć ADW.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 75

Sygn. p.: DP 62. **Wym.:** 40,5 × 14. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Pius IX, papież. **M. i d. wyst.:** Rzym, bazylika św. Piotra, 11 I 1870.

Dotyczy/dla kogo: Wyznaczonego tym aktem kapłana archidiecezji warszawskiej.

Regest: Brewe Piusa IX przyznające (na okres lat pięciu) władzę wyznaczonemu kapłanowi archidiecezji warszawskiej do udzielania odpustu zupełnego *in articulo mortis* w dzień św. Brygidy, a także święcenia krzyży i medalików odpustowych pod warunkiem, że ów kapłan jest dopuszczony do spowiadania wiernych.

Podpisy: 1) *Kard. Paracciani Clarelli*. 2) *F. Protici substitutus* [w zastępstwie ww.].

Pieczęcie: Pieczęć Rybaka, pontyfikalna, z legendą w otoku: PIVS. IX. PONT.(ifex) MAX.(imus), odbita w tuszu czerwonym.

Uwagi: Na odwrociu: pieczęć kancelaryjna Sekretariatu ds. Brewe Apostolskich.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

DP 76

Sygn. p.: DP 61. **Wym.:** 40,5 × 14. **Mat.:** Pergamin. **Stan zach.:** Dobry. **Jęz.:** Łac.

Wystawca: Pius IX, papież. **M. i d. wyst.:** Rzym, bazylika św. Piotra, 8 IV 1870.

Dotyczy/dla kogo: Wyznaczonego tym aktem kapłana archidiecezji warszawskiej.

Regest: Brewe Piusa IX przyznające (na okres lat pięciu) władzę wyznaczonemu kapłanowi archidiecezji warszawskiej do udzielania odpustu zupełnego *in articulo mortis* w dzień św. Brygidy, a także święcenia krzyży i medalików odpustowych pod warunkiem, że ów kapłan jest dopuszczony do spowiadania wiernych.

Podpisy: *pro domino cardinale Paracciani Clarelli*; *F. Protici substitutus* [w zastępstwie ww.].

Pieczęcie: Pieczęć Rybaka, pontyfikalna, z legendą w otoku: PIVS. IX. PONT.(ifex) MAX.(imus), odbita w tuszu czerwonym.

Uwagi: Na odwrociu: adresat – *Dilecto filio* [imię, nazwisko i stanowisko nieczytelne]; zapiska *3766 sperandio[?] Ł 7*; pieczęć kancelaryjna Sekretariatu ds. Brewe Apostolskich.

Kop.: Nieznane. **Wyd., Reg., Lit.:** Brak.

INDEKS OSOBOWY

- Adam, pleb. w Kaszowie – DP 4
 Albertrandi Jan Chrzyciel, bp sufr. warsz.,
 bp tyt. Zenopolis – DP 72
 Aleksander I Romanow, car Rosji – DP 73
 Alexander de Monte, zakonnik – DP 16
Andrzej Apostoł, św. – DP 9
 August II Wettyn, król pol., wielki książę
 litewski, elektor saski – DP 42
 August III Wettyn, król pol., wielki książę
 litewski, elektor saski – DP 54
Augustowska Józefa – DP 57
 Awedyk Michał, ks. – DP 44-47
- Bakowiecki-Makosiej Józef, unicki biskup
 włodzimiersko-brzeski – DP 39
 Bancke Alexius, ław. wroc. – DP 14
 Baranek Piotr, mieszcz. łow. – DP 12
 Bartłomiej, rektor par. w => Kościelcu –
 DP 9
 Baumgarte Petrus, ks. wroc. – DP 19
 Bąkowski Jan Ignacy, podkomorzy cheł-
 miński, starosta w Rogoźnie, sekr. kró-
 lewski – DP 40
 Becherer Andreas, ław. wroc. – DP 19
 Benedykt XIV, pap. – DP 53, 54, 72
 Berlynn Hans, ław. wroc. – DP 19
 Bernius G. – DP 73
 Bielawski Mikołaj, sędzia łow. – DP 12
 Bniński Andrzej, bp pozn. – DP 6, 10
 Bogusławski Jan Ścibor – DP 33
Borysiak Joanna – DP 62
 Boryszewski Andrzej, abp gnieźn. i pry-
 mas – DP 17
 Bottener Frantz, ław. wroc. – DP 19
 Braschi-Onesti Romoaldo, kardynał-diacon,
 szambelan Domu Papieskiego – DP 70,
 72
 Bremel Hanus, ław. wroc. – DP 14
 Brodzki Wawrzyniec z Jakutowicz – DP 63
 Brygida, św. – DP 75, 76
Brzeziński Wojciech Stanisław, sekr. kró-
 lewski – DP 41b
Buchowiecki Zygmunt Aleksy, pisarz ziem-
 ski grodzieński – DP 35, 36, 42
 [Bufalini Ventura], bp diec. Terni – DP 16
- Bukowski Piotr Teofil, prep. w Skwiernie-
 wicach – DP 24, 25
 Burszke Isaias, ław. wroc. – DP 14
Burzęski Antoni – DP 42
 Bużeński Spytko z Bużenina, kustosz
 gnieźn., kan. gnieźn., krak. i łow., kanc-
 lerz arcybiskupi – DP 22, 26
- Chamcówna Mirosława* – DP 65
 Charbicki Piotr, sędzia łącz. – DP 33
Chynczewska-Hennel Teresa – DP 59
 Cieciszowski Kacper Kazimierz, bp koadiu-
 tor kijowski i czernihowski, bp tyt. Te-
 basty, oficjał warsz. i prep. w Miecho-
 wie – DP 68, 69
 Colloredo Fabius de, abp Lukki – DP 50
 Czapska Marianna, kasztelanowa chełmiń-
 ska – DP 43
 Czartoryski Teodor, bp pozn. – DP 50
 Czyrka Wacław/Więclaw z Wołkowyska,
 not. publ. – DP 26
- Dandini Ercole, kan. bazyliki św. Piotra
 w Rzymie – DP 67
 Dominik Sędziwojowicz, dziek. warsz. – DP 3
Dowmunt Andrzej Jakub – DP 42
Duczałkowicz Maciej, dziek. szadkowski
 i proboszcz inowrocławski – DP 37
 Dunin Wolski Paweł z Woli Rzeszotkowej,
 podkanclerzy Król. Pol., kaszt. soch.,
 star. gost. – DP 27
Dzierzgowski – DP 13
 Dzierzgowski Mikołaj z Dzierzgowa,
 abp gnieźn. i prymas – DP 28
 D[...]ter Joseph – DP 57
- Faber Andreas, altarysta wroc. – DP 5
Fałęcki Marcin – DP 37
 Fidelis z Siegmaringen, św. – DP 52
- Garampi Giuseppe, abp tyt. Berytusu [*Bej-
 rutu], nuncjusz pap. – DP 59
Garulewicz Jakub, ks. – DP 9
 Garwaski Hieronim, kanclerz gnieźn. – DP
 28

- Gembicki Wawrzyniec, abp gnieźn. i prymas – DP 34
Gerhard Gerhardi, not. publ. – DP 16
Gliński Wojciech, bp sufr. płoc. – DP 60
Głowacki, sekr. – DP 74
Głowacki Jan Kanty, not. abpa gnieźn. – DP 53
Godlewski Stanisław – DP 42
Gorajski Wojciech, prep. pozn., regent kancelarii koronnej – DP 39
Gorasiński Stanisław, alumn seminarium duchownego w Warszawie – DP 40
Gregorio Giovanni de, archimandryta Messyny, audytor Kamery Apostolskiej, sędzia Roty Rzymskiej – DP 63
Greseling Niclas, ław. wroc. – DP 14
Groszkiewicz Andrzej Aleksander, pisarz bp. pozn. i konsystorza warsz. – DP 41a, 41b
Gruszczyński Bartłomiej, kaszt. kaliski, star. łow. – DP 12
Gruszczyński Jan, bp włocł., podkanclerzy Król. Pol., abp gnieźn. i prymas – DP 9, 12, 13, 17
Gutowski [Gudowski] Jan z Jakutowicz – DP 63

Hawnoldt Hanus, ław. wroc. – DP 14
Hlebionek Marcin – DP 1
Hołowczyc Szczepan, kan. warsz., abp warsz. – DP 60, 72
Hornig Pawł, ław. wroc. – DP 14

Jadwiga [Śląska], św. – DP 3
Jakub, rektor par. w Kościele – DP 9
Jakub Apostoł, św. – DP 13
Jakub Stanisławowicz z Kowalewic, not. publ. [tożsamy z dziek.?] – DP 7
Jakub z Kowalewic, dziek. łow. – DP 13
Jakub z Leszcza, wójt łącz. – DP 18
Jakub z Sienna, abp gnieźn. i prymas – DP 17
Jakubowski Augustyn – DP 74
Jakubowski Grzegorz – DP 74
Jakubowski Joachim – DP 74
Jakubowski Konrad – DP 74
Jan, rektor par. w Kościele – DP 9
Jan III Sobieski, król pol., wielki książę litewski – DP 41, 58
Jan Chrzyciel, św. – DP 3, 49, 60, 68, 69
Jan Kazimierz Waza, król pol., wielki książę litewski – DP 39-41
Jan Konradowicz z Lublina – DP 15
Jan z Grotkowa, kan. i oficjał łow. – DP 26
Jan z Kaszowa, chorąży sandomierski – DP 4
Jan z Pokrzywnicy – DP 18
Janiszewski Ignacy, sekr. Pieczęci Mniejszej – DP 71
Jankowski Konstanty, kan. kijowski, archidiak. kurzelowski – DP 30
Janowski Melchior, zastępca not. publ. przy pozn. kap. katedralnej – DP 51
Janusz I, książę maz. – DP 3
Jasnewski, kanclerz – DP 54
Jentsch Dawid, ław. wroc. – DP 14
Jeschke Andres, ław. wroc. – DP 19
Jezierski Stanisław Rajmund, bp Bakowa i obu Mołdawii – DP 52
Jeziorski Nikodem, deputat pow. żytomierskiego – DP 74
Józef, św. – DP 60
Jundziłł Krzysztof Wiktoryn, sędzia ziem. grodzieński – DP 35, 36, 42

Kalamajska-Saeed Maria – DP 35, 36, 38, 42
Kamieniecki Jan z Kamieńca, star. bełski – DP 15
Karnkowski Stanisław, abp gnieźn. i prymas – DP 31
Karski Stanisław, wójt w Sierakowicach – DP 43
Karwasińska Jadwiga – DP 6
Katarzyna, św. – DP 18
Katarzyna II, caryca – DP 73
Kazimierz I, książę maz. – DP 2
Kiciński Pius, sekr. Gabinetu Królewskiego – DP 66
Kierdej Władysław, sekr. królewski – DP 35
Kierski Franciszek, deputat pow. nowogrodzko-wołyńskiego – DP 74
Kisny Cyprian – DP 42
Klemens, bp płoc. – DP 2
Klemens XII, pap. – DP 49
Klemens XIV, pap. – DP 59, 60, 62
Kobielski Franciszek, bp tyt. Antinoopolis, sufr. i archidiakon włocł., prep. krak., dziek. warsz. – DP 45, 46

- Kobrzyński K.*, bibliotekarz Seminarium Warszawskiego – DP 40, 58
Kolir Greger, ław. wroc. – DP 14
Kołłątaj Hugo, rektor Szkoły Głównej Kor., kan. krak. – DP 65
Kołodzki Aleksander Filip, prep. gnieźn. – DP 43
Komorowski Adam, abp elekt gnieźn. – DP 53
Konieczpolski Aleksander – DP 37
Konieczpolski Jan, kaszt. sieradzki – DP 37
Koryatowicz Kurcewicz Adam, książę, deputat pow. włodzimierskiego – DP 74
Kosicki z Zakrzewa Paweł, kan. kurzelowski – DP 48
Kosiński Edward – DP 58
Kossowscy – DP 58
Kot Wincenty, abp gnieźn. i prymas – DP 7, 17
Kowalska-Pietrzak Anna – DP 1
Kozerska Helena – DP 62
Krasicki Ignacy, abp elekt gnieźn. – DP 53
Krasiński Stanisław, scholastyk gnieźn. – DP 29
Krasnodębski Jan, łowczy podlaski, deputat Trybunału Koronnego – DP 58
Krasnodębski Samuel, pisarz ziemski drohicki – DP 58
Kreni Karol, kan. płoc. i warsz., sędzia zastępczy bp. poznań. – DP 52
Kunicki Michał, bp tyt. Arsinoe, bp sufr. i archidiakon krak., kustosz sandomierski – DP 44, 47
Kuraś Stanisław – DP 4
Kurnatowski Joachim, deputat pow. łuckiego – DP 74
Kwiatkowski Władysław – DP 17, 41
Landini Nicolaus Angelo Maria, bp tyt. Porfirejonu, prefekt apostolski, asystent pap. – DP 57
Laskowski Wojciech, sekr. królewski – DP 39
Lebe Mathis, ław. wroc. – DP 14
Leonard, św. – DP 26
Lewbel Nicolaus, magister, ław. wroc. – DP 19
Librowski Stanisław – DP 7, 8, 13, 17, 18, 21-23, 26, 28, 29, 33
Lipska Helena – DP 65
Lipski Jan Aleksander, bp krak. – DP 45-47
Lublin Michał, kan. łow. – DP 17
Lubomirski Jan Tadeusz – DP 2
Lynke Paulus, pisarz miejski wroc. – DP 5, 14, 19
Łaski Jan, abp gnieźn. i prymas – DP 18, 21-26, 31
Łazarz, mansonarz w Skwierniewicach – DP 24
Łubieński Maciej, abp gnieźn. i prymas – DP 37
Łubieński Władysław Aleksander z Łubnej, abp gnieźn. i prymas – DP 55, 56
Łukasz, kmieć z Kaszowa – DP 4
Maciejowski Bernard, abp gnieźn., prymas i kard. – DP 32
Mamczak-Gładkowska Irena – DP 1
Maciej, pleb. w Bełzie – DP 15
Maciej Michałowicz, kmieć z Kaszowa – DP 4
Maciej ze Starej Łomży, bp chełmski – DP 15
Majchrowicz Stefan, sekr. królewski – DP 41b
Małgorzata, matka Pawła z Jasieńca – DP 10
Marcin, św. – DP 18, 29, 53
Maria Magdalena, św. – DP 14
Matliński Jan Kanty, kan. łącz. – DP 60
Meinhard z Kwerfurtu, mistrz pruski zakonu krzyżackiego – DP 1
Miaskowski Józef Bończa, bp warsz. – DP 72
Mietz Andrzej – DP 1
Mikołaj, rektor par. w Kościelcu – DP 9
Mikołaj z Kielkowiec, prep. łow. – DP 10
Mikołaj z Kutna, stolnik i star. gost. – DP 10
Mikołaj z Lubrańca, wda kaliski – DP 18
Mikołaj z Mysłakowic, wik. wieczysty łow. – DP 26
Mikulski Krzysztof – DP 40
Mlicki Jan, kan. gnieźn. i płoc., prep. gnieźn., archidiakon uniejowski – DP 37, 55, 56
Moczydłowski – DP 41b
Morzycki Antoni, kolator par. w Ostrowie – DP 9
Mściśław, rektor par. w Ostrowie – DP 9

- Mściwy Mikołaj z Wierchowiska, bp tyt. Athyry, bp sufr. gnieźn. – DP 20
- Naruszewicz Stanisław, referendarz i pisarz W. Ks. Lit. – DP 36
- Narzynski Antoni Norbert, bp sufr. płoc., bp tyt. Evarii, prep. pułtusi – DP 63
- Neri Filip, św. – DP 50
- Niklaszowa, mieszcz. łow. – DP 12
- Nowicki Teodor Józef, sekr. bp. poz. Teodora Czartoryskiego – DP 51
- Okęcki Antoni Onufry, bp poz., kanclerz wielki kor. – DP 58
- Oleśnicki Zbigniew, abp gnieźn. i prymas – DP 13
- Onorhoff Reynerus Reyneri, not. publ. – DP 16
- Opański Edward – DP 33
- Oporowicz Adam Kazimierz Szymonowicz, not. publ. – DP 37
- Oporowski Bogusław, wda inowrocławski – DP 9
- Oporowski Władysław, bp włoc. – DP 9
- Orłowski Mateusz, archidiak. kurzelowski – DP 4, 30
- Pace Leonardo Antonio, not. Kamery Apostolskiej – DP 63
- Pakulski Jan – DP 1
- Palczycki Jan, pleb. w Pątnowie i Żytnowie – DP 63
- Paleanus Alexander Joannes – DP 63
- Paracciani Clarelli Nicola, kard., bp Frascati, archiprezbiter bazyliki św. Piotra w Rzymie, sekr. Sekretariatu ds. Brewe Apostolskich – DP 75, 76
- Paulus Nicolai de Hotczinplocz (niem. Hotzenplotz, czes. Osoblaha, pol. Osoblaga w ziemi opawskiej, Korona Czeska) – DP 5
- Paweł z Jasiénca – DP 10
- Paweł z Kawieczyna, wik. wieczysty łow. – DP 26
- Perro de, kardynał – DP 73
- Piekosiński Franciszek – DP 1
- Piotr, dziek. łącz. – DP 1
- Piotr, św. – DP 67, 75, 76
- Piotr (Petrus), audytor pap. – DP 16
- Piotr (Petrus), not. publ. – DP 16
- Piotr Piotrowicz z Łęgu, not. publ. – DP 9
- Piotr z Górki, wik. biskupi i kan. chełmski – DP 15
- Piotr z Urzędowa, altarysta i penitencjarz łow. – DP 18
- Piskurewicz Ewa – DP 62
- Pius II, pap. – DP 8
- Pius VI, pap. – DP 70
- Pius VII, pap. – DP 72, 73
- Pius IX, pap. – DP 75, 76
- Pociej Michał, unicki bp włodzimiersko-brzeski – DP 39
- Podoski Gabriel, abp gnieźn. i prymas – DP 58
- Pokora Piotr – DP 55
- Poniatowski Michał Jerzy, abp gnieźn. i prymas – DP 60, 70
- Poniatowski Stanisław August, król pol., wielki książę litewski – DP 58, 59, 66, 71
- Ponurczyński L., kan. warsz. – DP 41c, 41d
- Popław Caspar, ław. wroc. – DP 14
- Porta Mikołaj (Nicolaus) – DP 53
- Poseua Paulus, mieszcz. wroc. – DP 5
- Potocki z Potoka Teodor, abp gnieźn. i prymas – DP 43, 48
- Prokop Krzysztof R. – DP 15, 20, 33, 39, 52
- Protici F. – DP 75, 76
- Pruszkiewicz Kazimierz, wik. generalny warsz. – DP 41c
- Przeracki Mateusz, pleb. w Odrowążu – DP 30
- Pstrokoński Maciej, bp przemyski – DP 33
- Puczniewski Mikołaj – DP 18
- Puraije Franciszek (Francisco) – DP 53
- Rachuba Andrzej – DP 35, 36, 42
- Raczyński Ignacy, abp gnieźn., bp poz., administrator diec. warsz. – DP 73
- Rafański Jan, podpisek ziemski brzeski i kruszwicki – DP 9
- Reptowski Wojciech, kan. warsz. – DP 72
- Riaucour Ludwik Ignacy de, bp tyt. Ptolemaidy – DP 61
- Riganti Jan Baptysta (Joannes Baptista), datariusz pap. – DP 53
- Rinelli Filip (Philippus), not. pap. – DP 53
- Rokossowski Piotr, prep. poz. – DP 51

Rothe Jacob, ław. wroc. – DP 19
Rybiński K., dworzanin pokojowy króla
 Augusta II – DP 42

Ryczywolski Józef, not. publ. – DP 55

Rydziński Józef – DP 56

Ryś Jan – DP 65

Salina Anna – DP 2, 3

Sanguszko Eustachy, marszałek szlachecki
 guberni wołyńskiej – DP 74

Santis Gaspar de, sekr. – DP 62

Sapieha Kazimierz Leon, podkanclerzy
 W. Ks. Lit. – DP 38

Sapieha Paweł Jan, podstoli litewski – DP 38

Sarnowski Świętosław, kanclerz gnieźn. –
 DP 32

Semkowicz Władysław – DP 1

Serra Nicolaus, abp tyt. Mityleny, nuncjusz
 pap. – DP 54

Seyfridynne (Seifridynne, Seyfridtginne)
 Margareta, mieszcz. wroc. – DP 5, 14,
 19

Sforza-Cesarini de Bobadilla Cabrera Ga-
 etano, książę, urzędnik Kurii Rzym-
 skiej – DP 62

Siemowit III, książę maz. – DP 2

Sierzechowski Stanisław, kan. gnieźn., pleb.
 w Rawie i poborca w Łęgonicach – DP
 23, 26

Sikorski Mikołaj, sekr. wielki kor. – DP 58

Skarszewski Wojciech, bp chełmski, pod-
 kanclerzy kor. – DP 71

Skorzyński Walenty, deputat pow. kowel-
 skiego – DP 74

Skotnicki Jan ze Skotnik – DP 18

Skupieński Krzysztof – DP 1

Słodkowicz S., not. publ. – DP 42

Smagacz Arkadiusz – DP 59

Sołtyk Kajetan, kan. łow. – DP 48

Sprowski Jan, abp gnieźn. i prymas – DP 8

Stanisław, pleb. w Dmosinie – DP 7

Stanisław, pleb. w Piątku i altarysta łow. –
 DP 13

Stanisław, św. – DP 49, 60, 64

Stanisław z Krzczonowa, dziek. i oficjał
 chełmski – DP 15

Stanisław z Lipowca, kanclerz gnieźn. –
 DP 22-24

Stanisław z Młynów, kan. gnieźn. – DP 11

Stanisławski Bonifacy, kapelan – DP 68, 69

Starościński Joachim, not. publ. – DP 30

Strzępiński Tomasz, bp krak. – DP 8

Stummer Wanda – DP 62

Sulkowska-Kuraś Irena – DP 4

Susza Jakub, unicki biskup chełmski – DP 39

Sykstus IV, pap. – DP 11

Szaniawski Konstanty Felicjan, bp krak. –
 DP 44

Szczawiński Kasper, chorąży gost. – DP 27

Szembek Jan Sebastian, star. biecki – DP 41b

Szyborski Wiktor – DP 6

Śniadecki Jan, sekr. Szkoły Głównej Kor. –
 DP 65

Świętołdycz Kisiel Wiktor, deputat pow.
 dubieńskiego – DP 74

Świętosław z Wrzącej, archidiak. i wik.
 do spraw duchowych i wik. generalny
 włoc. – DP 9

Tarnowski Jan, abp gnieźn. i prymas – DP 33

Tarnowski Marcin, wojski łącz. – DP 33

Tarnowski Piotr, prep. włoc. – DP 33

Tatarowicz Kazimiera – DP 65

Temritz Alexander, ław. wroc. – DP 14

Tirolesi Joseph, komes pałacu laterańskiego
 w Rzymie – DP 5

Tołłoczko W. – DP 35

Tomasz, bp płoc. – DP 1

Trąba Mikołaj, abp gnieźn. – DP 4

Trojden, książę maz. – DP 2

Tryzna Gedeon Michał, podskarbi wielki
 litewski – DP 38

Tryzna Marcyan, referendarz i pisarz
 W. Ks. Lit. – DP 35

Trzebicki Andrzej, bp przemyski, prep. płoc.,
 opat czerwiński – DP 39

Tymiński Jan Kazimierz, podsędek ziemski
 grodzieński – DP 35, 36, 42

Tymonowski Wojciech, dziek. w Przytyku,
 pleb. w Błotnicy – DP 4

Tyszkiewicz Jerzy, bp wileński – DP 38

Uchański Jakub, abp gnieźn. i prymas – DP 29

Uhden Wilhelm, minister-rezydent Królestwa
 Prus przy Państwie Kościelnym –
 DP 72

- Uthman Niclas młodszy, ław. wroc. – DP 19
Uthman Niclas starszy, ław. wroc. – DP 19
- Veldener Hanus, ław. wroc. – DP 14
Vogel Leonhart, ław. wroc. – DP 19
- Walenty z Lutomińska, rektor kaplicy
w pałacu arcybiskupim w Skwiernie-
wicach – DP 34
Wanysacker Dries – DP 59
Wasicius Andrzej, pisarz kap. gnieźn. – DP
49
- Wawrzyniec, mansjonarz w Skwiernie-
wiczach – DP 24
Wawrzyniec Świętosławowicz z Powidza,
not. publ. – DP 18
Weiss Anzelm – DP 1
Werner, bp chełmiński – DP 1
Wielicki Jan Nepomucen – DP 41c
Wierzbowski Stefan, bp poznań. – DP 41
Wiesiołowska Aleksandra z Sobieszyna –
DP 35
Wiesiołowski Krzysztof, marszałek wielki
litewski – DP 35
Wiesiołowski Teodor, duchowny diec.
płoc. – DP 64, 68, 69
Wihert Jan, protonot. pap. – DP 62
Wincenty z Leszcza, wójt łącz. – DP 18
Wincenty z Osiećnych [*Osiecin?] – DP 9
- Wisław, bp włoc. – DP 1
Wiszowata-Walczak Katarzyna – DP 59
Wiśniewski Jan – DP 4
Władysław IV Waza, król pol., wielki książę
litewski – DP 35, 36
Wojciech, św. – DP 55, 56
Wolski W., kameduła – DP 61
Woronowicz Jan, not. publ. – DP 38
Wójcikowicz Paweł, kustosz kurzelowski –
DP 4, 30
Wysocki Antoni, archidakon kurzelowski –
DP 49
Wysocki Jan – DP 3, 61, 73
Wysz Mikołaj – DP 15
Wyszpolski Jan, deputat pow. rówieńskiego
– DP 74
- Załuski Stanisław, kapelan – DP 64
Zamoyski Jan, abp lwowski – DP 33
Zanelli Carlo, dr med., lekarz królewski –
DP 66, 71
Zirszdorff Cristoff, ław. wroc. – DP 19
Z[we]ssel Leonhart, ław. wroc. – DP 19
- Żerek-Kleszcz Hanka* – DP 33
Żórawski Krzysztof, kan. warmiński, sędzia
generalny diec. płoc. – DP 60
Żurawski Piotr, pleb. w Jazgarzewie – DP 50

INDEKS GEOGRAFICZNY

Skróty nazw województw i powiatów

bck – biecki
 bkj – brzesko-kujawski
 bla – bialski
 bln – błoński
 brz – brzeziński
 chc – chęciński
 chl – chełmiński
 czr – czerski
 drh – drohicki
 gbn – gąbiński
 gos – gostyniński
 grd – grodzieński
 gzn – gnieźnieński
 inw – inowrocławski
 kam – kamieniecki
 kls – kaliski
 knn – koniński
 krk – krakowski
 kss – ksiąski
 lcz – łączycki
 lub – lubelski
 luk – łukowski

nur – nurski
 opc – opoczyński
 pdl – podlaski
 plc – płocki
 prs – proszowski
 ptr – piotrkowski
 pzd – pyzdrowski
 raw – rawski
 rdm – radomski
 sch – sochaczewski
 scn – sąchocki
 ser – serocki
 snd – sandomierski
 srd – sieradzki
 stz – stężycki
 szd – szadkowski
 szr – szreński
 tar – tarczyński
 urz – urzędowski
 wln – wieluński
 wrs – warszawski

Antinoopolis, m., ośrodek biskupstwa tyt.
 [*Sheikh Ibada], Egipt, Imperium
 Osmańskie – DP 45, 46

Arsinoe [*Suez], m., ośrodek biskupstwa
 tyt., Egipt, Imperium Osmańskie – DP
 44, 47

Athyra, starożytne m. w Tracji, Imperium
 Rzymskie, później ośrodek biskupstwa
 tyt. – DP 20

Baków [*Bacău], m., Gospodarstwo Moł-
 dawskie – DP 52

Berytus [*Bejrut], m., ośrodek biskupstwa
 tyt., Trypolis Syryjski [= Liban], Impe-
 rium Osmańskie – DP 59

Białaczów, m., snd, opc – DP 49

Biecz, m., krk, bck – DP 41b

Blizin [*Bliżyn], snd, opc – DP 30

Błotnica, snd, rdm – DP 4

Boczki, raw, gbn – DP 28

Boguszyce, lcz, lcz – DP 18

Brudaki, lcz, brz – DP 33

Budziszowice [w XVI w. Rostki-Budziszy-
 no, *Rostki Wielkie], maz, nur – DP 2

Bzura, rz., lewy dopływ Wisły – DP 55

Czersk, m., maz, czr – DP 3

Czerwińsk, m., maz, scn – DP 2

Ćmieszewo [*Ćmiszew], raw, gbn – DP 10

Dąbrowy [*Dąbrowa Rusiecka?], srd, srd –
 DP 37

Dmosino [*Dmosin], raw, raw – DP 7

Evaria [*Huwwarin], m., ośrodek biskup-
 stwa tyt., Syria, Imperium Osmańskie –
 DP 64

Głusków [*Głosków], maz, tar – DP 51
Gniezno, m., kls, gzn – DP 11, 12, 17, 21-24, 30, 48, 62, 69
Goleńska [*Goleńsko], raw, gbn – DP 29
Gołkowska Wola [*Wola Gołkowska], maz, tar – DP 51
Gołków, maz, tar – DP 51
Gosań, snd, opc – DP 30
Gostynin, m., raw, gos – DP 10, 27
Gozd [*Gózd], raw, raw – DP 7
Górka, miejscowość niezident. – DP 15
Grodno, m., woj. trockie, pow. grodzieński, W. Ks. Lit. – DP 35, 36, 38, 42
Grotkowo, miejscowość niezident. – DP 26
Gulin [*Gulinek], snd, rdm – DP 4

Horodło, m., woj. bełskie, pow. horodelski – DP 15
Hospodarstwo Mołdawii – DP 52
Hotzenplotz [w źr. Hotczinplotz] => Oso-
blaha
*Huwwarin => Evaria

Inowrocław – DP 37

Jabłonna Lacka, m., pdl, drh – DP 58
Jakutowicze, miejscowość niezident. – DP 63
Janikowo, inw, inw – DP 9
Jankowice, snd, rdm – DP 4
Jasieniec, raw, gbn – DP 10
Jastrzębice, srd, srd – DP 37
Jazgarzewo [*Jazgarzew], maz, czr – DP 50
Jeżów [źródło: Giezow], snd, opc – DP 49

Kały [*Kały-Szatkowizna, cz. wsi Antoni-
nów], maz, tar – DP 51
Kamieniec, zamek na granicy wsi Korczyzna
i Odrzykoń, woj. ruskie, z. sanocka –
DP 15
Kamion [*Kamionek, cz. dzielnicy Praga-
-Południe w Warszawie], maz, wrs –
DP 2
Kapinos [*Kampinos], m., raw, sch – DP 41b
Karmnik, staw we wsi => Goleńska – DP 29
Karsznice, raw, gbn – DP 48
*Kaszewska Wola => Wola Kaszowska
Kaszów, snd, rdm – DP 4

Kiełpina, mokradła w pobliżu wsi => Go-
leńska – DP 29
Kijów, m., Ukraina, Cesarstwo Rosyjskie –
DP 30, 68-69
Klewań, m., woj. wołyńskie, pow. łucki –
DP 51
Kock, m., lub, łuk – DP 52
Kościelec, inw, inw – DP 9
Kozłów [*Kozłów Biskupi], raw, sch – DP 10
Kraków, m., krk, prs – DP 11, 32, 65
Krcikowice (*Krzykowice) lcz, brz – DP 33
Krynki, m., woj. trockie, pow. grodzień-
ski – DP 36
Krzczonów, lub, lub – DP 15
*Krzykowice => Krcikowice
Kurzelów, m., sdn, chc – DP 4, 30
Kutno, m., raw, gos – DP 10
Kuźnica Rusiecka [*Kuźnica], srd, srd –
DP 37

Łąd, kls, knn – DP 70
Leszcze, lcz, lcz – DP 18
Lipowiec [*Lipowiec Kościelny], plc, szr –
DP 22-24
Lublin, m., lub, lub – DP 15
Lubraniec, m., bkj, bkj – DP 18
Lukka, m., Wielkie Księstwo Toskanii – DP 50
Lutomiersko [*Lutomiersk], srd, szd – DP 34

Łasko (*Łask), m., srd, szd – DP 21, 25, 26
Łęczycza, m., lcz, lcz – DP 18
Łęg, miejscowość niezident. – DP 9
Łęgonice, raw, bla – DP 23
Łowicz, m., raw, sch – DP 7, 8, 10, 12, 13, 17, 18, 23, 26, 28, 29, 31-33, 48, 55, 56, 63

Maków, raw, raw – DP 56
Małszyce, raw, gbn – DP 13
Messyna, m., Królestwo Sycylii – DP 63
Miedzwno [*Miedzna Murowana], snd, opc – DP 49
Miedzwno Wielkie [*Miedzna Drewniana], snd, opc – DP 49
Mitylena [Mitilini], m. na greckiej wyspie o tej samej nazwie, ośrodek biskupstwa tyt., Imperium Osmańskie – DP 54

Młyny, kls, pzd – DP 11
 Mogilno, m., kls, gzn – DP 70
 Mokra, w., raw, raw – DP 32
 Mołdawia => Gospodarstwo Mołdawii

Nawodzice, snd, snd – DP 49
 Niekłań Mały, snd, opc – DP 30
 Niekłań Wielki, snd, opc – DP 30

Odrawąż, snd, opc – DP 30
 Odrawążek, snd, opc – DP 30
 Orzechów [*Orzechow], chl, chl – DP 1
 Osiężne [w źr. Osszanczne, *Osięciny?],
 bkj, bkj – DP 9
 Osoblaha [w źr. Hotczinplocz], Księstwo
 Opolskie, Królestwo Czeskie – DP 5
 Ossa, snd, opc – DP 49
 Ostrów [*cz. Janikowa], inw, inw – DP 9

Pamiętna, raw, raw – DP 24, 25
 Parczów, snd, opc – DP 49
 Pątnów, srd, wln – DP 63
 Piątek, m., lcz, lcz – DP 13, 18
 Płock, m., plc, plc – DP 59
 Płyćwia, raw, raw – DP 13
 *Podczasza Wola => Wola [Rzeszotkowa]
 Pokrzywnica, lcz, lcz – DP 18
 Porfirejon, starożytne m. w Fenicji, Impe-
 rium Rzymskie, później ośrodek biskup-
 stwa tyt. – DP 57
 Potok [*Potok Wielki], krk, kss – DP 43, 48
 Powidz, m., kls, gzn – DP 18
 Przytyk, m., snd, rdm – DP 4
 Ptolemaida, starożytne m. w Libii, Imperium
 Rzymskie, później ośrodek biskupstwa
 tyt. – DP 61

Puczniewo, lcz, lcz – DP 18
 Pułtusk, m., maz, ser – DP 64

Radomierza [*Radomka], rz., lewy dopływ
 Wisły – DP 4
 *Radwan => Redwan
 Rawa [*Rawa Mazowiecka], m., raw, raw –
 DP 23
 Redwan [*Radwan], snd, opc – DP 49
 *Restarzew Poduchowny => Rzestaszew
 Rokitno, maz, bln – DP 73
 *Rostki Wielkie => Budziszowice – DP 2
 Rusiec, srd, srd – DP 37

Rzestaszów [*Restarzew Poduchowny,
 cz. wsi Restarzew Cmentarny], srd,
 srd – DP 37

Rzym, m., Państwo Kościelne – DP 11, 16,
 53, 57, 59-63, 67, 70, 72, 73, 75, 76

Sędów, snd, opc – DP 49
 *Sheikh Ibada => Antinoopolis
 Sigmaringen, m., Hohenzollern-Sigmarin-
 gen, Cesarstwo Niemieckie – DP 51
 Sieczkowice [wcześniej Skryte?, *cz. Jani-
 kowa], inw, inw – DP 9
 Sierakowice, raw, raw – DP 42
 Sierzchów, raw, sch – DP 21
 Skierniewice => Skwierniewice
 Skotniki, lcz, lcz – DP 18
 *Skronina => Stronina
 Skryte [później => Sieczkowice?], inw,
 inw – DP 9

Skwierniewice [*Skierniewice], m., raw,
 raw – DP 24-26, 31, 34, 37, 55, 56, 63
 Sobień, snd, opc – DP 49
 Sobieszyn, snd, stz – DP 35
 Stanisławów, m., maz, wrs – DP 60
 *Straszowa Wola => Wola
 Stronina [*Skronina], snd, opc – DP 49
 *Suez => Arsinoe
 *Suków => Sułków
 Suligostów [*Sulgostów], snd, rdm – DP 49
 Sułków [*Suków], snd, rdm – DP 4
 Suserz, raw, gos – DP 27
 Szadek, m., srd, szd – DP 40

Święta [*cz. wsi Święte Laski lub Święte
 Nowaki], raw, raw – DP 22

Targowe [*ul. Targowa w dzielnicy Praga-
 -Północ w Warszawie], maz., wrs. – DP 2
 *Tarnowska Wola – Wola Tarnowska
 Tatarka, strumień, dopływ Radomierzy –
 DP 4
 Tebasta [*Tibissa], m. w północnej Afry-
 ce, ośrodek biskupstwa tyt., Imperium
 Osmańskie – DP 68, 69
 Terni, m., Umbria, Państwo Kościelne – DP
 16
 Tibissa => Tebasta
 Toporowo [*Toporów], srd, wln – DP 37
 Toruń, m., chl, chl – DP 1

- Uniejów, m., srd, szd – DP 7
Urzędów, m., lub, urz – DP 18
- Warszawa, m., maz, wrs – DP 3, 6, 35, 38-40, 43, 48, 51, 52, 54, 57, 58, 61, 65, 66, 68, 69, 71-73, 75, 76
- Wąglany, snd, opc – DP 49
Węgierce, inw, inw – DP 9
Wicie, raw, gbn – DP 22
Wielowieś, snd, snd – DP 52
Wieluń, m., srd, wln – DP 62
Wilno, m., woj. i pow. wileński, W. Ks. Lit. – DP 61
Witów, srd, ptr – DP 70
Włocławek, m., bkj, bkj – DP 9
Wola [Odrawąska?, *Wólka Plebańska], snd, opc – DP 30
Wola [Rzeszotkowa, *Podczasza Wola], snd, rdm – DP 27
Wola [*Straszowa Wola], snd, opc – DP 49
*Wola Gołkowska => Gołkowska Wola
Wola Kaszowska [*Kaszewska Wola], snd, rdm – DP 4
Wola Słonkowska [*Wola Pacyńska], raw, gbn – DP 27
Wola Tarnowska (Małecka) [*Tarnowska Wola], lcz, brz – DP 33
Wola Więzowa [*Wola Wiązowa], srd, srd – DP 37
- Wrocław, m., Księstwo Wrocławskie, Korona Czeska – DP 5, 14, 19
Wrząca [*Wrząca Wielka], srd, srd – DP 9
Wysokinin [*Wysokin], snd, opc – DP 48
Wyszkowo [*Wyszków], m., maz, kam – DP 2
- Zachłódzice [*cz. wsi Górki Łubnickie], lcz, lcz – DP 18
Zakrzew, miejscowość niezident. – DP 48
Zakrzów, snd, opc – DP 49
Zapady, raw, raw – DP 34
Zawierzb, wysepka na Bzurze – DP 55
Zbrzyzie [*Zbrzyż], woj. podolskie, pow. kamieniecki – DP 52
Zembowa, młyn koło Zduńskiej Woli, srd, szd – DP 28
Zenopolis, ośrodek biskupstwa tyt., Turcja, Imperium Osmańskie – DP 72
Ziąbki, raw, sch – DP 21
- Żelazowice, snd, opc – DP 49
Żuków [*Żuków Stary], woj. wołyńskie, pow. łucki – DP 51
Żytniów, srd, wln – DP 63
Żytomierz, m., woj. kijowskie, pow. żytomierski – DP 74

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

- Kraków, Biblioteka Czartoryskich, Teki Naruszewicza, t. 4.
Kraków, Biblioteka Jagiellońska, rps 6923 IV, 6945 II, 6946 II, 6947 II, 6948 II.
Łowicz, Archiwum Diecezjalne, *Iura et privilegia R. Capituli Lovicensis. Liber privilegiorum*.
Pelplin, Archiwum Diecezjalne, tzw. *Transumpt Mauriciusa* z 1773 r.
Poznań, Archiwum Archidiecezjalne, *Liber privilegiorum H*.
Warszawa, Archiwum Archidiecezjalne, *Zbiór aktów i dokumentów dotyczących kolegiaty łowieckiej (1433-1749)*, rps 973.
Warszawa, Archiwum Główne Akt Dawnych, *Księgi grodzkie kruszwickie*, t. 23.

Źródła drukowane

- Acta ecclesiae collegiatae Varsoviensis*, wyd. B. Ulanowski, w: *Archiwum Komisji Prawniczej PAU*, t. 6, Kraków 1897-1926, s. 1-90.
Acta iudiciorum ecclesiasticorum dioecesum Gnesnensis et Poznaniensis (1403-1530): Acta iudicii ecclesiastici Warsoviensis, wyd. B. Ulanowski, w: *Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta*, cz. 2 (*Monumenta Medii Aevi Historica*, t. 16/2), Kraków 1902, s. 873-898.
Bullarii Romani continuatio summorum pontificum Clementis XIII, Clementis XIV, Pii VI, Pii VII, Leonis XII, Pii VIII [et Gregorii XVI]: constitutiones, literas in forma brevis, epistolas ad principes viros et alios atque allocutiones complectens / quas collegit Andreas Advocatus Barbèri; additis summariis, adnotationibus, indicibus opera et studio Comitissae Alexandri Spetia [t. 1-5] [et] Rainaldi Segreti [t. 6-19], vol. 10, Romae 1849; vol. 14, Romae 1849; vol. 15, Romae 1853.
Codex Diplomaticus et Commemorationum Masoviae Generalis (Zbiór ogólny przywilejów i spominków mazowieckich), wyd. J.K. Kochanowski, t. 1, Warszawa 1919.
Codex Ecclesiae Polonae ex constitutionibus Apostolicis praesertim pro regno Poloniae editis, nec non Consiliorum provincialium ac Synodorum dioecesanarum tum antiquioribus tum modo adiectis ordinationibus compositus, [oprac. K. Żórawski], opublikowany pt. *Decretales Summorum Pontificum pro Regno Poloniae et constitutiones synodorum provincialium et dioecesanarum Regni eiusdem ad summam collectae cum adnotationibus, declarationibus et additionibus ex historia, iure ecclesiastico universali et iure civili Regni*, wyd. Z. Chodyński, E. Likowski, Poznań 1881-1883.
Jana Łaskiego... Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej, wyd. J. Łukowski [z] uwagami... J. Korytkowskiego, t. 1-2, Gniezno 1880-1881.
Kodeks dyplomatyczny księstwa mazowieckiego, wyd. J.T. Lubomirski, Warszawa 1863.
Notaty do historii kościołów warszawskich, oprac. W. Knapieński, wyd. Z. Boczkowska, J. Zathej, Warszawa 1949.
Nowy kodeks dyplomatyczny Mazowsza, t. 2, *1248-1355*, wyd. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś, we współpracy z K. Pacuskim i H. Wajsem, Warszawa 1989.
Papiestwo wobec sprawy polskiej w latach 1772-1864. Wybór źródeł, oprac. O. Beiersdorf, Wrocław 1960.
Rocznik kapituły poznańskiej, wyd. B. Kürbis, w: *Monumenta Poloniae historica, nova series*, t. 6, Warszawa 1962, s. 1-78.

- Rybus Henryk, *Regesty wybranych zapisek z akt arcybiskupów gnieźnieńskich*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 3 (1961) s. 113-115.
- Statuta capitulorum Gneznensis et Poznaniensis ecclesiarumque collegiatarum Varsoviensis et Lanciciensis*, wyd. B. Ulanowski, w: *Archiwum Komisji Prawniczej PAU*, t. 5, Kraków 1897, s. 451-546.
- Urkundenbuch des Bistums Culm*, t. 1, 1243-1466, bearb. von Carl Peter Woelky, Danzig 1885.
- Wysocki Jan, *Organizacja kościelna Warszawy w XIV i XV wieku*, „Studia Warszawskie”, 19 (1975) [*Warszawa średniowieczna*, z. 2] s. 247-250.
- Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. V, *Dokumenty z lat 1401-1440*, wyd. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970.
- Zbiór ważniejszych dokumentów natury kościelnej archidiecezji gnieźnieńskiej do lat 1818-1821*, cz. 3, *Ośrodek Łowicz*, wyd. S. Librowski, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 35 (1977) s. 287-400.

Opracowania

- Adamczewski Marek, *Pieczęcie urzędowe władz lokalnych z obszaru Polski centralnej*, cz. 1, *Pieczęcie władz kościelnych do połowy XX wieku*, Łódź 2010.
- Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku*, t. 5, *Województwo sieradzkie i województwo łęczyckie w drugiej połowie XVI wieku*, cz. 1 (Mapa) i 2 (Komentarz), red. H. Rutkowski, Warszawa 1998.
- Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku*, t. 7, *Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku*, cz. 1 (Mapa) i 2 (Komentarz), red. W. Pałucki, Warszawa 1973.
- Atlas historyczny Rzeczypospolitej Polskiej*. [t. 1] *Epoka przełomu z wieku XVI-ego na XVII-sty. Dział II-gi. Ziemia Ruskie Rzeczypospolitej*, oprac. A. Jabłonowski, Warszawa-Wiedeń 1904.
- Chamcówna Mirosława, *Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna 1786-1795*, Warszawa 1959.
- Dembiński Paweł, *Archidiakoni warszawscy w poznańskiej kapitule katedralnej*, „Kronika Miasta Poznania”, 80 (2012) nr 1, s. 42-53.
- Dowgiało Karol, *Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie – rys historyczny*, w: *Wkład archiwistów warszawskich w rozwój archiwistyki polskiej. Zbiór studiów poświęconych warszawskiemu środowisku archiwalnemu*, red. A. Kulecka, Warszawa 2012, s. 124-139.
- Dowgiało Karol, *Warszawa – Archiwum Archidiecezjalne*, w: *Rękopisy w zbiorach kościelnych*, t. 2, oprac. T. Makowski, Warszawa 2014, s. 337-343.
- Dunin-Wąsowicz Anna, *Podziały administracyjne*, w: *Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku*, t. 7, *Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku*, cz. 1 (Mapa) i 2 (Komentarz), red. W. Pałucki, Warszawa 1973, s. 35-63.
- Grzebień Ludwik, Kwiatkowski Władysław, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 6, 1918-1991, Warszawa 1983, s. 290-291.
- Hlebionek Marcin, *Kilka uwag o trzynastowiecznych pieczęciach biskupów chełmińskich*, w: *Pamiętnik II Ogólnopolskiego Zjazdu Studentów Archiwistyki*, red. I. Mamczak-Gadkowska, Poznań 1998, s. 33-38.
- Jurek Tomasz, *Między Poznaniem a Czerskiem i Warszawą. Geneza i początki mazowieckiej enklawy diecezji poznańskiej*, „Kronika Miasta Poznania”, (2012) nr 1, s. 25-41.
- Kałamajska-Saeed Maria, *Archiwum i biblioteka klasztoru Brygidek w Grodnie. Inwentarz z 1925 r. i stan współczesny*, Wrocław 2015.

- Karwasińska Jadwiga, *Szpital Świętego Ducha w Warszawie. Dzieje Fundacji Anny Bolesławowej Księżny Mazowieckiej początkowe (1444-1544)*, w: tejsze, *Wybór pism. Kujawy i Mazowsze*, Warszawa 1997, s. 229-260.
- Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, t. VI, nr 1838-2052, oprac. J. Borysiak, H. Kozerska, E. Piskurewicz, W. Stummer, Warszawa 1994.
- Kiersnowska Teresa, *Czersk w XIII i XIV wieku. Ośrodek władzy książęcej na południowym Mazowszu*, Warszawa 1986.
- Kiersnowska Teresa, *Najstarsze kościoły archidiakonalne południowego Mazowsza*, w: *Kościół – Kultura – Społeczeństwo. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych*, red. S. Bylina i in., Warszawa 2000, s. 49-54.
- Korytkowski Jan, *Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. Podług źródeł archiwalnych*, t. 1-4, Gniezno 1883.
- Kowska-Pietrzak Anna, *Prałaci i kanonicy kapituły łęczyckiej do schyłku XV wieku*, Łódź 2004.
- Król Zdzisław, *Archidiakoniat czerski*, w: *Szkice do dziejów archidiecezji warszawskiej*, red. W. Malej, Rzym 1966, s. 19-33.
- Królik Ludwik, *Kapituła kolegiacka w Warszawie do końca XVIII wieku*, Warszawa 1990.
- Kwiatkowski Władysław, *Akta archidiakonatu, biskupstw i metropolii w Warszawie*, „Ateneum Kapłańskie”, 39 (1947) t. 47, s. 465-466.
- Kwiatkowski Władysław, *Akta prymasów z XVII i XVIII w. w Warszawie*, „Ateneum Kapłańskie”, 39 (1947) t. 46, s. 508-510.
- Kwiatkowski Władysław, *Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 26 (1936) nr 5, s. 283-295.
- Kwiatkowski Władysław, *Archiwum Metropolitalne Warszawskie*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 35 (1951) nr 9, s. 259-266; nr 10, s. 315-321.
- Kwiatkowski Władysław, *Archiwum Nuncjatury Apostolskiej w Warszawie*, „Ateneum Kapłańskie”, 40 (1948) t. 49, s. 487-492.
- Kwiatkowski Władysław, *Biblioteka Archidiecezjalna przy seminarium św. Jana w Warszawie*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 28 (1938) nr 4, s. 214-227.
- Kwiatkowski Władysław, *Kaplica literacka i archikonfraternia literacka*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 35 (1951) nr 4, s. 114-118.
- Kwiatkowski Władysław, *Królewska katedra św. Jana w Warszawie*, Warszawa 1939.
- Kwiatkowski Władysław, *Łowicz prymasowski: w świetle źródeł archiwalnych*, Warszawa 1939.
- Kwiatkowski Władysław, *Powstanie kapituły św. Jana przy zamku xx. mazowieckich w Warszawie*, Warszawa 1938.
- Kwiatkowski Władysław, *Prymasowska kapituła i kolegiata w Łowiczu (1439-1938)*, Warszawa 1939.
- Kwiatkowski Władysław, *Zachowane odpisy dokumentów i akt Archiwum Prymasów Polski*, „Ateneum Kapłańskie”, 40 (1948) t. 48, s. 384-387.
- Lepszy Kazimierz, *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI wieku do połowy XIX w.*, Wrocław 1953.
- Librowski Stanisław, *Summariusz wpisów kopiariusza kapituły kolegiackiej w Łowiczu z przełomu XVIII i XIX wieku (z kontynuacją do roku 1961)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 34 (1977) s. 193-291.
- Lipska Helena, Tatarowicz Kazimiera, *Katalog Rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, t. VI, Kraków 1967.
- Malej Witold, *Archiwum Konsystorza Warszawskiego*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 35 (1951) nr 4, s. 118-121.

- Nowacki Józef, *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. 2, Poznań 1965.
- Pacuski Kazimierz, *Ziemia gostyńska od XII wieku do 1462 r. na tle dziejów Mazowsza płockiego i rawskiego*, w: *Dzieje Gostynina i ziemi gostyńskiej*, red. M. Chudzyński, Gostynin 1989, s. 67-165.
- Pakulski Jan, *Geneza pieczęci herbowych biskupów i arcybiskupów metropolii gnieźnieńskiej*, w: *Polska heraldyka kościelna*, red. K. Skupieński, A. Weiss, Warszawa 2004, s. 23-41.
- Pakulski Jan, *Średniowieczne pieczęcie biskupów i kapituły wrocławskiej oraz ich symbolika*, w: *Religijność na Kujawach i ziemi dobrzyńskiej w czasach staropolskich*, red. A. Mietz, Wrocław 2003, s. 45-77.
- Piekosiński Franciszek, *Pieczęcie polskie wieków średnich doby piastowskiej (Uzupełnienie)*, wyd. W. Semkowicz, Kraków 1936.
- Pokora Piotr, *Pieczęcie kapituły katedralnej gnieźnieńskiej*, „*Studia Źródłoznawcze*”, 49 (2011) s. 1-59.
- Projet de règles pour l'établissement de notices descriptives de sceaux*, w: *Folia Caesar-augustana. I. Diplomatica et Sigillografica, Tavaux preliminaires de la Commission Internationale de Diplomatie et de la Commission Internationale de Sigillographie pour une normalisation internationale des éditions de documents et un Vocabulaire international de la Diplomatie et de la Sigillographie*, Zaragoza 1984, s. 95-109.
- Prokop Krzysztof R., *Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobie przedtrydenckiej (2. poł. XIII – 1. poł. XVI w.)*, Kraków 2002.
- Prokop Krzysztof R., *Rzymskokatolicki biskupi ordynariusze diecezji na ziemiach ruskich dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów (do czasów I wojny światowej). Baków, Chełm (Krasnystaw), Halicz, Kamieniec Podolski, Kijów, Lwów, Łuck, Przemyśl, Żytomierz*, Warszawa-Drohiczyń 2014.
- Prokop Krzysztof R., *Wiadomości do biografii biskupów oraz opatów i księży z ziem Rzeczypospolitej Obojga Narodów z osiemnastowiecznej prasy warszawskiej doby saskiej i stanisławowskiej (1729-1795)*, „*Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*”, 86 (2006) s. 287-329.
- Rutkowski Henryk, *Granice administracji kościelnej*, w: *Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku*, t. 5, *Województwo sieradzkie i województwo łęczyckie w drugiej połowie XVI wieku*, cz. 1 (Mapa) i 2 (Komentarz), red. H. Rutkowski, Warszawa 1998, s. 30-41.
- Ryś Jan, *Komisja Edukacji Narodowej 1773-1794. Akademia Krakowska, Szkoła Główna Krakowska*, Warszawa 2018.
- Salina Anna, *Polityka książąt mazowieckich wobec władz Kościoła od początku XIV w. do 1526 roku*, Poznań 2011.
- Słomski Michał, *Urzędnicy i personel zamku arcybiskupów gnieźnieńskich w Łowiczu (XIV w. – 1531 r.)*, Warszawa 2017.
- Słownik historyczno-geograficzny Księstwa Łowickiego*, oprac. J. Warężak, cz. 2, z. 1, Wrocław-Warszawa-Kraków 1961; cz. 2, z. 2, Łódź-Wrocław 1967.
- Słownik historyczno-geograficzny ziemi liwskiej w średniowieczu*, oprac. M. Piber-Zbieranowska, A. Salina, przy współpracy E. Kowalczyk-Heyman, Warszawa 2017.
- Smagacz Arkadiusz, *Giuseppe Garampi (1725-1792). Prefekt Tajnego Archiwum Watykańskiego i nuncjusz apostolski w Polsce*, w: *Nuncjatura Apostolska w Rzeczypospolitej*, red. T. Chynczewska-Hennel, K. Wiszowata-Walczak, Białystok 2012, s. 401-414.
- Szyborski Wiktor, *Odpusty w Polsce średniowiecznej*, Kraków 2011.

- Tołłoczko Władysław, *Brygidki grodzieńskie (studium historyczno-kulturalne)*, „Dwutygodnik Diecezjalny Wileński”, (1914) s. 16-25; 1 (1915) s. 5-9.
- Umiński Józef, *Archidiaconat Czerski*, wyd. Witold Malej, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 35 (1951) nr 7-8, s. 213-220.
- Urzednicy Prus Królewskich XV-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Mikulski, Wrocław 1990.
- Urzednicy Wielkiego Księstwa Litewskiego*, t. 2, *Województwo trockie XIV-XVIII wiek*, red. A. Rachuba, Warszawa 2009.
- Urzednicy województw łeczyckiego i sieradzkiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. E. Opaliński, H. Żerek-Kleszcz, Kórnik 1993.
- Wanysacker Dries, *Cardinal Giuseppe Garampi (1725-1792). An Enlightened Ultramontane*, Bruxelles 1995.
- Wieteska Józef, *Katalog prałatów i kanoników prymasowskiej kapituły łowickiej od 1433 do 1970 r.*, Warszawa 1971.
- Wiśniewski Jan, *Dekanat radomski*, Radom 1911.
- Wysocki Jan, *Biskupstwo warszawskie. Erekcja diecezji w świetle stosunków politycznych i kościelnych na ziemiach polskich końca XVIII i początku XIX stulecia*, „Nasza Przyszłość”, 35 (1971) s. 69-113.
- Wysocki Jan, *Erekcja Arcybiskupstwa i Metropolii Warszawskiej na tle stosunków politycznych i kościelnych w Królestwie Polskim*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 50 (1968) s. 239-249.
- Zabraniak Sławomir, *Dekanat szadkowski i jego dziekani w latach 1660-1753*, „Biuletyn Szadkowski”, 13 (2013) s. 45-64.

Netografia

- Dokumenty pergaminowe i papierowe*, oprac. F.P. Dąbrowski, <https://archiwum.mkw.pl/wp-content/uploads/2023/03/Dokumenty-pergaminowe-i-papierowe.pdf> (dostęp: 27.11.2024).
- Wykaz urzędowych nazw miejscowości i ich części, <https://www.gov.pl/web/mswia/wykaz-urzedowych-nazw-miejscowosci-i-ich-czesci> (dostęp: 27.11.2024).